

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Regula pastoralis

Gregor <I., Papst>

[Basel], 15. Feb. 1496

Beati Gregorii pape liber Pastoralis cure quatuor partibus distinctus:
Feliciter incipit

[urn:nbn:de:bsz:31-313469](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313469)

Prologus

Beati Gregorij pape in librū
Pastoralis cure ad Johannem
Rauennatis vrbis Episcopum
Prologus feliciter incipit.

Pastoralis cure me pondera fugere delitescendo voluisti: benigna frater charissime atq; humilima intēone deprehendis. Quone quibusdam leuia esse videant: presentis libri si lo expromo de eorū grauedie omne qd pēso. vt & hęc: qui vacat: incaute nō expetat & qui incaute expetijt: adeptum se esse p̄timefcat. Quadripita vero disputatiōe liber iste distinguit vt ad lectoris sui animū ordinatis allegationibus quasi quibusdā passibus gradiatur. Nā cum rerū necessitas exposcit: pensanduz valde est. ad culmen quisq; regiminis qualiter veniat: atq; ad hoc rite perueniēs: & qualiter viuat. & bene viuens: qualiter doceat. et recte docens: infirmitatem suam quotidie: quanta consideratione cognoscat: ne aut humilitas accessum fugiat: aut peruentioni vita contradicat: aut vitam doctrina destituat: aut doctrinā presumptio extollar. Prius ergo appetitum temper timor: post autem magisteriū: qd querente suscipitur: vita cōmendet: ac deinde necesse est vt pastoris bonū. qd viuendo ostēditur: etiam loquēdo propagetur. Ad extremū vero superest: vt p̄fecta queq; opera: cōsideratio prop: ie infirmitatis deprimat. ne hec ante occulti arbitris oculos tumor elationis extinguat. Sed qz sunt pleriq; mihi imperito similes qui dū mētiri se nesciunt: que nō didicerunt: docere p̄cupiscūt. qui p̄odus magisterij tāto leuius estimāt: q̄to viz magnitudinis illi? ignozāt: ab ipso libri hui? respiciant exordio: vt qz indocti ac precipites doctrine arcē tenere appetūt: a p̄cipitatiōis sue ausib? in ipsa locutionis nostre ianua repellantur.

Cap. I

Explicit prologus.
Beati Gregorij pape liber Pastoralis cure quatuor partibus distinctus: Feliciter incipit.

Prima pars: ostendēs qualiter ad magisteriū Pastorale dignus quisq; venire: atq; hoc indignus qualiter debeat perimiscere.

Imperiti ne venire ad Pastorale magisterium audeant.

Capitulum. I.

Nulla ars doceri presumis nisi p̄t? intēta meditatiōe discat. Ab impitis ergo pastorale magisterium qua temeritate suscipit. qn̄ ars ē artū regimē aīaruz. Quis at cogitationū vulnera oculis tiora esse nesciat vulnerib? viscerū. Et tñ sepe hi q̄ nequa q̄ sp̄ialia p̄cepta p̄gnouerūt: cordis se medicos p̄fiteri nō metuit. vūq; pigmētōz viz nesciūt: videri medici carnis nō erubescūt. S; qz auctore deo ad religiōis reuerentiā omne laz p̄ntis seculi culmē inclināt: sunt nōnulli q̄ intra sanctā ecclesiā p̄ speciē regiminis gloriā affectāt honoris. videri doctores appetūt. trāscēdere ceteros p̄cupiscūt. atq; attestante veritate primas salutatiōes in foro. p̄rios in cenis recubūt. primas in cōuentib? cathedras querūt. Qui susceptū cure pastoralis officiū mīstrare digne tāto magis nequeūt: q̄to ad hūilitatē magisteriū ex sola elatiōe puenerūt. Ipsa q̄ppe in magisterio lingua p̄fundit: qn̄ aliud discit. & aliud docet. Cōtra qd vñs p̄ p̄phetā querit: dīcēs. Ipsi regnauerūt & nō ex me. p̄cīpes extiterūt & nō p̄gnoui. Ex se nāq; & nō ex arbitrio sūmi rectoris regnāt: qui nullis sulti virtutib?: nequa q̄ vocati: sed sua cit

pidine accessit: culmē regiminis rapiūt potius: quā assequunt. Quos tñ intern⁹ iudex: ⁊ puebit ⁊ nescit: qz quos pmittēdo tollerat. pfecto p iudiciū reprobatiōis ignorat. An ad se quibusdā ⁊ post miracula venientibus dicit. Recedite a me oparis iniquitatis. nescio q̄ estis. Pastozū impenitentia voce veritatis increpat: cū p. pphetā dicit. Ipsi pastozes ignorauerūt intelligentiā. Quos rursum dñs detestatur: dicēs: ⁊ tenētes legē: nescierūt me. Et nesciri ergo se ab eis veritas querit: ⁊ nescire se principatū nescientū. ptestat: qz profecto hi qui ea que sūt dñi nesciūt: a dño nesciunt. Paulo attestāre qui ait. Si q̄s at ignorat: ignorabit. Que nimirū pastozuz sepe imperitia meritis cōgruit subiectoz: qui spūs lumē sciētie sua culpa exigente nō habeat: districto tñ iudicio agit: vt per eozū ignorantia: hi etiā qui sequunt: offēdāt. Hinc nāq; in euāgelio p semetipsam veritas dicit. Si cecus ceco ducatur: prebeat: ambo in foueā cadunt. Hinc psalmista nō optātis animo: sed. pphetātis ministerio denūciat: dicēs. Obscurent oculi eozū ne videāt. ⁊ dorsum eozū semp incurua. Oculi quippe sunt q̄ in ipsa honoris sumi facie positi: puidendi itineris officii susceperunt. Quib⁹ hi nimirū qui subsequunt in herēt. dorsa nominant. Obscuratis ergo oculis dorsu insistent: qz cuz lumē sciētie perdunt: qui pzeunt: pfecto ad portada peccatorū onera curuant qui sequuntur.

De locū regiminis subeant qui viuēdo nō perficiunt que meditando didicerūt. Cap. II.

E sunt nōnulli q̄ solerti cura spūalia pcepta pscrutant: sed q̄ intelligēdo penetrāt: viuendo cōculcāt. repēte docēt que nō ope sed meditatione didicerūt. ⁊ qd̄ verbis predicāt: morib⁹ impugnat. Anō st et cum pastoz per abrupta graditur. ad p̄cipitium grex sequatur. Hinc nāq; domi-

nus per prophetā contra contēptibile pastozum scientiā querit: dicens. Cum ipsi limpidissimā aquā hiberitis: reliquā pedibus nostris turbabitis ⁊ oues mee: que cōculcata pedibus nostris fuerant: pascebāt ⁊ q̄ pedes nostri turbauerant: hec bibebāt. Aquā quippe limpidissimā pastozes bibūt: cū fluentia veritatis recte intelligētes hauriūt. Sed eandē aquam pedibus turbare est sancte meditatiōis studia male viuēdo corūpere. Aquā scz eozum turbatā pedibus oues bibunt: cum subiecti quos nō sectantur verba que audisunt: sed sola q̄ cōspiciūt exēpla p̄auitatis imitantur. Qui cū dicta sūt qz p opa puerunt. quasi corruptis fontib⁹ in potib⁹ lutū sumūt. Hinc quoq; scriptū est in ppheta de sacerdotib⁹. Causa ruine populi sacerdotēs mali. Hinc rursum dñs de sacerdotib⁹ p prophetā dicit. Facti sūt domus israel in offendiculum iniquitatis. Nemo quippe ampl⁹ in ecclesia nocet: quā qui puerse agēs: nomē vel ordinē sanctitatis habet. Delinquentē nāq; hunc redarguere null⁹ presumit: ⁊ in exemplū culpa vebemēter extēditur. qñ p reuerentia ordinis peccator honorat. Indigni autē qui qz tanti reat⁹. pōdera sūgerēt. si veritatis sententiā sollicita cordis aure: intentione pensarēt que ait. q̄ scādalisauerit vnus de pusillis istis. qui in me credūt: expedit ēi vt suspēdat mola asinaria in collo ei⁹. ⁊ demergat in profundū maris. Per molā quippe asinaria secularis vite circuit⁹ ac labor exprimit. ⁊ per pfundum maris extrema vānatio designatur. Qui ergo ad sanctitatis speciē deduc⁹ vel verbo ceteros destruit vel exēplo: melius pfecto suis erat vt hūc ad mortē sub exteriori habitu. terrena acta pstringerēt: quā sacra officia in culpa ceteris imitabilem demonstrarēt: quia nimirum si solus eaderet: vtiq; hūc tollerabilior: inferni pena erucietur.

De pondere regiminis. et qd̄ aduersa queq; despiciēda sūt p sp̄era vero formidāda. Cap. III.

Hec itaq; breuiter dixim⁹ vt q̄
 tā sit p̄odus regiminis inōstres
 mus. ne temerare sacra regimi
 nis: si quis his impar ē: audeat
 ⁊ per concupiscentiā culminis ducatiū sus
 cipiat perditionis. Hinc enī pie Jacob⁹
 prohibet: dicens. Nolite plures magistri
 fieri fratres mei. Hinc ipse dei hominūq;
 mediator regnū p̄cipere vitauit in terris
 qui supernorū quocq; spiritū sententiam
 sensumq; transcendēs: ante secula regnat
 in celis. Scriptū quippe est. Iesus cū co
 nouisset quā vēturi essent: vt caperēt euz
 ⁊ facerent eū regem: fugit iterū in montē
 ipse solus. Quis enī principari homini
 bus tā sine culpa potuisset: quā is q̄ hos
 nimirū regeret: quos ipse creauerat. Sed
 quia iccirco in carne apparuit vt non so
 lum nos p̄ passionē redimeret verū etiam
 per cōuersationē doceret: exemplum se se
 quētibus prebēs: rex fieri noluit. ad cru
 cis vero patibulū sponte peruenit. oblatā
 gloriā culminis fugit. penaz obprobriose
 mortis appetit vt membra eius videlicet
 discerēt fauoles mū di fugere: terrores mi
 nime timere: pueritate aduersa diligere:
 p̄sp̄era formidando declinare: quia ⁊ ista
 sepe per timores cor coinquinant: ⁊ illa p̄
 dōlorē purgant. In istis se anim⁹ erigit:
 in illis autē: etiā si quādo erexerit se hier
 nit. in istis se se homo obliuiscit i illis ve
 ro ad sui memoziā nolēs etiā coactusq; re
 uocāt. in istis sepe ⁊ ante acta bona depe
 reunt. in illis autē longi quocq; temporis
 admissa tergunt. Itā plerūq; aduersitatē
 magisterio sub disciplina cor p̄zimē. Quā
 si ad regiminis culmē: eruperit in elatioe:
 p̄tinus vsu glorie p̄mutatur. Sic Saul
 qui indignū se prius considerās: fugerat:
 mox vt regni gubernacula percepit: intu
 auit. Dono xari nāq; corā populo cupiēs
 dum reprehendī publice noluit. ipsum q̄
 eum in regē vnixerat occidit. Sic dauid.
 auctoris iudicio p̄bene in cunctis actibus
 placens: mox vt p̄ssure pondere caruit
 in timorem vulneris erupit. Factusq; est
 in morte triē crudeliter rigidus: quia in

appetitu femine eneruiter est fluxus. Et
 qui malis ante nouerat pie parcere. in bo
 norum quocq; nece post didicē sine obstas
 culo retractionis anhelare. Prius quip̄
 pe ferire deprehensum persecutorē noluit
 ⁊ post cum dāno desudantis exercitus est
 am deuotū militem extinxit. quē profecto
 ab electorum numero culpa longius ras
 peret. nisi hunc ad veniam flagella reuoc
 cassent.

**Quōd plerumq; occupatio re
 giminis soliditatem mentis dis
 sipet.**
Cap. III.

Sepe suscepta cura regim⁹ cor
 per diuersa diuerberat ⁊ impar
 quisq; inuenitur ad singula: diū
 confusa mēte diuiditur ad mul
 ta. Unde quidā sapiens p̄uide prohibet
 dicens. Fili ne in multis sint actus tui: q̄
 videli cet nequaquā plene in vniscuius
 q; operis ratione colligitur: dum mens p̄
 diuersa partitur. Cumq; foras per insolē
 tem curam trahitur. a timoris intimi sol
 ditate vacuatur. fit in exteriorū disposit
 one sollicita. ⁊ sui solummodo ignara scit
 multa cogitare se nesciens. Itā cuz plus
 q̄ necesse est. se exterioribus implicat q̄si
 occupata in itinere obliuiscitur quo tēdo
 bat. ita vt a studio sue inquisitionis alie
 na: ne ipsa quidē que patitur dāna consi
 deret. ⁊ p̄ quāta delinquat: ignoret. Ne
 q; enī peccare se Ezechias credidit cū ve
 nientibus ad se alienigenis cellas aroma
 tum ostēdit: sed in dānatione secuturē p̄
 lis. ex eo irā iudicis pertulit: quod se face
 re licenter estimauit. Sepe dum multa
 suppetunt. dumq; agi possunt que subie
 cti: quia ad acta sunt q̄ mirentur: in cogi
 tatione se animus eleuat: sed plene in se
 iram iudicis puocat. quāuis per iniqua
 opera foras non erumpat. Intus quippe
 est qui iudicat. Intus quod iudicatur.
 Cū ergo in corde delinquimus. latet ho
 mines qd apud nos agim⁹: s; tñ ip̄o iudi
 ce teste peccamus. Neq; enim rex Babil

Prime partis libri Pastoralis cure

lonie tūc reus de elatione extitit cū ad la-
tidis verba peruenit. Quippe qui ore p-
phero 7 ante eū ad elationē tacuit: sen-
rentiā reprobatiōis audiuit. Culpā nāq;
perpetrare supbia ante dederat: qui
omnipotentē deū: quē se offerdisse repe-
rit: cūctis sublequētib; predicauit. Sed
post hec successu sue potestatis elatus est
dū magna se fecisse gauderet: cūctis prius
in cogitatiōe se pretulit: 7 post adhuc tu-
midus dixit: Nōne hec est Babylon ma-
gna: q̄ ego edificauit in domū regni: 7 in
roboze fortitudinis mee: 7 in gloria deco-
ris mei? Que videlicet vox illius ire vin-
dictā aperte pertulit: q̄ occulta elatio ac-
cendit. Nā districtus iudex prius inuisibi-
liter vidit: qd̄ post publice ferēdo repre-
hendit. Nū 7 in irrationale hūc anīa ver-
tit: ab humana foierat: sepauit: agri be-
stias mutata mēte confūxit: vt districto vi-
delicet iustoz iudicio hō quoq; esse per-
deret: que magnū se vltra hoies estimass;
Dec itaq; pferētes nō potestate reprehē-
ditus: sed ab appetitu illius cordis infir-
mitatē munim⁹: ne imperfecti quicq; culmē
arripere regimīs audeāt: 7 qui in planis
stātes timbāt: in precipiti pedē ponant.

**De illis qui exēplo ceteris p-
desse possunt: sed quietē ppriā
sectando dimittūt. Cap. V.**

Nam sūt nōnulli qui eximia vir-
tutū dona percipiūt: 7 p exer-
citatiōe ceteroz magnis mune-
rib; exultant. Qui studio ca-
stilitatis mūdi abstinentie roboze valdi: do-
ctrine vapibus referti: patientie lōganimita-
te humiles: auctoritatis fortitudine ere-
cti: pietatis gratiā benigni: iusticie seueri-
tate districti sunt. Qui nimirū culmen re-
giminū si vocati: suscipe rennuūt: ipa sibi
plerūq; dona adimūt: que nō p se tantū
modo: sed etiā pro alijs acceperūt. Cūq;
sua 7 nō alioz luera cogitāt: ipis se que p-
uata habere appetūt: bonis priuāt. Hinc
nāq; ad discipulos veritas dicit: Non po-
tēt ciuitas abscondi supra montē posita: ne

q; accendūt lucernā: 7 ponūt eam sub mo-
dio: sed supra candelabū vt luceat oibus
qui in domo sūt. Hinc Petro ait: Symō
iobānis amas me? Qui cū se amare pti-
nus respōdisset: audiuit. Si diligis me:
pascere oues meas. Si ergo dilectiōis est te-
stimoniū cura pastoris: quicq; virtutibus
pollens: gregē dei rennuūt pascere: pasto-
rē summū quincit nō amare. Hinc Pau-
lus dicit: Si x̄s p oibus mortuus est: q̄
oēs mortui sunt: 7 p oibus mortu⁹ est: sū-
perest: vt qui viuūt: tā nō sibi viuāt: sed ei
qui pro ipis mortu⁹ est: 7 resurrexit. Hinc
Moyses ait: Corē frater sine filijs de-
functi: supstes frater accipiat: atq; ad no-
mē fratris filios gignat. Quā si accipere
forte rēnuerit: huic i faciē mulier expuat:
vnūq; ei pedē ppinqu⁹ discalet: eiusq;
habitaculi domus discaletur voce. Fra-
ter quippe defunct⁹ ille est: qui post resur-
rectiōis gloriā apperit dicit: Ire nūcia-
te fratrib; meis. Qui quasi sine filijs obi-
it: quia adhuc electoz suoz numerū non
implenit. Huius scz vxorē frater supstes
fortiri precipit: q̄ dignū pfecto est vt cu-
ra scē ecclesie ei qui hāc bñ regere pualet
imponat: cui nocenti in faciē mulier expu-
it: q̄ quicq; ex muneribus: que percepti
pdesse alijs nō curat: bonis q; ei⁹ scā ec-
clesia exprobrās: ei quasi in faciē salinā ta-
ctat. Cui ex vno pede calciamentū tollit:
vt discaletur domus eius voce. Scriptū
quippe est. Calciati pedes in preparatiōe
euāgelij pacis. Si ergo vt nostrā: sic cu-
rā pximi gerimus: vtrūq; pedē per calcia-
mentū munim⁹. Qui vero suā cogitās vti-
litarē pximoz negligit: quasi vn⁹ pedis
calciamentū cū de decore amittit. Sic ita-
q; nōnulli: q̄ magnis: vt dixim⁹: mūerib;
ditati: dū solius contemplatiōis studijs in-
ardescūt: parere vtilitati in pximoz pres-
dicatiōe refugit: secretū quietis diligūt:
secessum speculatiōis perūt. De quo si di-
stricte iudicent: ex tātis p̄culdubio rei
sunt: quātis venētes ad publicū pdesse
potuerūt. Quā em̄ mente is qui pximis
pfuturus enitesceret: vtilitati ceteroz se

creto pponit suū: qñ ipse sumi patris vni
genitus vt multis pdesset: de sinu patris
egressus est ad publicū nostrū.

**¶ Vere humilis diuinis nō
reluctes iudicijs: Cap. VI.**

¶ Sunt nonnulli qui ex sola hu
militate refugiu: ne eis quib⁹
se impares estimat: preferant.
Quoz pfecto humilitas: si ce
teris virtutib⁹ cingit: sic ante oculos ve
ra est cū ad respuendū hoc qd vtiliter sub
ire precipit: pertinax nō est. Neq; em̄ ves
re est humilis: q̄ superni nutus arbitriū:
vt pcesse debeat: intelligit: et tñ pcesse
premit. Sed diuinis dispositiōibus sub
ditus: atq; a vicio obstinatiōis alien⁹: cū
sibi regiminis culmen imperat: si tam do
nis preuētus est: quibus et alijs pfit: et ex
coade debet fugere: et inuitus obedire.

**¶ Officiū predicatiōis ab ali
quibus laudabiliter petat: ad
quod alij coacti pertrahunt.**

¶ Capitulum. VII.

¶ Quis nonnunq̄ predicatiōis
officiū: et nonnulli laudabiliter
appetit: et ad hoc nonnulli lau
dabiliter coacti pertrahunt: qd
liquide noscim⁹: si duoz pphetarū facta
pensamus: quoz vnus vt ad predicandū
mitti debuisset: spōte se prebuit: quo tñ al
ter pergere cū pauore recusauit. Et ias
quippe dño querēt. quē mitteret: vtro se
obtulit dicēs: Ecce ego: mitte me: Hieremias
aut mittere: et tñ ne mitti debeat: hu
milititer reluctat dicens: Na a dñe deus:
ecce nescio loqui: qz puer ego sum. En ab
vtriusq; exterius diuersa vox pdijt: sed nō
a diuerso fonte dilectiōis emanauit. Duo
quippe sūt pcepta charitatis dei v3 amor
et pmi. Per actiū igit vitā pdesse p
rimis cupiēs Et ias officij predicatiōis
appetit: per cōtemplatiuā vero Hieremi
as amoz pditoris sedule inherere deside
rās: ne mitti debeat ad predicandū tra
dicat. Quō ergo laudabiliter alter appeti

it: hoc laudabiliter alter expauit. Iste ne
tacite cōtemplatiōis lucra loquēdo perde
ret. Ille ne dāna studiosi opis tacēdo fen
toret. Sed hoc in vtriusq; subtiliter est in
tendū: qz et is qui recusauit: plane nō re
stitit: et is qui mitti noluit: ante se per als
taris calculū purgatū vidit: ne aut nō pur
gatus adire quisq; sacra misteria aud. atz
aut quē superna gratia eligit: sub humi
litas specie superbe cōtradicat. Quia
igit valde difficile est: purgatū se quēlibz
posse cognoscere: predicatiōis officij tuti
us declinat. Nec tamē declinari: vt dixi
mus: debet pertinaciter: cū ad suscipiens
dū hoc magna volūtas agnosciē. Quoy
ses vtrūq; miro ope expleuit: qui pcesse
tāte multitudinē: et noluit: et obediuit. Su
perbus est fortasse esset: si ducatiū plebis
innumere sine trepidatiōe susciperet. Et
rursum supbus existeret: si auctoris impe
rio obedire recusaret. Vtrobiz ergo hu
mili: et vtrobiz subiectus: sed pcesse popu
lis semetipm̄ metiendo noluit: et tamē de
imperātis viribus presumēdo consensit.
Hinc ergo: hic qd precipites colligat: cū
quāta culpa ex appetitu pprio ceteris p
ferri nō metuit: si sancti viri plebium duc
catū suscipere: deo etiā iubente timuerūt.
Moyfes suadente dño trepidat: et infir
mus quisq; vt honoris on⁹ percipiat: an
helat: et qui ad casum valde vergeat ex pro
pzijs: humerū libenter opprimendū pon
deribus submittit alienis: que egit: ferre
nō valet et auget quod portet.

**¶ De his qui pcesse cupiūt
et ad vsum sui libidinis instru
mentū apostolici sermonis arri
piunt: Capitulū. VIII.**

¶ Verūq; vero qui pcesse cōcu
piscūt ad vsum sue libidinis in
strumentū aplici sermonis arri
piūt: qui ait: Si quis ep̄atu de
siderat: bonū opus desiderat. Qui tamē
laudās desiderū: in pauore vertit. Prin⁹
qd laudauit: cū repente subiūgit. Spor
tet autēz ep̄m irreprensibile esse. Cūq;

Prime partis libri Pastoralis cure

virtutū necessaria subsequēter enumerat: que sit irreprehensibilitas ipsa manifestat. Et fauet ergo desiderio: et terret ex peccato. Ac si aperte dicat: Laudo quod queritis: sed prius discite quod queratis: ne dum vosmetipsos metiri negligitis: tanto sedulo vestra reprehensibilitas appareat: quanto et a cunctis cōspici in honoris arce festinat. Magnus enim regēdi artifex fauoribus impellit: terroribus retrahit: ut auditores suos: et descripto irreprehensibilitatis culmine restringat a supbia: et officium laudando quod querit cōponat ad vitam. Quāuis notandum quod illo in tempore dicit: quod quisquis plebibus perat: primum ad martyrii tormenta ducebat. Tūc ergo laudabile fuit episcopus querere quā per hūc dubium non erat ad suppellicia grauiosa peruenire. An ipsum quoque episcopus officium boni operis expressione diffinit: cum dicit: Si quis episcopus deserat: bonum opus desiderat. Ipse ergo sibi testis est quod episcopus non appetit: qui non per hūc boni operis ministerium: sed honoris gloriam querit. Sacrum quippe officium non solum non villigit: sed omnino nescit: qui ad culmen regiminis anhelans: in occulta meditatione ceterorum subiectione pascit: laude propria letat: ad honorem eorum eleuat: rerum affluentium abundantia exultat. Vnde ergo lucrum quod sub eius honoris specie: quo infidi destrui lucra debuerunt. Cuius mens humilitatis culmen arripere ad elationem cogitat: quod foris appetit: intus immutat.

Qui mens preesse volentium facta sibi bonorum operum promissione blandiat. **Cap. IX.**

Sed plerisque hi qui subire magistrum pastorale cupiunt: non vultis quod bona opera a se proponunt. Et quis hoc elationis intentio ne appetat: operaturos tamen se magna pertractat. Fitque ut aliud intus intentio subpremat: aliud tractatus a se superficies cogitationis ostendat. Nam sepe de se mens ipsa sibi mentis: et fingit se de bono opere amare quod non amat: de mundi autem gloria non amare quod

amat. Qui principari appetes sit ad hoc pauida: cum querit: audax: cum peruenit. Tendens enim: ne non pueniat: trepidat. Sed repete perueniens: iure sibi hoc debitu: ad quod peruenit: putat. Cuius percepti principatus officio perfrui seculariter ceperit libere obliuiscit quicquid religiose cogitauit. Si necesse est: ut cum cogitatio extra usum dicit: primum mentis oculus ad opera tractata reuocet: ac penset quod quod subiectus egerit: et repente cognoscat si platus bona agere: que propulerat: possit: que nequaquam valet in culmine humilitatis discere: qui in imis positus non desinit super bire. Nescit laudem: cum suppedit: fugere: quod ad hanc vidit cum deesset anhelare. Nequaquam vincere avaritiam potest: quod ad multorum sustentationem redditus: cui sufficere propria: nec soli potuerit. Ex ante acta ergo se vita vniuersos inueniat ne in appetitu se culmine imago cogitationis illudat: quod vniuersis plerisque in occupatione regiminis: ipse quoque boni operis usus perdit: qui intransiguntate tenebat: quod quieto mari recte nauis et imperitus dirigit: turbatis autem tempestatibus fluctibus: etiam peritus se naua confundit. Quid nauis est potestas culmine nisi tempestatibus maris? In qua cogitationum pellis semper nauis cordis quantis: huc illuc incessanter impellit: ut per repetita nos excessus oris et operis quasi per obuia: saxa frangat. Inter hec itaque quod sequendum est: et quod tenendum est: nisi ut virtutibus pollens: coactus ad regimen veniat. virtutibus vacuus: nec coactus accedat. Ille si omnino renitit: caueat ne acceptam pecuniam in sudarium ligas: de eius occultatione iudicet. Pecunia quippe in sudario ligare est: precepta dona sub ocio lenti corporis abscondere. Et contra iste cum regimen appetit: attendat: ne per exemplum prauis operis phariseorum more: ad ingressum regni tendentibus obiaculum fiat: quod iuxta magistrum vocem: nec ipsi intrat: nec alios intrare permittit. Cuius considerandum quoque est: quod cum cum populi electus simul suscipit: quasi ad egrum medicus accedit. Si ergo in eius opere adhuc passio

nes viuūt: qua p̄sumptiōe percussū mede
ri p̄perat: qui in facie vulnus portat.

**Qualis quisq; ad regimē ve
nire debeat: Capitulū. X.**

Ille igit modis omnibus debet
ad exemplū viuēdi pertrahi: q̄
in cūctis carnis passionib; mo
riens: iā spiritaliter viuūt: q̄ p̄

spera mūdi postponit: qui nulla aduersa
pertinet cit: qui sola interna desiderat: cu
lus intentiōi bene cōgruens: nec oīno coz
pus per imbecillitatē: nec valde per cōtu
meliā repugnat sp̄s: qui ad aliena cupiē
da nō ducit: sed pp̄ria largiter qui per pie
tatis viscera citius ad ignoscendū flectit:
sed nūq; plus quā decz ignoscēs: ab arce
rectitudinis inclināt: q̄ nllā illicita p̄perat
sz perpetrata ab alijs: vt pp̄ria deplorat:
q̄ ex affectu cordis aliene infirmitati p̄pati
tur: sicq; in bonis pximi sicut in suis p̄fe
ctibus letat. Qui ita se imitabilē ceteris
in cūctis: que agit: insinuat: vt inter eos
nō habeat: qd saltē de trāfactis erubescat

Qui sic studet viuere: vt pximoz qz coz
da arentia doctrine valeat fluētis irrigare
qui oratiōis vsu r̄ exprimēto iam didicit:
qd̄ obtinere a dño que poposcerit: possit.

Cui per effectus vocē iā quasi specialiter
dicat. Adhuc loquēte te dicat: ecce ad suz.

Si em̄ fortasse q̄s veniat: vt p̄ se ad inter
cedendū: nos apud potentē quemp̄iā vix
qui sibi iratus: nobis vero est incognitus
ducat: pximus respōdemus. Ad interce
dendū venire nō possumus: qz familiarita
tis eius noticiā non habemus. Si ergo
homo apud hominē de quo mīme presu
mit fieri intercessor erubescit: qua mente
apud dñi intercessiōis locū p̄ populo arri
pit: qui familiarē se eius grē esse per vite
meritū nescit: aut ab eo quōd alijs ventam
postulat: qui vtrū sibi sit placat? ignorat.

Qua in re est adhuc aliud solliciti? formi
dandū: ne qui placare posse irā credidit hāc
sp̄e ex pp̄rio reatu mereat. Cuncti em̄ li
quido nouimus: qz cū is: qui displicet: ad
intercedendū mitrit: irati anim? ad vete
riora puocat: qui ergo adhuc desiderijs

terrenis astringit: caueat ne districti in se
irā iudicis grauius accēdens: vñ loco de
lectat glorie: fiat subditis auctoz ruine.

Solenter ergo se quisq; metiat: ne locū re
giminis assumere audeat: si qd̄ in se viriū
damnabiliter regnat: ne is que erimē de
p̄ruat prop̄rijs: intercessor fieri appetat: p̄
culpīs aliozum.

**Qualē se regens debeat ex
hibere: r̄ sine vicio corpis esse.**

Capitulum. XI.

Inc etem̄ supra voce ad Moy
sen dicit: Loquere ad Aaron
Domo de femine tuo per fami
lias: q̄ habuerit maculā nō ofe

feret panes deo suo: nec accedet ad miste
riū eius. Abi r̄ repente subiungit. Si ce
cus fuerit: si claudus: si vel paruo vel grā
di: r̄ torto naso: si fracto pede: si manu: si
gibbus: si lippus: si albuginem habēs in
oculo: si iugē scabiē: si impetiginē: in cor
pore vel ponderosus. Cecus quippe est q̄
supne lumen cōtemplatiōis ignorat: qui
p̄ntis vite tenebris pressus: vñ venturaz
lucē nequaquā vlligēdo cōspicit: quo egres
sum opis porrigat nescit. Hinc etem̄ pro
phetate Anna dicit. Pedes sanctorz suo
rū seruabit: r̄ impij in tenebris cōtinescēt.

Claudus vero est: qui quidē quo perges
re debeat aspicit: sed per infirmitatē men
tis vite viāz perfecte nō valet tenere quā
videt: qz ad virtutis statū: vñ fluxa p̄suetu
do nō erigit: q̄ desiderij innitit: illuc gres
sus opis efficaciter nō sequit. Hinc etem̄
Paulus dicit. Remissas man? r̄ dissolu
ta genua erigite: r̄ gress? rectos facite pe
dibus vris: vt nō claudicās erret: magis
asit sanet. Paruo asit naso est: q̄ ad tenē
dā mensurā discretiōis idone? nō est: na
so quippe odores fetoresq; discernimus.

Recte ergo per nasū discretio exprimit: p̄
quā virtutes eligim?: delicta reprobam?
vñ r̄ in laude sp̄se dicit: Nasus tu? sicut
turris q̄ est in libano: qz nuntz sc̄ta ecclia
q̄ ex causis singulis tētamēta p̄deat: p̄ di
cretione p̄spicit: r̄ v̄tura vicioz bella ex
alto deprehendit. Sed sunt nōnulli: quā

Prime partis libri Pastoralis cure

dum se estimari hebetes nolūt: sepe se in
 quibusdā inquisitionib⁹ pl⁹ q̄ necesse ē ex-
 crecent. ex nimia subtilitate fallunt. **A**n
 de hic quoq; subdit. vel grandū vel torto
 naso. Nasus etenī grādis ⁊ tort⁹ est. dis-
 cretionis subtilitas imoderata. que dum
 pl⁹ q̄ deez excreuerit actiōis sue rectitudi-
 nē ipsa cōfundit. Fracto autem pede vel
 manu est. qui viā dei p̄gere oīno non va-
 let. atq; a bonis actib⁹ fundit⁹ exfors vas
 car quaten⁹ hoc nō vt claudus saltē cum
 infirmitate teneat. sed ab his omnimodo
 alien⁹ existat. **S**ibbus vero est quē terre-
 ne sollicitudinis pōdus deprimit. ne vnq̄
 ad supna respiciat: sed solis his: que inhi-
 mis calcant: intēdat q̄ ⁊ si quando aliqd
 ex bono patrie celestis audierit. ad hoc ni-
 mirū puerse cōsuetudinis pōdere grauas-
 tus: cordis faciē nō attollit qz cogitatio-
 nis statū erigere nō valet. quem terrene
 vsus sollicitudinis curū tenet. **E**x horū
 quippe specie psalmista dicit. **I**ncuruat⁹
 sum: ⁊ hūiliat⁹ sum vsq; quaq;. **Q**uorū
 culpā quoq; p̄ semetip̄am veritas repro-
 bās ait. **S**enē autē qd̄ in spinis cecidit.
Hi sūt q̄ audierūt verbū ⁊ a sollicitudini-
 bus ⁊ diuitijs ⁊ voluptatib⁹ vite euntes
 suffocant. ⁊ nō referūt fructū. **L**ipp⁹ ve-
 ro est. cui⁹ quidē ingeniū ad cognitionez
 veritatis enicat. sed tñ hoc carnalia opa
 obscurāt. **I**n lippis q̄ppe oculis pupille
 sane sunt. s; hūore defluente infirmātes.
 palpebre grossescūt. quarū qz infusioe cre-
 bro oculis atterit. etiā acies pupille vitia-
 tur. **E**t sunt nōnulli quoz sensū carnalis
 vite opatio sauat q̄ videre recta subtilitē
 p̄ ingeniū poterāt: s; vsu prauorū actūz
 calligāt. **L**ipp⁹ itaq; ē. cui⁹ sensuz natu-
 ra exacuit. s; puerfatiōis prauitas p̄fudit
Cui bñ p̄ angelū dī. **C**ollirio inūge oculos
 tuos vt videas. **C**ollirio q̄ppe oculos
 inungim⁹ vt videam. cū ad agnoscendā
 veri luminis claritatē itellect⁹ nostri acie
 medicamine bone opationis adiuuam⁹.
Albuginē vero h; i oculo q̄ veritatis lu-
 cē videre nō sinit qz arrogātia sapiētie sē-
 sum iusticie teneat. **P**upilla nāq; oculi ni-

gra videt. albuginē tollerās nihil videt.
 qz vici; sensus hūane cogitationis. si stul-
 tum. si se peccatorēq; intelligit. p̄empla-
 tionē intume claritatis apprehēdit. **E**t āt
 candorē sibi iusticie seu sapiētie tribuit a
 luce se supne p̄tēplationis excludit. ⁊ eo
 claritatē vel luminis nequaq; penetrat. q̄
 se apud se p̄ arrogantiā exaltat. sicut de q̄
 busdā dicit. **D**icetes enī se esse sapientes
 stulti facti sunt. **I**ugē vero habet scabies
 cui carnis petulātia sine cessatione domi-
 nat. **I**n scabie etenī feruor viscerū ad cus-
 tem trahitur p̄ quā recte luxuria designa-
 tur. qz si cordis tētatio vsq; ad opationez
 p̄sili;: nimirū feruor intim⁹ vsq; ad cutis
 scabiē prorūpit. **E**t foras iā corpus sauit
 at: qz dū in cogitatioe voluptas nō repris-
 mitur. etiā in actiōe dñatur. quasi enī cu-
 tie puriginē **P**aul⁹ curabat abstergere:
 cū dicebat. **T**ētatio vos nō apprehendat
 nisi humana. **A**c si aperte diceret. **H**uma-
 num quidē est in corde tētationē perpeti
 demoniacū vero est. tētationez certamine
 ⁊ in operatione superari. **I**mpetiginem
 quoq; habet in corpore. si quis auaricia
 vastatur in mente. **Q**ue si in paruis non
 cōpescitur. nimirū sine mensura dilata. **I**
Impetigo quippe sine dolore corpus oc-
 cupat: ⁊ abiq; occupati tedio excrescens:
 mēbrozū decorē sedat: quia ⁊ auaricia cas-
 pri animū dum quasi delectat exulcerat.
 vnde adipiscēda queq; cogitationi obicit
 ⁊ ad inimicitias accendit: ⁊ dolorē in vul-
 nere non facit quia estuanti animo ex cul-
 pa habundantiaz promittit. **S**ed decor
 mēbrozū perditur: quia altarum quoq;
 virtutū per hanc pulchritudo deprauat.
 ⁊ quasi torum corpus exasperat: quia per
 vniuersa vitia animam subplātat. **P**au-
 lo attestante qui ait: radix omnium malo-
 rum est cupiditas. **P**onderosus vero
 est: qui turpitudinem nō exercet opere: s;
 tamen ab hac cogitatione continua. sine
 moderatione grauitur in mente. **Q**ui
 nequaq; quidem vsq; ad opus nephari-
 uz rapitur: sed eius animus voluptate lu-
 xurie sine vilo repugnatiōis stimulo dele-

eratur. Ticiū quippe est ponderis: cū hu-
nior viscerū ad virilia labit: que profecto
cū molestia dedecoris intumescit. Pon-
derosus ergo est: qui totis cogitationibus
ad lasciuam defluens pondus turpitudi-
nis gestat in corde. Et quāuis praua non
exerceat opere ab his tamen nō euellit
mente: nec ad vsū boni operis in aperto
valet assurgere: quia grauat hūc in abdi-
tis pondus turpe. Quisquis ergo quolis-
bet horū vicio subiecit: panes domino of-
ferre prohibet: ne profecto diluere aliena
delicta nō valeat is quē adhuc ppria de-
uastant.

Explicit prima pars.

Incipit secunda pars: docēs
qualiter viuere debeat in officio
pastoralis: is qui ad illud digne
peruenit.

De qualitatibus digni pasto-
ris collectim enumeratis:

Capitulū primū.

¶ **Q**uia igitur paucis ad pastora-
le magistrū dignus: quali-
ter veniat: atq; hoc indignū
qualiter pertimescat ostēdis-
mus: nūc is qui ad illud di-
gne peruenit in eo qualiter viuere debe-
at demonstramus. Tantū debet actionem
populi actio transcendere presulis: quantū
distare solet a grege vita pastoris. Sportz
nāq; vt mētiri se sollicitē studeat quāta te-
nende recitudoinis necessitudine cōstrin-
git: sub cui? estimatiōe populus grex vo-
cat. Sic ergo necesse est cogitatioe mun-
dus: actioe precipuus: discretus in silen-
tio: vtilis in verbo: singulis cōpassione. p-
rimus: pre cūc: is contemplatiōe suspen-
sus: bene agentibus per humilitatē soci-
us: cōtra delinquentiū vicia per zelū iusti-
cie erectus: internorū curā in exteriorū oc-
cupatiōe non minuens: exteriorū prou-
dentia in internorū sollicitudine nō relin-
quens. Sed hec que breuiter enumerans

do perstrinximus: paulo latius replicādo
differamus.

¶ **R**ector pastoralis semper
debeat esse cogitatioe mundus:

Capitulum. II.

¶ **R**ector semper cogitatioe sit mū-
dus: quatenus nulla hunc in-
mūdia polluat: qui hoc susci-
pit officij: vt in alienis quoq;
cordibus pollutōis maculas tergat: quia
necesse est vt esse munda studeat manus:
que diluere sordes curat alienas: ne ta-
cta queq; veterius inquinet: si sordida in-
sequēs: lutum tenet. Hinc nāq; per pro-
phetā dicitur: Mūdāmini qui fertis vasa
domini. Mūi etenim vasa ferūt: qui proxi-
morū animas ad interna sacraria perducē-
das in sue cōuersionis fide suscipiunt.
Apud semetipos ergo quantū debeant
mūdāri conspiciāt: qui ad eternitatis tem-
plū vasa viuētia in sinu pprie sponsionis
portant. Hinc nāq; diuina voce precipit:
vt in aaron pectore ratiōale iudicij victis-
ligantibus imprimat: quatenus sacerdos
tale cor nequaq; cogitatioes fluxe possi-
deant: sed ratio sola cōstringat. Nec indi-
feretū quid vel inutile cogiter: qui ad ex-
plū alijs cōstitutus ex grauitate vite sem-
per debet ostendere: quantā in pectore ra-
tionē portet. In quo etiā rationali vigiliā
ter adiungit: vt duodecim patriarcharū
nomina describant. Ascriptos etenim pas-
tres semper in pectore ferre est: antiquorū
vitā sine intermissione cogitare. Hāc tūc
sacerdos irreprehensibiliter gradit: cum
exempla patriū precedentū indefinēter in-
tuet: cum sanctorū vestigia sine cōcessione
cōsiderat: et cogitatioes illicitas deprimi-
ne extra ordinis limitē operis pedem ten-
dat. Quod bene etiā rationale iudicij
vocat: quia debet rector subtili semper ex-
amine bona malaq; discernere: et que vel
quibus: quādo vel qualiter cōgruant: stu-
diosē cogitare: nihilq; ppriū querere: sed
sua cōmoda ppinquoꝝ bona deputare.
¶ **¶** Unde illic scriptū est. Pones autē in vas

Secunde partis libri Pastoralis cure

nonale iudicij doctrinam et veritatē: que erūt in pectore aaron quādo ingredit corā domino: et gestabit iudiciū filioꝝ israel in pectore suo: in conspectu dñi semper. Sacerdotē quippe iudiciū filioꝝ israel in pectore corā domini cōspectu gestare est subiectoꝝ causam ꝑ sola interni iudicis intentiōe discutere: vt nihil se ei humanitatis admisceat: in hoc qđ diuina propositus vice dispensat: nec cor rectoris studia priuatus dolor exasperet. Cūq; contra aliena vicia emulator ostendit: que sua sunt exequat: ne tranquillitatē iudicij aut latens inuidia maculet: aut preceps ira perturbet: sed dum cōsideratē terror eius: qui super omnia presidet: videlicet iudicis intimi: nō sine magno regant timore subiecti. Qui nimirū timor dñi mentē rectoris humiliat purgat: ne hāc aut presumptio spiritus leuet: aut carnis delectatio inquinet: aut per terrenarū rerū cupidinē impotentitas pollute cogitatiōis obscuret. Qui tamen nō pulsare rectoris animū neque uirtutē festinare necesse est: vt repugnantia vincant: ne viciū quod per suggestiōem temptat: mollitiē delectatiōis subigat. Cūq; hec ab animo tarde repellit mucronie consensus occidat.

¶ Quid rector semper debeat esse operatione ꝑcipuus. Cap. III.

Sit rector operatione ꝑcipuus vite vias subditis viuendo denunciet: vt grex: qui pastoris vocem moresq; sequit: per exempla melius q̄ per verba gradiat. Qui est loci sui necessitate exigit summa dicere. Hoc eadem necessitate compellit summa monstrare. Illa nāq; vox libentius auditorū cor penetrat: quā dicentis vita cōmendat: quia qđ loquēdo imperat: ostendendo adiuvat: vt fiat. Hinc etiam per ꝑphetā dī. Super montē excelsum ascēde: tu qui euāgelizas syon: vt videlicet qui celesti predicatiōe vtiq; ima tam terrenoz operū deferens: in rerū culmine stare videat: tantoq; facillius subditos ad melio-

ra pertrahat: quāto per vite meritū de supernis clamat. Hinc diuina lege armū sacerdos in sacrificiū et dextrā accipit et separatū: vt nō solū sit eius operatio vtilis: sed etiā singularis: nec inter malos tantūmodo: que recta sunt: faciat: sed bene quoq; operātes subditos: sicut honore ordis superat: ita etiā morum virtute transcendat. Qui in esu quoq; pectusculū cū armo trahit: vt qđ de sacrificio ꝑcipiū sumere: hoc de semetipso auctori discat immolare vt non solū pectore que recta sunt cogitet sed spectatores suos ad sublimia armo operis inuitet. Nulla ꝑsentis vite appetat: nulla pertimescat: blādimēta mūdi respectu intimi terroris despiciat: terrores autē cōsiderato interne dulcedinis blādimēto ꝑtemnat. Unde superne quoq; vocis iperio: in vtroq; humero sacerdos reuelamine sup humeralis astringit: vt cōtra aduersa ac ꝑspira virtutū semp ornamento muniat: quatenus iuxta Pauli vocem per arma iustitię a dextris sinistrisq; gradiens: cū ad sola que āteriora sūt nitit: in nullo delectatiōis infime latere fluctat. Non hūc ꝑspira eleuet: nec aduersa perturbet. Non blāda vsq; ad voluptatē de mulceant: nō aspera ad desperationē ꝑemāt: vt oū nullis passionibus intentionē mentis humiliat quāta in vtroq; humero sup humeralis pulchritudine tergat ostēdat. Qđ recte etiā super humerale ex auro: biacinco: purpura: distincto: cocco: et tortabasso fieri ꝑcipit: vt quāta sacerdos clarescere virtutū diuersitate debeat demonstrat. In sacerdotis quippe habitu ante oīa aurū fulget: vt in eo intellectus sapiētię ꝑcipaliter emicet. Cui biacinco qui aereo colore respicendit: adiungit: vt per omne q̄ intelligendo penetrat: nō ad fauores infimos: sed ad amorem celestium surgat: ne dū suis incautus laudib; capif ipso etiā veritatis intellectu vacuet. Aureo quoq; atq; biacinco purpura permisceat vt videlicet sacerdotale cor cū summa que predicat: sperat. In semetipso etiā suggestiones vicioꝝ reprimat: eisq; velut ex re-

gia potestate contradicatur: quatenus nobilitate semp intime regenerationis aspiciatur: et celestis regni sibi habitaculum moribus defendat: de hac quippe nobilitate spiritus per Petrum dicit: Nos autem genus electum: regale sacerdotium. De hac quippe potestate qua vicia subijcimus: Johannis voce roboramur: qui ait: Quoties autem receperunt eum: dedit eis potestatem filios dei fieri. Hanc dignitatem fortitudinis: psalmista considerat dicens: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui deus: nimis confortatus est principatus eorum: quia nimirum sanctorum mens precipaliter in summis erigitur: etiam cum exterius perpetui abiecta cernunt. Auro autem bicincto ac purpure bisinctus cocculus adiungitur: ut ante intimi iudicis oculos omnia virtutum bona ex charitate decorentur: et cuncta que coram hominibus rutilant: hec in conspectu occulti arbitri: sicut in intimis amoris accendat. Qui scilicet charitas que domini simul ac proximum diligit: quasi ex duplici tinctura fulgescit. Qui igitur sic ad auctoris speciem anhelat: ut primorum curam negligat: vel sic primorum curam exequitur: ut a diuino amore torpescat: quia vnum horum quodlibet negligit insuper humeralis ornamentum habere cocculum bisinctum nescit. Sed cum mens ad precepta charitatis tendit: restat: proculdubio ut per abstinentiam caro maceret: unde et bisincta cocco tortabilis adiungitur. De terra etenim bisinus intenti specie oritur. Et quod per bisinum nisi candens decore mundicie corporalis castitas designat. Qui videlicet certa pulchritudini superhumeralis innectitur: quia tunc castimonia ad perfectum mundicie candorem ducit: cum per abstinentiam caro fatigatur. Quis inter virtutes ceteras etiam afflicte carnis meritum proficit: quasi in diuersa super humeralis specie byssus torta cadescat.

Director debeat esse discretus in silentio: et utilis in verbo:

Capitulum. IIII.

Si rector discretus in silentio: utilis in verbo: ne aut tacenda preerat: aut preerenda reticescat

nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit: ita in discretum silentium hos qui erudiendi poterunt: in errorem derelinquit. Sepe namque rectores improvidi humanam amicitie gratiam formidantes loqui libere recta pretimebant: et iuxta veritatis vocem nequaquam gregis custodie pastorum studio: sed mercedum vice deserviunt: quia veniente lupus fugiunt: dum se sub silentio abscondunt. Hinc namque eos per prophetam dominus increpat: dicens: Canes muti non valentes latrare. Hinc rursum querit dicens: Non ascendistis ex aduerso: neque opposuistis vos murum pro domo israel: ut staretis in filio in die domini. Ex aduerso quippe ascendere est: pro defensione gregis voce libera huius mundi potestatis straire. Et in die domini in filio stare est prauis decertantibus ex iusticie amore resistere. Pastori enim recta timuisse dicere quod est aliud quam tacere terga prebuisse. Qui nimirum si pro grege se obijcit: in domo israel hostibus opponit. Hinc rursum delinquenti populo dicit: Prophete tui viderunt tibi falsa et stulta: nec aperiebant iniquitatem tuam: ut te ad penitentiam prouocarent. Prophete quippe in sacro eloquio non nunquam doctores vocant. Qui dum fugitiua presentia esse indicant: que sunt ventura manifestant. Quos diuinus sermo falsa videre redarguit: quia dum corripere culpas metuunt: incassum delinquentibus premissa securitate blandiunt. Qui iniquitatem peccantium nequaquam aperit: quia ab increpationis voce conticescit. Clavis quippe apertionis est sermo correptionis: quia increpatione culpa detegitur: quia sepe nescit ipse etiam qui perpetravit. Hinc Paulus ait: Ut potens sit et exhortari in doctrina sana: et eos qui straddunt redarguere. Hic per Malachiam dicit: Labia sacerdotis custodiunt scientiam: et legem requirunt ex ore eius: quia angelus domini exercituum est. Hinc per Esaiam dominus admonet dicens: Clama ne cesses: sicut tuba exalta voce tuam. Preconis quippe officium suscipit: quisquis ad sacerdotium accedit: ut ante aduentum iudicis qui terribiliter se querit: et ipse scilicet clamando gradiat. Ha

cerdos ergo si predicationis est nescius: quod clamoris voce daturus est preces mutus. Hinc est enim quod super pastores primos in linguarum specie spiritus sanctus incedit: quia nimirum quos repleuerit de se protinus loquentes facit. Hinc moysi precipitur ut tabernaculum sacerdos ingrediens tinnibulis ambiatur. ut videlicet voces predicationis habeat ne superni aspectus indicium ex silentio ostendat. Scriptus quippe est. Audiat sonitus quando ingreditur et egreditur sanctuarium in conspectu domini et non moriatur. Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur: sed de eo sonitus non auditur: quia contra se occulti iudicis erigit. si sine predicationis sonitu incedit. Apte autem tinnibula vestimentis illius describunt inserta. Vestimenta etenim sacerdotis quid aliud quam recta opera debemus accipere. propheta autem restante qui ait. Sacerdotes tui induantur iusticia. Vestimentis itaque illius tinnibula inherant ut vite viam eius lingue sonitu ipsa quoque opera sacerdotis clamet. Sed cum rector se ad loquendum preparat sub quanto cautele studio loquatur attendat. ne si inordinate ad loquendum rapitur erroris vulnere audientium corda feriant. Et cum fortasse sapiens videri desiderat vnitatis copagem insipienter abscedat. Hinc namque veritas dicit. Habete sal in vobis: et pacem habete inter vos. Per sal quippe verbi sapientia designatur. Qui igitur loqui sapienter nititur. magnopere meretur. ne eius eloquio audientium vnitatis confundatur. Hinc Paulus ait. Non plus sapere quam oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Hinc i sacerdotis veste iuxta divinitam vocem tinnibulis malapunica collungunt. Quid enim per malapunica nisi fidei vnitatis designat. Nam sicut in malo punice vna exterius cortice. multa interiorum granis vniunt. sic innumeros sancte ecclesie populos vnitatis fidei contingit quos in tus diversitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat. hoc quod iam premisimus. per semetipsam discipu-

lis veritas clamat. Habete sal in vobis et pacem habete inter vos. ac si figurate per habitum sacerdotis dicat Malapunica tinnibulis iungite: ut per omne quod dicitis provida mente vnitatis fidei cauta observatione teneatis. Providendum quoque est sollicita intentione rectoribus. ut ab eis non solum prava nullo modo: sed ne recta qui de nimie et inordinate proferant: quia sepe discipulorum virtus perdit. cum apud corda audientium loquacitas incauta importunitate levigatur: et auctorem hanc eadem loquacitas inquinat. que servitute auditoribus ad usum perfectus ignorat. unde bene per moysen dicitur. Vir qui fluxum seminis patitur imundus erit. In mente quippe audientium semen secutare cogitationis est. audite. qualitas locutionis quod dum per aurem sermo concipitur cogitatio in mente generatur. Unde et ab huius mundi sapientibus predicator egregius semi verbi est vocatur. Qui ergo fluxum seminis sustinet imundus asserit quia multiloquo subdit. ex eo se inquinat quod si ordinate proferat prole recte cogitationis edere in audientium corde potuisset. Dum incautus per loquacitatem disfluit. non ad usum generis. sed ad imunditiam semel fundit. Unde Paulus quoque cum discipulum de instantia predicationis admoneret adiunxit dicens. Testificor coram deo et christo Iesu. qui iudicaturus est vivos et mortuos et aduentum ipsius et regnum eius predica verbum ista oportune importune. dicitur importune premisit oportune. quia seorsum apud auditoris mentem. ipsa sua vilitate se destruit. si habere importunitas oportunitatem nescit.

¶ Rector debeat esse singularis compassione proximis et precunctis contemplatione suspensus. **¶** Cap. V.

Sit rector singularis in compassione proximis. sit precunctis contemplatione suspensus. et ut perpleta viscera in se infirmitatem ceterorum transferat. et per speculationis al-

studine. semetipm quoq; inuisibilia ap-
petendo transcēdat ne aut alta petēs pri-
moꝝ infirma despiciat. aut infirmitatibꝰ
proximoꝝ congruēs. appetere alta dere-
linquat. Hinc est nāq; qꝰ Paulꝰ in para-
dysum ducit. celiq; secreta tertij rimatur.
z tamē ille inuisibiliū contemplatione su-
spensam ad cubile carnaliū mētis acie res
nocat: atq; in occultis suis qualiter debe-
ant cōuersari dispēsar. dicens. Propter
fornicationes autē vnusquisq; suā vxoreꝝ
habeat: z vnaqueꝝ suū virū habeat. z vr-
oꝝ vir debitū reddat. similiter z vxor vi-
ro. Et paulo post. Nolite fraudari inuicē
nisi forte ad tēpus vt vacetis orationi: et
iterū reuertimini in idipsum. Ecce itaq; ce-
lestibus secretis inserit. z tamē p condes-
cēssionis viscera carnaliū cubile pscrutat
Et quē subleuatus ad inuisibilia erigit:
hūc miseratus ad secreta infirmantiū ocu-
lū cordis flectit. Celsū contēplatione tran-
scēdit nec tamē statū carnaliū sollicitudi-
ne deserit: qꝰ cōpage charitatis sūmis si-
mul z infimis iunctus z in semetipso vir-
tute spūs ad alta valenter rapitur. z pieta-
te in alijs equanimiter infirmat. Hinc ete-
rim dicit. Quis infirmat: z ego nō infir-
mor: Quis scādalizatur. z ego nō vror:
Hinc rursus ait. Factus sum iudeis tāq;
iudeꝰ. Qd videlicet exhibebat nō amittē-
tendo fidē sed ostendendo pietatē: vt in se
personā infidelīū transfigurās. ex semet-
ipso disceret: qualiter alijs misereri debu-
isset quatenus hoc illis impēderet qd si-
bi ipsi si ita esset impēdi recte voluisset.
Hinc iterū dicit. Siue mente excedimus
deo: siue sobriꝝ sumus nobis: qꝰ z semetip-
sum nouerat contēplando transcēdere. z
eundē se auditoribꝰ pdescendo tempore.
Hinc Jacob dño desup inistente z vncto
dorsum lapide ascendētes ac descēdentes
angelos vidit: quia. s. predicatorēs recti
nō solū sursum sanctus caput ecclesie vicꝝ
dñm p̄plando appetit sed deorsuz quo-
q; ad mēbra illius miserādo descendunt.
Hinc moyses crebro tabernaculū intrat et
exit. z qui intꝰ in contēplationē rapit. so-

ris infirmantiū negotijs vrget. Intꝰ del
archana cōsiderat. foris onera carnalium
portat. Qui de rebus quoq; dubijs sem-
per ad tabernaculū recurrit: corā testamē-
ti archa dñm cōsultat. exim plū pculdubio
rectoribꝰ prebēs vt cū foris ambigunt qd
disponant ad mentē semp quasi ad taber-
naculū redeāt: z velut corā testamenta ar-
cha dñm cōsulāt: si de his in quibꝰ dubi-
tant: apud semetipsos intus sacri eloquij
paginas requirāt. Hinc ipsa veritas per
suscceptionē nostre humanitatis ostēsa no-
bis in monte orationi inheret miracula i-
vrbibus exercet. imitationis videlicet vīs
bonis rectoribꝰ sternēs: vt si iam sūma cō-
templando appetit: necessitatibꝰ tamē in-
firmantiū ppariēdo misceant: qꝰ tūc ad al-
ta charitatis mirabiliter surgit: cū ad ima
proximoꝝ se misericorditer attrahit. Et
cū benigne descēdit ad infima: valēter re-
currit ad sūma. Tales autem sese qui pre-
sunt exhibeāt: quibus subiecti occulta qd
q; sua pdere nō erubescāt: vt cum temp-
tationum fluctus paruulū tolerant ad pas-
toris mentē quasi ad matris sinum recur-
rant. Et hoc quod se inquisari pulsantis
culpe sordibus pculdēt: exhortatiōis eiꝰ
solatio ac lacrimis orationis lauent. vn-
de z ante fores tēpli ad abluendas ingre-
dientū manus: mare enes: id est laterem
duodecim boues portāt. Qui quidem sa-
cie exterius eminēt: sed ex posterioribus
latent. Quid nāq; duodecim bobus nisi
vniuersus pastorū ordo signatur. de quibꝰ
bus paulo differente lex dicit: nō obtura-
bis os boui trituranti. Quozū quidē nos
apta opa cernimꝰ s; apud districtū iudicē
que illos posteriꝰ maneāt in occulta retrū-
butione nescimꝰ. Qui tñ cū pdescēssionis
fide patiam diluēdis primozū cōfessionis
bus prepant. velut ante fores tēpli laterē
portāt: vt quisquis intrare eternitatis ia-
nuā nititur. tēptationes suas mēti pasto-
ris indicet: z quasi in bouz latere cogitari
onīs vel operis manus lauet. Et fit plerū-
q; vt dum rectoris animus aliena tempo-
tamēta condescēdo cognoscit. auditis et
B

Secunde partis libri Pastoralis cure

am tērationibus ipse pulsetur: qz z hec ea dem per quā populi multitudo diluitur. s qua pculdubio lateris inquinat. Nam dū fordes diluentū suscipit: quasi sue mūdicie serenitatē perdit. Sed hec nequa qz pastori timēda sunt: qz deo subtiliter cuncta pensare tāto facili⁹ a sua eripitur. qz to misericordi⁹ ex aliena tēratione fatigat.

Rector debeat esse bene agē. tibus per humilitatez socius et contra delinquētū vitia per zelū iusticie erectus.

Capitulum. VI.

Sit rector bene agentibus p humilitatē soci⁹ cōtra delinquētū vitia p zelū iusticie erectus vt z bonis in nullo se preferat: z cū priorū culpa exigit: prātem p̄mū sui prioratus agnoscat: quaten⁹ z honore sub presso equalē se subditis bene viuētib⁹ putet. z erga pueros iura rectitudinis. nō exerecere formidet. Nā sicut in libris moralib⁹ dixit me memini. Iquet qd̄ oēs homines natura equales genuit: sed variante meritōrū ordine. alios alijs culpa postponit. Ipsa autem diuersitas q̄ accessit ex vitio diuino iudicio dispensat: vt quia omnis homo eque stare nō valet alter regatur ab altero. Unde cuncti que presunt nō in potestate debent ordinis: s̄ equalitatē pensare cōditionis. Nec p̄es se hominib⁹ gaudeāt sed prodesse. Antiqui etenim patres nostri. nō reges hominum: sed pastores pecorū fuisse memorantur. Et cū domin⁹ Noe filijs eius diceret. crescite z multiplicamini. z replete terram: p̄mū adiunxit. Et terroꝝ vester et tremor sit sup̄ cūcta animātia terre. Quorū videlicet terroꝝ ac tremor. quā esse super animātia terre precipitur. p̄fecto sup̄ homines esse phibet. homo quippe animalibus brutis non autē hominib⁹ ceteris natura prelat⁹ est. z iccirco ei dicit: vt ab animalib⁹ z nō ab hominib⁹ timea

tur quia cōtra naturā superbiere est: ab eqli velle timeri. Et tamen necesse vt rector a subditis timeant quādo ab eis deū minime timeri deprehēdunt: vt humana saltē formidine peccare metuat: qui diuina iudicia nō formidat. Nequa qz nāqz p̄positi. ex hoc questio timore supbiūt: in q̄ nō suā gloriā: sed subditorū iusticiam querūt. In eo enī qd̄ merū sibi a puerse viuētib⁹ exigūt. quasi nō hominib⁹: s̄ animālib⁹ us dominant⁹: qz vicz ex qua pte bestiales sunt subditi. ex ea debēt etiā formidatū taceri substrati. Sed plerūqz rector eo ipso quo ceteris p̄eminet. elatione cogitationis intumescit z dū ad vsū cuncta subiacēt. dū ad votū velociter iussa p̄plentur dū oēs subditi. si qua bene gesta sunt laudib⁹ efferūt. male autē gestis nulla auctoritate cōtradicit: dū plerūqz laudat et qd̄ reprobare debuerant seduct⁹ ab his q̄ infra suppetūt: sup se anim⁹ tollit z dum foras imenso fauore circūdatur int⁹ veritate vacuat: atqz oblitus sui. inuocens se spargit alienas. talēqz se credit qualem se foris audit. nō qualē intus discernere debuit. Subiectos despiciit eosqz equales sibi nature ordine nō agnoscit. z quos foris te potestatis excefferit. transcendisse se etiā vite meritis credit. Cunctis se existimat ampli⁹ sapere quib⁹ se videt amplius posse. In quodā se quippe cōstituit culmine apud semetipsum: z qui equa ceteris nature cōditione cōstringit. exequo respicere ceteros vedignat. Sic qz vsqz ad eius similitudinē ducit. de quo scriptū est omne sublime vidit. Et ipse est rex sup̄ vniuersos filios superbie. Qui singulare culmē appetitis z socialē vitā angelorū despiciens: ait. Nonā sedē meā ad aquilonē et ero similis altissimo. Dico ergo iudicio intus foueam deiectionis inuenit. nō for̄ se in culmine potestatis extollit. Postea te quippe angelo similis efficitur. dū homo hominib⁹ esse similis vedignat. Sic saul post humilitatis meritū: in timorez supbie culmine potestatis excreuit. Per humilitatē quippe prelat⁹ est per super

biam reprobatus domino attestare q̄ ait. **H**onne cuz esses paruulus in oculis tuis caput te constitui in tribubus israel. **P**aruulus se in suis prius oculis viderat: s̄ ful tus temporali potētia iam se paruulus nō videbat. **C**eterorū namq; compationi se preferens: quia plus cunctis poterat. magnum se pre omnibus estimabat. **M**iro autem modo cū apud se paruulus apud dominū magnus: cū vero apud se magnus apparuit apud dominū paruulus fuit. **P**lerūq; ergo dum ex subiectoem affluētia agimus infatur: in fluxum supbie ipso potētie fastigio lenocinante corum pitur. **Q**uā videlicet potētia bene regit qui r̄ tenere illam nouerit r̄ impugnare. **B**ene hanc regit qui scit per illam super culpas erigi. scit cum illa ceteris equalitate componi. **H**umana etenim mens plerūq; extollitur. etiam cum nulla potēstate fulcitur quāto magis in altum se erigit. cum se ei etiā potētas adiungitur. **Q**uā tamen potētarē recte dispensat qui sollicite nouerit: r̄ sumere ex illa q̄ adiuuat. r̄ expugnare q̄ temptat: r̄ equalem secū illa ceteris cernere r̄ tamen se peccantib; zelo vltionis anteferre. **S**ed hanc discretionem plenius agnoscam; si pastoris p̄mi exempla cernam;. **P**etrus namq; auctore deo sancte ecclesie principatū tenēs a bene agente **Cornello**. r̄ sese ei humiliter proferente imoderatus venerari recusauit seq; illi similem recognouit: dicens **S**urge ne feceris r̄ ego ipse homo sum. **S**ed cum **Ananias** r̄ **Sapphira** culpā reperit mox quanta potētia super ceteros excreuisset ostendit. **V**erbo nāq; eorū vitā pertulit. quā spiritu perscrutāte dep̄hendit. **E**t summū se intra ecclesiā contra peccata recoluit: quod honore sibi vehementer impenso coram bene agentib; fratribus nō agnouit. **I**lle cōmunionē equalitatis meruit sanctitatis. hīc zel; vltionis vis apperuit potēstatis. **P**aul; bene agētib; fratribus prelatū se esse ne ciebat cū diceret. nō qz dominamur fidei nostre: sed adiutores sum; gaudij vestri.

Atq; illico adiunxerit: fide enī statis. **N**e si id qd̄ pertulerat apiret: dicens. **I**deo nō dñamur fidei vestre: qz fide statis. **E**q̄ les enī vobis sum; in q̄ vos stare agnosci mus quasi prelatū se fratrib; eē neiciebat cū diceret. facti sum; vt puuli i medio vestrū r̄ rurū. **H**os autē serui vestri p̄ xpm. **S**z cū culpā q̄ corrigi debuisset luenit illi co magistrū se esse recoluit dicens. **Q**uid vultis i virga veniā ad vos. **S**um; itaq; loq; bñ regis cū is q̄ preest vitij potē q̄ fratrib; dñatur. **S**z cū delinquentes subditos p̄positu corrigūre stat. necesse est vt sollicitie attendāt. quaten; p̄ discipline debitis culpas quidē iure p̄tatis feriat: sed p̄ humilitatis custodiā. equales seipsis fratrib; qui corrigunt agnoscat. **Q**uamuis plerūq; etiā dignū ē. vt eos dē quos corrigim; tacita nobis cogitātiōe preferamus. **A**llorū nāq; p̄ nos vitia discipline vigore ferunt. in his vero q̄ ipsi cōmittim;. nisi verbi quidē ab aliq̄ inuēctiōe laceramur. **T**āto ergo apd̄ dñm obligatores sumus q̄to apud hoies inulte peccam;. **D**iscipli na autē nostra subditos diuino iudicio tāto libertores reddat quāto hic eorū culpas sine vindicta nō deserit. **S**eruanda itaq; ē r̄ in corde humilitas. r̄ in ope disciplina atq; inter hec sollerter intuentū est ne dū imoderatus custodit virtus humilitatis. soluant iura regiminis r̄ dū p̄lati quisq; plus se quā decet desicit. subditorū vitam stringere sub discipline vinculo non possit. **T**eneant ergo rector res exterius qd̄ pro aliorum utilitate suscipiunt. seruent interi; qd̄ de sua estimatiōe pertimescunt. **S**ed tamen quibusdam signis decenter erumpētib; eos apud se esse humiles etiā subiecti dep̄rehēdant. quatenus r̄ in auctoritate eorū qd̄ formidēt videant. r̄ humilitate qd̄ imitentur. agnoscat. **S**tudeāt igit sine intermissione q̄ p̄sunt vt eorū potētia q̄to magna exteri; cernit. tāto apd̄ eos interi; dep̄rimat ne cogitātiōe vincat ne i delectatiōe sui animuz rapiat: ne iam sub se mens eam regere non possit cui se libidine dō

Secunde partis libri Pastoralis cure

minādi supponit. Ne enim presidentū anī-
mus ad elationē potestatis sue delectatio-
ne rapiat: recte per quendam sapientē dicit
Duce te cōstituerūt: noli extolli: sed esto
in illis quasi vnus ex illis. Hinc etiā Pe-
trus ait: Non dñantes in clero: sed for-
ma facti gregis. Hinc per semetipaz veri-
tas ad altiora nos virtutū merita puocās
dicit: Scitis qz reges gentiū dominant:
eorū qui maiores sunt: potestātē exercent
in eos. Non ita erit inter vos: sed quicūqz
maior voluerit fieri: sit vester mīster: et qui
voluerit inter vos primus esse: erit vester
seruus. Sicut filius hoīs nō venit mīni-
strari: sed ministrare. Hinc est qz seruū ex
suscepto regimine elatū: que post suppli-
cia maneāt indicat dicens: Qui si dixerit:
malus ille seruus in corde suo: morā facit
dñs meus venire: et ceperit percutere cō-
seruos suos: manducet autē et bibat vsqz
vū ebrius sit: veniet dñs serui illius in die
qua nō sperat: et hora quā ignorat: et vni-
det eum partē eius ponet cū hypocritis.
Inter hypocritas enim iure deputat: qui
ex simulatiōe discipline ministeriū regimi-
nis vertit in vsum dominiōis. Et tamē
non nunq̄ graui⁹ delinquit: si inter per-
uersos plus equalitas q̄ disciplina custo-
ditur. Quia est falsa pietate superatus se-
rire hely delinquētes filios noluit: apud
districtū iudicem semetipm cum filiis cru-
deli dānatiōe percussit. Hinc nāqz ei diui-
na voce dicit. Honorasti filios tuos plus
q̄ me. Hinc pastores increpat per p̄bes
tam dicens: Quod fractū est nō alligastis
et quod abiectū nō reduxistis. Abiectus
enī reducitur: cū quisqz in culpa lapsus:
ad statū iusticie ex pastoralis sollicitudis
vigore reuocat. Fracturaz vero ligamen-
astringit: cū culpam disciplina deprimit:
ne plaga vsqz ad interitū defluat: si hanc
districtiōis seueritas nō coartat. Sed se-
pe deterius frangit cum fractura incaute
colligat: ita vt grauius scissurā sentiat: si
hāc immoderatus ligamēta constringat.
Unde necesse est: vt cū peccati se vulnus
in subditis corrigendo restringit: magna

se sollicitudine: etiā districtio ipā modes-
ret: quatenus sic iura discipline cōtra des-
linquētes exerceat: vt pietatis viscera nō
amittat. Curandū quippe est: vt rector se
subditis et matrē pietatis: et patrē exhibe-
at discipline. Atqz inter hec sollicita cir-
cumspēctōe prouidendū: ne aut districtio
rigida: aut pietas sit remissa. Hāc sicut in
libris tam moralib⁹ diximus: Disciplina
vel misericordia multū destruit: si vna se-
ne altera teneat. Sed erga subiectos sus-
os inesse rectorib⁹ debet: et iuste cōsulens
misericordia: et pie seuiēs disciplina. Hic
namqz est quod docēte veritate per fama-
ritani studiū: seminiuus in stabulū ducit:
et vinū atqz oleū vulneribus eius adhibet
vt per vinū sez mordeant vulnera: et per
oleū foueant. Necesse quippe est vt quis-
quis sanādis vulneribus p̄esse in vino
morū doloris adhibeat: et in oleo mollit-
cū pietatis: quatenus per vinū mundent
putrida: et per oleū sananda foueant. Mi-
scenda est lenitas cū seueritate faciendū
quoddā ex vtroqz temperamentū: vt nes-
quāqz multa asperitate exulcerent subditi
neqz nimia benignitati soluāt. Quod ius-
ta Pauli vocē bene illa tabernaculi ar-
cha significat: in qua cum tabulis virga si-
mul et māna est: quia cū scripture sacre sci-
entia in boni rectoris pectore: si est virga
districtiōis: sit et māna dulcedinis. Hinc
David ait: Virga tua et baculus tuus ipā
me cōsolata sunt. Virga enī percutimur:
baculo sustētamur. Si ergo est districtio
virge que feriat: sit et cōsolatio baculi que
sustētet: sit itaqz amor sed nō emolliens:
sit vigor sed nō exasperās. Sit zelus: sed
nō immoderate seuiēs: sit pietas: sed non
plusqz expedit parēs: vt dum se in arce
regimini iusticia clemētiāqz permisceat
is qui p̄est corda subditoz: et terrēdo de-
mulceat: et tamen ad rectoris reuerentiāqz
demulcēdo constringat.

Qui rector nō debeat minue-
re curā interiorū in exteriorū oc-
cupatione: neqz relinquere exte-

riorum prouidentiam in inter-
nozū pollicitudine:

Capitulum. VII.

Rector interiorū curā in exte-
riorū occupatiōe non minūēs:
exteriorū prouidentia in interno
rū sollicitudine nō relinquēs:
ne aut exteriorib⁹ deditus ab intimis cor-
ruat: aut solis interiorib⁹ occupatus: que
foris debet proximis nō impendat. **S**e-
pe namq; nonnulli uelut oblitū qđ fratri-
bus animarū causa prelati sunt toto cor-
dis annisum secularibus curis inseruiūt.
Has cum assunt se agere exultant ad has
etiam cum defunt diebus ac noctibus co-
gitatiōis turbide estibus anhelant. **C**ū
q; ab his cessante foris oportunitate qđ
ti sunt: ipsa deterius sua quiete fatigant.
Coluptatē namq; cēsent: si actiōibus de-
primunt: laborē deputāt si in terrenis ne-
gocijs nō laborāt. **S**icq; fit ut dū se uige-
re mūdānis tumultibus gaudēt interna:
qđ docere alios debuerāt ignozēt. **S**ū sub-
lectorū quoq; proculdubio uita torpescit:
quia cū proficere spūaliter sibi appetit: in
exemplo eius qui prelati sunt quasi in ob-
staculo itineris offendit. **L**anguēte enī
capite mēbra in cassum vigēt: et in explo-
ratiōe hostiū frustra exercit⁹ uelociter se-
quūt: si ab ipso duce itineris errat. **N**ulla
subditoꝝ mentes exhortatio subleuat: eo-
rūq; culpas increpatio nulla castigat: qz
dū per animarū presulē terrent exercet of-
ficiū iudicis: a gregis custodia uacat cura
pastoris: et subiecti ueritatis lumē appre-
hendere nequeūt: quia dū pastoz sensus
terrena studia occupat: uento temporario-
nis impulsus ecclesie oculos puluis cecat.
Quo cōtra recte humani generis redem-
ptor: cū nos a uentris uoracitate cōpescer-
et dicens: **A**tendite autē uobis: ut non
grauent corda uestra in crapula et ebrieta-
te: illico aduēxit: **A**ut in curis huius uite
ubi pauore quoq; protinus intente adij-
ciens: ne forte superueniat in nos repenti-
na dies illa. **C**ui⁹ aduentus etiā qualita-

tem denūciat dicens: **T**anq̄ laqueus enī
ueniet super omnes qui sedent super faciē
orbis terre. **H**inc itez dicit: **N**emo potest
duobus dominis seruire. **H**inc Paul⁹ re-
ligioz mentes a mūdi consortio contes-
tando ac potius cōueniendo suspediuit di-
cens: **N**emo militās deo implicat se ne-
gocijs secularibus: ut ei placeat cui se p-
bavit. **H**inc ecclesie rectorib⁹: et uacandī
studia precipit: et cōsulendi remedia ostē-
dit dicens: **S**ecularia igitur iudicia si ha-
bueritis: cōtempribiles qui sunt in eccle-
sia illos cōstitite ad iudicandū: ut ipsi uis-
delicet dispensatiōibus terrenis inserui-
ant: quos dona spiritualia nō exoznant.
Ac si apertius dicat: **Q**uia penetrare in-
tima nequeūt saltē necessaria foris operēt.
Hinc **M**oyses qui cū domino loquē ibe-
tro alienigene reprehensione iudicat: qđ
terrenis populozū negocijs sulto labore
deseruiat. **C**ui consiliū moꝝ p-ebet: ut p-
se alios ad iurgia dirimēda constituat: et
ipse liberius ad erudendos populos spi-
ritualiu archana cognoscat. **S**ubiectis
q̄ inferiora gerēda sunt: a rectorib⁹ sūma
cogitanda: ut scilicet oculū qui prouiden-
dis gressibus peminet: cura pulueris nō
obscurat. **C**aput namq; subiectozū sunt
cūcti qui presunt. **E**t ut recta pedes uale-
ant itinera carpere: hec proculdubio ca-
put debet ex alto prouidere: ne a proeect⁹
sui itinere pedes torpēat: cum curnata re-
ctitudine corporis caput sese ad terrā des-
clinat. **Q**ua autē mente animarū presule
honore pastorali inter ceteros uiruit: si in
terrena negocia que reprehendere in aliis
is debuit: et ipse uersat. **Q**uod uidelicet
ex ira iuste retributiōis per prophetā do-
minus minat dicens: **E**t erit sicut popu-
lus: sic sacerdos. **S**acerdos quippe est ut
populus: quādo ea agit: is qui spiritali
officio fungit que illi nimirū faciunt: que
adhuc de studijs carnalibus iudicantur.
Quod cū magno scilicet dolore charita-
tis Hieremias propheta cōspiciens: qua-
si sub destructiōe templi deplorat dicens
Quomodo obscuratū est aur⁹: mutatus

Secunde partis libri Pastoralis cure

color optimus: dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum? Quid namos auro quod metallis ceteris preeminet: nisi excellentia sanctitatis figurat: quod colore optimo nisi cunctis amabilis reuerentia religionis exprimit? Quid sanctuarij lapidibus: nisi sacrorum ordinum persone signant? Quid platearum nomine: nisi presentis vite latitudo figurat? Quia enim greco eloquio platos latitudo dicitur profecto a latitudine platee sunt vocate. Per semetipsum vero veritas dicit: **P**ata et spaciola via est: que ducit ad perditionem. **T**errenum igitur obscurat: cum terrenis actibus sanctitatis vita polluit. **C**olor optimus commutat: cum quorundam qui degere religiose credebant: estimatio ante acta minuit. **N**am cum quislibet post sanctitatis habitum terrenis se actibus inserit: quasi colore permutato ante humanos oculos eius reverentia despecta pallescit. **S**anctuarij quoque lapides in plateas dispersuntur: cum causarum secularium foras lata itinera expetunt: hi qui ad ornamentum ecclesie interius ministerijs quasi in secretis sanctuarij vocare debuerunt. **A**d hoc quippe sanctuarij lapides stebant: ut intra sancta sanctorum in vestimento summi sacerdotis apparerent. **C**um vero ministri religionis a subditis honorem redemptoris sui ex merito vite sue non exigunt: sanctuarij lapides in ornamento pontificis non sunt. **Q**ui nimirum sanctuarij lapides dispersi per plateas iacent: cum persone sacrorum ordinum voluptatum suarum latitudini dedit: terrenis negocijs inheret. **E**t notandum quod non hos dispersos in plateis: sed in capite platearum dicit: quia et cum terrena agunt: summi videri appetunt: ut et lata itinera teneant ex voluptate delectationis: et tamen in platearum sint capite ex honore sanctitatis. **N**il quoque obstat si sanctuarij lapides eosdem ipsos quibus constructum sanctuarium erisbat: accipimus. **Q**ui dispersi in capite platearum iacent: quando sacrorum ordinum viri terrenis actibus ex desiderio inseruunt: ex quoque prius

officio sanctitatis gloria stare videbatur? **S**ecularia itaque negocia aliquando ex amore passione tolleranda sunt: nunquam vero ex amore requirenda: ne cum mentem diligentis aggrauat: hanc suo victa pondere ad ima celestibus immergat. **A**t contra sunt nonnulli qui gregis quidem curam suscipiunt: sed sic sibi vacare ad spiritualia appetunt: ut rebus exterioribus nullatenus occupent. **Q**ui cum curare corporalia funditus negligunt: subditorum necessitatibus minime concurrunt. **Q**uorum nimirum predicatio plerique despicitur: quia dum delectationem facta corripuit: sed tamen eis necessaria presentis vite non tribuunt: nequaquam libenter audiunt. **E**gentis tamen mentem doctrine sermo non penetrat: si hunc apud eius animum manus misericordie non commendat. **T**unc autem verbi semen facile germinat: quando hoc in audientis pectore pietas predicatio rigat. **E**nde pectori necesse est: ut interiora possit infundere cogitationi: innoxia etiam exteriora prouidere. **S**ic itaque pastores erga interiora studia subditorum suorum ferueant: quatenus in eis exterioris quoque vite prouidentia non relinquatur. **N**am quasi iure vix diximus: a percipienda predicatione gregis animus frangitur: si cura exterioris subsidij a pastore negligatur. **E**nde et primus pastor sollicite admonet dicens: **S**eniores qui in vobis sunt obsecro consensio et testis christi passionum: qui et eius que in futurum reuelanda est: glorie communicatores: pascite qui in vobis est gregem domini. **Q**ui hoc in loco vtriusque passionem cordis: an corporis suaderet aperuit: cum protinus adiungit prouidentes: non coactis: sed spontanee secundum deum: neque turpis lucri gratia: sed voluntarie. **Q**uibus profecto verbis pastoribus pie precauet: ne dum subditorum inopiam nimis satiatur: se mucrone ambitiois occidat: ne cum per eos carnis subsidij reficiunt proximi: ipsi remaneant a iusticie pane ieiuni. **H**anc pastorum sollicitudinem **P**aulus excitat dicens: **Q**ui suorum et maxime domesticorum curam non habet fidem negavit: et est infideli de

Beati Gregorij pape Cap. VIII

terior. Inter hec itaq; metuendū semper est et vigilantē intueū dum: ne dum cura ab eis exterior agitur: ab interna intentio ne mergantur. Plerūq; enim vt predictus mus corda rectorū: dum temporali sollicitudini incaute deseruiūt: ab intimo amore refrigescūt: et foras fusi obliuiscit nō metūt: quia animarū regimina susceperūt. Sollicitudo ergo que subditis exterius impendit: sub certa necesse est mēsurā teneatur. Unde bene ad Ezechielē dicitur Sacerdotes caput suū non radent: neq; comā nutriēt: sed tondentes attundēat capita sua. Sacerdotes namq; iure vocati sunt: qui vt sacū ducatum prebeant: sine delibus p̄sunt. Capilli vero in capite exterioriores sunt cogitationes in mente. Qui dum super cerebrū insensibiliter oriuntur curas presentis vite exprimūt: que ex sensu negligentis: quia importune aliquādo procedūt: quasi nobis non sentiētibus procedunt. Quia igit̄ cuncti qui p̄sunt habere quidem sollicitudines exteriores debent: nec tamen eis uehementer incūbere. Sacerdotes recte et caput prohibētur radere: et comā nutrire: vt cogitationes carnis de vita subditorum: nec a se funditus amputēt: nec rursus ad crescendū nimis relaxent. Abi et bene dicit̄: Tondentes tondēat capita sua: vt uidelicet cure temporalis sollicitudines: et quantū necesse est prouideant: et tamen refecēt citius: ne immoderatus excrescāt. Dum igitur et per administratā exteriorē prouidentiam corporis uitā protegit̄: et rursus per immoderatā cordis sollicitudinē intentio non impediūt: capilli in capite sacerdotis et seruānt vt custem cooperiāt: et refecātur ne oculos claudāt.

Que esse debeat Rectori discretio: correctionis: dissimulationis: seruatoris: et mansuetudinis.

Capitulum, VIII.

Inter hec quoq; necesse est: vt rector solerter inuigilet: ne hūc cupido placēdi hominib; pulsset: ne cū studiose interiora penetret: cum prouide exteriora submittat. se magis a subditis diligi: quā ueritatē querat: ne cū bonis actibus fultus: a mūdo uideat alienus: hūc auctori reddat extraneū amor suus. Hostis nāq; redemptoris est: qui per recta opa que facit eius vite ab ecclesia amari cōcupiscit: q; adulterine cogitationis reus est: si placere puer sponse oculis appetit: per quem sponsus dona trāsmisit. Qui nimirū amor p̄p̄: cū rectoris mētē ceperit aliqui hūc inordinate ad molliciē: aliqui x̄o ad asperitatem rapit. Ex amore etenim suo mens rectoris in molliciē uertit: quia cū peccātes subditos respicit: ne erga hūc eorū dilectio torpeat: corripere nō presumit: nōnunq; uero et rara subditoꝝ que increpare debuerat: adulationibus demulcet. Abi bene per p̄phetā d̄r De his qui p̄sumūt puluillos sub oīm cubito manus: et faciūt ceruicalia sub capite uniuerse etas: ad capiēdas aīas Puluillos quippe sub oīm cubito man? Eponere cadētes a sua rectitudie aīas: atq; in huius mūdi delectatiōe se reclinātes: blāda adulatione refouere. Quasi em̄ puluillo cubitus vel ceruicalib; caput iacentis eripit̄: cū correptiōis duricia peccanti subtrahit: eiꝝ mollicies fauoris adhibet vt in erroze molliter iaceat: q̄ nulla asperitas cōtradictiōis pulsar. Sed hec rectores qui semetip̄os diligūt his p̄culdubio exhibent: a quibus se noceri posse in studio glorie tp̄alis timent. Hā quos nihil cōtra se ualere p̄spiciūt: hos nimirū asperitate semp rigide inuectiōis premūt. Hū q̄ clemēter admonēt: sed pastoral māfuetudis obliuī iure dñatiōis terrēt. Quos recte per p̄phetā diuina uox increpar dicit̄: Hos aut̄ cū austeritate impabitis eis et cū potētia: plus em̄ se suo auctore diligēt̄es iactāt̄er erga subiectos erigūt: nec qd̄ agere debeāt: sed quid ualeant attendūt. Abil de subsequenti iudicio: metutū s

Secunde partis libri Pastoralis cure

improbe de temporalī p̄tate gloriāntur. Li-
bet vt licēter ⁊ illicita faciāt. ⁊ subditoꝝ
nemo contradicat. Qui ergo ⁊ praua stu-
det agere. ⁊ tamē ad hec vult ceteros tace-
re ipse sibi met testis ē: q̄ plus veritate se
appetit diligi q̄ cōtra se nō vult defendi.
Nemo quippe ē qui ita viuat: vt aliqua-
tenus non deliquat. Ille ergo seipso am-
pli⁹ veritatē desiderat amari. q̄ sibi a nul-
lo vult cōtra veritatē parci. Hinc etenim
Petru⁹ increpationē pauli libēter accepit.
Hinc dauid correccionem subditi humili-
ter auduit: q̄ ⁊ rectores boni dū priuato
diligere amore se nesciūt. libere puritatis
verbū a subditis obsequiū humilitatis cre-
dūt. Sed inter hec necesse est vt cura regi-
minis tāti moderaminis arte tempet. quā
tenus subditoꝝ mēs cū quedā recte senti-
re potuerit. sic in vocis libertatē prodeat
vt tamē libertas in superbiā nō crumpat
ne dū fortasse imoderātus. lingue eis li-
bertas conceditur: vite ab his humilitas
amittat. Sciēdū quoq̄ est qd̄ oportet vt
rectores boni placere hominib⁹ appetāt
sc̄z vt sue estimatiōis dulcedine: p̄ximos
in affectū veritatis trahāt nō vt se amari
desiderēt sed vt dilectionē suā quasi quan-
dā viā faciāt p̄ quā corda audientium ad
amorē cōditōis sui introducāt. Difficile
quippe est vt quālibet recte denunciāns
predicator qui nō diligit libēter audiat.
Debet ergo q̄ p̄esse ⁊ studere se diligit
quaten⁹ possit audiri: ⁊ tamē amorē suū
p̄ semetipso nō querere ne inueniat ei cui
seruire p̄ officiū cernit occulta cogitatiois
tyrannide resultare. Qd̄ bene Paul⁹ in
sinuat cū sui nobis studij occulta manife-
stat. dicens. Sicut ⁊ ego per omnia omni-
bus placeo. Qui tamē rursus dicit. Ego
si adhuc hominibus placere: Christi ser-
uus non essem. Placet ergo Paulus et
non placet quia in eo qd̄ placere appetit.
nō se s̄z p̄ se hoibus placere veritatē q̄rit.
Quod scire sollicite rector debe-
at q̄z plerūq̄ vitia ⁊ virtutes se ef-
se mentimur. **Cap. IX.**

Sic etiam rector debet qd̄ plerūq̄
vitia virtutes se esse men-
tium. nā sepe sub parsimonie
nomine. se tenacia palliat: con-
traq̄ se effuso sub appellatiōe largitatis
occultat. Sepe inordinata remissio pie-
tas credit ⁊ effrenata ira sp̄ialis zeli vir-
tus estimat. Sepe precipitata actio velo-
citatē efficaciat: atq̄ agēdi tarditas graui-
tatis consiliū putat. Unde necesse ē vt re-
ctor animarū virtutes a vitijs vigilāti cu-
ra discernat. ne aut cor tenacia occupet: ⁊
par cū se videri in disp̄sationib⁹ exultet:
aut cū effuse quid impendat: largi se qua-
si miserādo gloriez aut remittēdo qd̄ ferri-
re debuit. ad eterna supplicia subditos p̄-
trahat: aut immaniter feriēdo qd̄ delinquit
ipse grauius delinquat: aut hic quod
agi recte ac grauius potuit. imature pre-
ueniens leuiget. aut bone actionis meri-
tum differēdo ad deteriora p̄mutet.

**Quanta debeat esse diuersitas
artis predicationis.**

Capitulum. .X.

Sciendū quoq̄ est. qd̄ aliquan-
do subiectoꝝ vitia prudenter
dissimulāda sunt: s̄z q̄z dissimu-
lāter iudicāda. Aliq̄n ⁊ apte
cognita. mature tolerāda. aliq̄n vero sub-
tiliter occulta p̄scrutāda. aliq̄n leniter ar-
guēda. aliq̄n autē vehemēter increpanda
Nōnulla quippe vt dixim⁹ prudēter dissi-
mulāda sunt: s̄z q̄z dissimulanē iudicāda:
vt cū delinques ⁊ deprehēdi se cognoscit
⁊ p̄peti has quas ille tacite tolerari p̄side-
rat agere culpas erubescat se seq̄ iudice
puniat. quē sibi apud se rectoris patiētia
clemēter excusat. qua seq̄ dissimulatione
bene iudeam domin⁹ corripit. cū per pro-
phetam dicit. Mēta es ⁊ mei non es re-
cordata neq̄ cogitasti in corde tuo q̄ ego
sum tacens. ⁊ quasi non videns. Et dissi-
mulauit ergo culpas ⁊ innotuit: q̄ ⁊ con-
tra peccatē tacuit. ⁊ hoc ipsum tamē q̄a
tacuerit: dixit. Nōnulla autem vel aperte

cognita mature toleranda sunt: cum vix rez
minime oportunitas pgruit vt aperte cor
riganf. Na secta imature vulnera: veteri
us inferuefcit. Et nifi cu tpe medicamēta
cōueniant: cōstat pculdubio qd medendi
officiū amittāt. Sed cū subditis tempus
ad correptionē querif sub ipso culparū pō
dere patiētia presulis exercef. Ande bene
per psalmistā dicit. Supra dorsum meuz
fabricauerūt peccatores. In dorso quip
pe onera sustinem⁹. Supra dorsum igitur
suū peccatores fabricasse querif. Ac si ap
te dicat quos corrigere nequeo quasi sup
impositū on⁹ porto. Nonnulla autem sunt
subtiliter. occulta pscrutāda vt quibusdā
signis eripentib⁹. rector: insubditorū mē
te oē qd clausum latet iueniat ⁊ interueni
ente correctiōis articulo. ex minimis ma
iora cognoscat. An recte ad Ezechielem
dicit. Fili homis fode parietē vbi mor is
deu. pphera subiūgit. Et cū pfdisset pa
riete apparuit hostiū vnū. Et dixit ad me
Ingredere ⁊ vide abominatiōes pessimas
quas isti faciūt hic. Et ingressus vidit. et
ecce oīs similitudo reptiliū ⁊ animalū ab
hominatio. ⁊ vniuersa ydola pon⁹ israhel
depicta erāt in pariete. Per Ezechielem
quippe ppositōrū psona signat: p parietē
duritia subditorū. Et quid est parietē fo
dere nisi acutis inquisitionib⁹ duritiā cor
dis apere. Quē cū pfdisset. aperuit osti
um: qz cū cordis duritia vel studiosis per
cōtationib⁹. vel maturis correptionibus
scindit. quasi quedā lanua ostēdit ex qua
omnia in eo qui corripif. cogitationū inte
riora videant. vnde ⁊ bene illic sequitur.
Ingredere ⁊ inde abhominatiōes pessi
mas quas isti faciūt hic. Quasi ingredif
vt abhominatiōes aspiciat: qd discussas q̄
busdā signis. exteri⁹ apparētibus ita cor
da subditorū penetrat. vt cū cta ei que illi
cite cogitant. innotescāt. Ande ⁊ subdit.
Et ingressus vidit: ⁊ ecce omnis similitudo
reptiliū ⁊ animalū abhominatio. In rep
tilibus cogitationes omnino terrene sig
nantur: in animalib⁹ vero tam quidē ali
quantulū a terra suspēte. sed adhuc terre

ne mercedis premia requirētes. Nam re
ptilia toto ex corpore terre inherēt. Ante
malia autē mole corporis a terra suspensa
sunt: appetitu tamē gule ad terrā semper
inclinant. Reptilia itaqz sunt intra parie
tem. quādo cogitationes volunt in mē
te. que a terrenis desiderijs nunq̄ leuans
tur. Animalia quoqz sunt intra parietem
q̄ ⁊ si qua tam iusta. si qua honesta cogi
tantur. appetēdis tamē lucris temporalib⁹
bus honoribusqz deseruūt. Et per semet
ipsa quidē tam quasi a terra suspensa sunt
sed adhuc per ambitū quasi per gule desi
derium se se ad ima submitūt. vnde ⁊ be
ne subditur. Aniuersa ydola domus israhel
depicta erāt in pariete. Scriptū quip
pe est. Et auariciā que ē ydolorū seruit⁹.
Recte ergo post animalia ydola deserta
bunt: qz ⁊ si honesta actione. nonnulli qua
si a terra se erigunt ambitione tamē inho
nesta semetipsos ad terram deponūt. Be
ne autē dicit depicta erant qz dum exteri
orum rerū intrinsecus species atrahunt
quasi in corde depingitur. quicquid fictis
imagi nib⁹ deliberādo cogitat. Notandū
itaqz est qz prius foramē in pariete. ac de
inde ostiū cernit: ⁊ tunc demū occulta ab
hominatio demonstrat. qz nimirū vnus
cuiusqz peccati prius signa forinsec⁹. des
inde lana aperte iniquitatis ostendit: et
tūc demū omne malū qd intus latet aperit
tur. Nonnulla autē sunt leniter arguenda
nam cū non malicia sed sola ignorātia vt
infirmirate delinquit. profecto necessē est
vt magno moderamine delicti ipsa corre
ptio temperetur. Cuncti quippe quousqz i
bac mortali carne subsistimus. corruptio
nis nostre infirmitatib⁹ subiaccemus. In
se ergo debet quisqz colligere. qualiter all
ene hinc oporteat imbecillitati misereri.
ne contra infirmitatē proximī. si ad incre
pationis vocem seruentius rapitur. obli
tus sui esse videatur. Ande bene Paul⁹
admonet: dicens. Si preoccupatus fue
rit homo in aliquo delicto. vos qui spūa
les estis huiusmodi instruite i spūitu les
nitatis considerans tempus ne ⁊ tu temp

Secunde partis libri Pastorialis cure

pteris. Ac si aperte dicat. Cum displicet ex aliena infirmitate quod conspicis pensa quod es ut ab increpationis zelo se spiritus temperet. vult sibi quoque et increpat timet. Nonnulla autem sunt vehementer increpanda ut cum culpa ab auditore non agnosceretur quanti sit ponderis ab increpationis ore sentiat. et cum sibi quis malum quod perpetravit lenigat: hoc pro se grauius ex corripientis asperitate pertimescat. Debitum quippe rectoris est. superne patrie gloriam per vocem predicationis ostendere. quanta in huius vite itinere temptamenta antiqui hostis lateant aperire. et subditorum mala que tolerari leniter non debent cum magna zeli asperitate corrigere. ne si minus contra culpas accenditur culparum omnium res us ipse teneatur. Unde bene ad Ezechiellem dicitur. Sume tibi laterem et pones eum coram te et describes in eo ciuitatem Hierusalem. Statimque subiungitur. et ordinabis aduersus eam obsidionem. et edificabis munitiones et coportabis aggeres: et dabis contra eam castra. et pones arietes in gyro. et ad munitionem suam protinus subinfertur. Et tu sume tibi sartagine ferream: et pones eam murum ferreum inter te et inter ciuitatem. Cuius enim Ezechiel propheta nisi magistrorum spem tenet cui dicitur. sume tibi laterem et pones eum coram te et describes in eo ciuitatem Hierusalem. Sancti quippe doctores sibi laterem sumunt. quando terrenorum auditorum cor ut doceant apprehendunt. Quod scilicet laterem coram se ponunt quia tota illius mens intentione custodiunt. In quo et ciuitatem Hierusalem iubenter scribere: quia predicando terrenis cordibus curant sumi opere. que sit super ne pacis visio demonstretur. Sed quia incausus gloria patrie celestis agnosceretur. nisi et quanta hic irruat hostis callidi temptamenta noscant aperite subiungitur. Et ordinabis aduersus eam obsidionem. et edificabis munitiones. Sancti quippe predicatorum obsidionem circa laterem in quo Hierusalem ciuitas descripta est ordinat. quando terrene menti

sed iam supernam patriam requiriti. quanta eam in huius vite tempore victorum impugnet aduersitas demonstrat. Nam cum vultis quodque peccatum quomodo proficietibus insidiet ostenditur. quasi obsidio circa ciuitatem Hierusalem voce predicatorum ordinatur. Sed quia non solum debent innotescere. qualiter vitia impugnet verum etiam quomodo custodite nos virtutes roborent: recte subiungitur. et edificabis munitiones. Munitiones quippe sanctus predicator edificat. quando que sancte virtutes: quibus resistant vitij demonstrant. Et quia crescente virtute plerumque bella temptationum augentur. recte ad hec addit. Et coportabis aggeres et dabis contra eam castra. et pones arietes in gyro. Aggeres namque coportat. quando predicator quisque mole crescentis temptationis enunciat. Et contra Hierusalem castra erigit quando recte intentioni audientium hostis callidi circumspicit fraudes et quasi incomprehensibiles insidias predicat. atque in gyro arietes ponit: cuius temptationum aculeos in hac vita. nos vndique circumdantes et virtutum murum perforantes innotescit. Sed cuncta hec licet subtiliter rector insinuet nisi contra delicta singulorum emulationis spiritu ferueat. nullam sibi imperpetuum absolutionem parat. Unde illic adhuc recte subiungitur. et tu sume tibi sartagine ferream et pones eam murum ferreum inter te et inter ciuitatem. Per sartagine quippe frictura mentis: per ferrum vero increpationis fortitudo signatur. Quid vero acrius doctoris mentem. quam zelus dei frigit et ex cruciat. Unde Paulus huius sartagine vrebatur frictura cum diceret. Quis infirmatur et ego non infirmor. quis scandalizatur et ego non vroz? Et quia quisque zelo dei accenditur ne dampnari ex negligentia debeat forti imperpetuum custodia munitur. et recte dicitur pones eam murum ferreum inter te et inter ciuitatem. Sartago enim ferrea murus ferreus inter prophetam et ciuitatem ponitur quia cum nunc fortis zelus rectores exhibent. eundem zelum

postmodū inter se ⁊ auditores suos fortes
munitionē tenent: ne tunc ad vindictam
desiderati sint si nunc fuerint in correctio-
nem dissoluti. Sed inter hec sciendū est.
quia dum ad increpationē se mens docto-
ris exasperat. difficile valde est vt non ali-
quando ⁊ ad aliquid qđ dicere nō debet
erumpat. Et plerūq; contingit vt dū cul-
pa subditorū cum magna inuentione cor-
ripitur: magistri lingua vsq; ad excessus
verba pertrahatur. Cūq; increpacio imo-
derate accenditur corda delinquentiū in
desperatione deprimunt. Unde necesse ē
vt exasperatus rector cum subditorū men-
tem plus se qđ debuit percussisse conside-
rat. apud se semper ad penitentiā recurrat.
vt per lamenta ventam in conspectu veri-
tatis obtineat. ex eo etiam qđ per zeli ei⁹
studium peccat. **Q**đ figurate domin⁹ p
moysen precipit dicens. Si quis abierit
cum amico suo simpliciter in siluam ad li-
gna cedenda ⁊ lignum securis effugerit
manu ferrūq; lapsum de manubrio amici
eius percussit ⁊ occiderit. hic ad vnā su-
pradictarum vrbū fugiet. ⁊ viuet ne for-
te proximus eius culus effusus est sangui-
nis. volozis stimulo persequatur ⁊ appre-
hendat eum ⁊ percutiat animā eius. Ad
siluam quippe cum amico imus: quoties
ad incuenda subditorū delicta puerimur
Et simpliciter ligna succidimus cum de-
linquentiū vitia pia intentione rescam⁹.
Sed securis manū fugit cum sese increpa-
tio plus qđ necesse est in asperitate pertra-
hit ferrūq; de manubrio profilit. cum de
correctione sermo durior excedit. Et ami-
cum percutit ⁊ occidit. quia auditorem su-
um prolata contumelia a spiritu dilectio-
nis interficit. Corrupti namq; mens repē-
te ad odium profuit si hanc imoderata in-
crepacio plus qđ debuit addidit. Sed his
qui incaute lingua percutit. ⁊ proximum
extinguit: ad tres necesse est vrbes fugiat
vt in vna earū defensus viuat. quia si ad
penitentie lamēta cōuersus. imunitate sa-
cramenti sub spe. fide. ⁊ charitate abscon-
ditur. reus perpetrati homicidij nō tene-

tur. Eiusq; proximus extincti cum inue-
nerit non occidit: quia cum districtus iu-
dex venerit: qui sese nobis per nature no-
stre consortiū iunxit. ab eo pculdubio cul-
pe reatum nō expetit: quem sub eius ves-
tia. spes. fides. ⁊ charitas abscondit.

Quasi precepta eloquij cū
timore et amore sint quottidie
meditanda.

Cap. XI.

Sed omne hoc rite a rectore agi-
tur. si superne formidinis ⁊ dī-
lectiōis spiritu afflatus si odio
se quotidie sacri eloquij preces
pta meditetur vt in eo vim sollicitudinis
⁊ erga celestem vitā prouide circumspes-
tionis quā humane cōuersationis vltis is
desinenter vfruit. diuine admonitionis
verba restaurent. ⁊ qui ad vetustate vite
per societate seculariū ducitur. ad amozē
semper spiritualis patre cōpunctionis ⁊
spiracione renouetur. Valde namq; inter
humana verba cor dehuat. Cūq; indubi-
tante consistet. qđ ex ternis occupationuz
tumultibus impulsus a semetipso corru-
at studere incessabiliter debet vt per eru-
ditionis studium resurgat. Hinc est enim
qđ prelatum gregi discipulū Paulus ad-
monet: dicens. Num venio attende lecti-
oni. Hinc David ait. Quomodo dilexi
leges tuā domine tota die meditatio mea
est. Hinc Moysi domin⁹ deportanda ar-
cha precepit: dicens. Facies quatuor cir-
culos aureos. quos pones per quatuor ar-
che angulos. Faciesq; vertes de lignis se-
thim. ⁊ operies auro: inducesq; per circulos
qui sunt in arche lateribus vt porte
in eis: qui semp erunt in circulis. nec vni-
quam extrahent ab eis. Qui d per archā
nisi sancta ecclesia figuratur. Cui quatuor
or circuli aurei per quatuor angulos iun-
bentur adiungi: quia in eo quod per qua-
tuor partes mundi dilatata tendit. pcul-

dubio quatuor sancti euāgelij libris acci-
eta predicat. Hec et q̄ de lignis serbim fi-
unt: qui eisdē ad portandū circulis inserū-
tur: quia fortes perseverantes q̄ doctores:
velut impubilla ligna querendi sunt: q̄
Instructiōi sacrorū voluminū semper inhe-
rentes sancte ecclesie vnitatē denunciēt:
et quasi intromissis circulis archā portēt.
Hec tibus quippe archaz portare est: bo-
nis doctoribus sanctā ecclesiā ad erudiē-
das infidelium mentes predicādo deducere.
Qui auro quoq̄ iubent operiri: vt cū ser-
mone alios insonāt: ipsi etiam vite splen-
dore fulgescāt. De quibus apte subditur.
Qui semper erūt in circulis nec vnq̄ extra-
hent ab eis: q̄ nimirū necesse est: vt qui
ad officij predicatiōis excubāt a sacre
lectiōis studio non recedant. Ad hoc nāq̄
vecetes esse in circulis semp iubent: vt cū
portari archam oportunitas erigit: de in-
tromittēdis vctibus portandi tarditas
nulla generet: quia videlicet cū spirituale
aliquid a subditis a pastore inquirēt igno-
miniosum valde est: si tūc querat discere:
cū questionē debet enodare. Sed circuli
vecetes inhereāt: vt doctores semp in-
suis cordibus eloquia sacra meditātes te-
stamenti archā sine mora eleuent: si quis
quid necesse est prorsus docent. Unde
bene primus pastor ecclesie pastores cete-
ros admonet dicēs: Parati s̄ ad satisfā-
ctionē omni poscētū vos rationē: de ea que
in vobis est spe. Ac si aperte dicat: vt ad
portandā archā mora nulla prepediat ve-
ctes a circulis nunq̄ recedant.

Explicit secunda pars.

**Incipit tertia pars: demon-
strans qualiter bonus pastor
subditos suos docere debeat:
et admonere.**

**Q̄ nō vna eadēq̄ cūctis ex-
hortatio p̄gruat: cū collecta enu-
meratiōe diuersitatū quib⁹ ali-
ter aliterq̄ singuli admonendi**

Capitulum. I.

Q̄uia igit qualis esse debeat
pastor ostendimus: nūc qua-
liter doceat: deinde ostremus:
vt em̄ longe a nos reuerēs
de memorie Gregorij nazā-
zen⁹ edocuit: nō vna eadēq̄ cūctis exhor-
tatio cōgruit: q̄ nec cūctos par morū qua-
litas astringit. Sepe nāq̄ alijs officit: q̄
alijs profunt: q̄ et pleriq̄ herbe que bec
aialia nutriūt: alia occidūt: et lenis sibilus
equus mitigat: catulos instigat: et medi-
camentū qd̄ hunc morbū imminuit alteri
vires iūgit: et panis qui vitā fortū robo-
rat: paruulorū necat. Pro qualitate igit
audientū formari debet sermo doctoris:
vt et sua singulis p̄gruat: et tū a cōis edifi-
catiōis arte nunq̄ recedat. Quid em̄ sūt
intēte mētes auditorū: nisi vt ita dixerit q̄
dā in cythara tensiones stricte cordarū:
quas tangēdi artifex vt nō sibimetipsi dis-
simile cāticū faciāt dissimiliter pulsāt. Et
eccirco corde consonā modulationē red-
dūt: q̄ vno quidē plectro: sed nō vno im-
pulsu ferunt: vnde et doctorē quisq̄ vt in
vna cūctos virtute charitatis edificet: ex
vna doctrina nō eadēq̄ exhortatiōe tan-
gere corda audientū debet. Aliter nāq̄
viri: aliter admonēde sunt femine: aliter
iuuenes: aliter senes: aliter inopes: aliter
locupletes: aliter letialiter tristes: aliter
subditi: aliter flatit: aliter serui: aliter vni-
aliter hui⁹ mūdi saplētēs: aliter ebetēs:
aliter impudētes: aliter verecūdi: aliter p-
teruti: aliter pusillanimes: aliter impac-
tes: aliter patiētēs: aliter ventuoli: aliter
inuidi: aliter simplices: aliter impij: aliter
incolumēs: aliter egri: aliter qui flagella
metuūt: et p̄pterea innocētē viuūt. Al-
ter qui sic in iniquitate duruerūt: vt nec per
flagella corrigant. Aliter nimis taciti: al-
ter multiloquio vacates. Aliter pigri: al-
ter precipites. Aliter mānueti: aliter ira-
cūdi. Aliter humiles: aliter elati. Aliter
pertinaces: aliter incōstantes. Aliter gus-
le dediti: aliter abstinentēs. Aliter qui sua
misericorditer tribuūt. Aliter qui aliena

Beati Gregorij pape Cap. I II III

raperere contendit. Aliter que nec aliena appetunt nec sua largiunt. Aliter qui et ea que habent tribuunt sua. et aliena rapere non desistunt. Aliter discordes. Aliter pacati. Aliter seminatres iurgis. Aliter pacifici. Aliter admonendi sunt qui sacre legis verba non recte intelligunt. Aliter qui quidem recte intelligunt sed humiliter non loquuntur. Aliter qui cum predicare vigne valeant. sed humilitate nimia formidant. Aliter quos a predicatio impedit vel etas prohibet. et tamen precipitatio impellit. Aliter qui in hoc quod temporaliter appetunt prosperantur. Aliter qui quidem que mundi sunt percipiunt sed tamen aduersitatis labore fatigant. Aliter coniugis obligati. Aliter a coniugis liberati. Aliter ammittitioe carnis experti. Aliter ignorantis. Aliter qui peccata deplorant operum. Aliter qui cogitationum. Aliter qui commissioe plangunt nec tamen deserunt. Aliter qui deserunt nec tamen plangunt. Aliter qui illicita que faciunt etiam laudant. Aliter qui accusant praua nec tamen deiciunt. Aliter qui repetina concupiscentia fugant. atque aliter qui in culpa et scillo ligantur. Aliter qui licet minima crebro tamen illicita faciunt. atque aliter qui se a peccatis custodiunt sed aliquando in grauius demergunt. Aliter qui bona nec inchoant. Aliter qui inchoata minime consumant. Aliter qui mala occulte agunt et bona publice. Aliter qui bona que faciunt abscondunt. et tamen quibusdam factis publice mala de se opinari permittunt.

De diuersi admonitiois modi de singulis sunt ponendi: et de differenti modo admonendi viros atque mulieres. Cap. I.

Ad quid utilitatis est quod cuncta hec enumeratio collecta transcurrunt. si non etiam admonitio nis modos per singula quanta possumus breuitate pandamus. Aliter igitur sunt viri atque aliter femine. quia illis grauius istis vero in iungenda sunt leuiora:

ut illos magna exercendo. istas autem leuis demulcendo couertant.

De diuerso modo admonendi iuuenes atque senes. Cap. II.

Aliter iuuenes atque aliter senes quia illos plerumque seueritas ad monitionis ad prouectum dirigit. istos vero ad meliora opera deprecatio blanda componit. Scriptum quippe est seniorum ne increpaueris sed obsecra ut patrem.

De diuerso modo admonendi inopes atque locupletes. Cap. III.

Aliter admonendi sunt inopes. atque aliter locupletes: illis namque offerre consolationis solatiis contra tribulationem. istis vero inferre metum contra elationem debemus. Inopi quippe a domino per prophetam dicitur. Non timeas quia non confunderis. Qui non loquor post blandientes peccati. Paupercula tempestate conuulsa. Rursumque hanc consolationem dicit. Probamus te in camino paupertatis. Et contra Paulus discipulo de diuitiis dicit. Diuitibus huius seculi precipere non superbe sapere. neque sperare in incerto diuitiarum suarum. Ubi notandum est valde quod humilitatis doctor memoriam diuitum faciens. non ait roga sed precipere. quia et si impendenda est pietas infirmitati. honor tamen non debet elationi. Talibus ergo rectum est quod dicitur tanto rectius iubet quanto et in rebus transitorijs altitudine cogitationis intumescunt. De his in euangelio dominus dicit. De vobis diuitibus qui habetis consolationem vestram. Quia enim que sunt eterna gaudia. nesciunt. ex presentis vite habundantia consolantur. Offerenda est ergo eis consolatio quos caminus paupertatis excoquit atque illis inferendus est timor quos consolatio glorie temporalis extollit: ut et illi discant quod diuitias quas non conspiciunt possidebunt et isti cognoscant quia eas quas concupiscunt

teneri nequaquam possunt. plerumque tamen per sonarum ordine permixta: qualitas morum vixit diues humilis sit pauper elatus. vnde de mox predicantis lingua cum audientis vita debet componi. vt tanto districtius in paupere elatione feriat: quanto euz nec illa paupertas inclinatur. Et tanto leuius humilitate diuitum demulceatur: quanto eos nec habundantia que subleuat exaltat. Nonnunquam tamen etiam superbus diues ex horzationis blandimento placidus est: quia et plerumque dura vulnera per leuia fomenta mollescunt. et furor insanorum sepe ad salutem medico blandiente reducit. Cumque eis in dulcedine condescenditur. languor infanie mitigatur. Neque enim negligenter intuentum est. quod cum saulem spiritus aduersus inuaderet. apprehensa Dauid cythara. eius vesania se dabat ac temperabat. Quod enim per Saul nisi elatio potestium et quid per dauid innuitur nisi humilis vita sanctorum. Cum ergo Saul ab immundo spiritu arripit. Dauid canente. eius vesania temperatur: quia cum sensus potestium. per elationem in furore vertitur. Pignum est vt ad salutem. mens quasi dulcedine cythare. locutionis nostre tranquillitate reuocet. Aliquando autem cum huius sensu culi potentes arguunt. prius per quasdam similitudines velut de alieno negotio requirendi sunt. et cum recta sententia quasi in alterum peruulerint. tunc modis congruentibus de proprio reatu feriendi sunt vt mens temporalis potestatis tumida. contra corripientem nequaquam se erigat que suo sibi iudicio superbie ceruicem calcet. et in nulla sui defensione se exerceat. quem sententia proprio oris ligat. Hinc est enim quod Haran propheta arguere regem venerat. et quasi de causa pauperis contra diuitem iudicium que rebatur. vt prius rex sententiam diceret. et reatum suum postmodum audiret quatenus nequaquam iusticie contra diceret quod in se ipse protulisset. Vir itaque sanctus et peccatorem considerans et regem miro ordine audacem reum prius per confessionem ligare studuit: et postmodum per iniectionem secare. Cetera

uit paululum que quesuit sed percussit repente que tenuit. Pigrinus enim fortasse incidere. si ab ipso sermonis exordio aperte culpam ferire voluisset. Sed premissa similitudine eam que occultabat exacuit in crepationem. Ad egrum medicus venerat. se canduz vulnus videbat. sed de patientia egrum dubitabat. Abscondit igitur ferrum medicinale subueste queeductu subito fixit in vulnere. vt fecate gladium sentiret eger anteque cereret. ne si ante cereret sentire recusaret.

De diuerso modo admonendi letos atque tristes

Capitulum. III.

Aliter admonendi sunt leti atque aliter tristes. Letis videlicet inferenda sunt tristitia que secuntur ex supplicio: tristibus vero inferenda sunt leta. que promittuntur ex regno. Discant leti ex minarum asperitate quod timeant. audiant tristes premiorum gaudia. de quibus presumant. Illis qui ppe dicitur. ve vobis qui ridetis nunc. quoniam am flebitis. Illi vero eodem magistro audiunt dicente. iterum videbo vos et gaudebit cor vestrum et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Nonnulli autem leti vel tristes non rebus sunt. sed conspersioibus existunt quibus profecto intimandum est. quod quedam vitia quibusdam conspersioibus iuxta sunt. Habent enim leti ex propinquo luxuriam tristes vero iram. vnde necesse est vt non solum quisque consideret que ex conspersioibus sustinet sed etiam que ex vitio ad veteris us per irget. ne dum nequaquam pugnat contra hoc quod tolleratur: ei quocumque a quo se liberum estimat vitio succubat.

De diuerso modo admonendi subditos atque prelatos.

Capitulum. V.

Alter admonendi sunt subditi atq; aliter prelati. Illos ne subiectio coterat. Istos ne loc^o superior extollar. Illi ne minus que lubent^r impleant. Isti ne plus iusto iubeant que non compleant. Illi vt humiliter subiacent. Isti vt temperanter presunt. Nam q; intelligi r figuraliter potest illis dicit. filij obedite parentibus vestris i domino istis precipitur. Et patres nolite ad iracundiã pronocare filios vestros. Illi discat q̄o ante occulti arbitri oculos sua interiora componat. Isti quomodo etiaz comissis sibi exempla bene viuendi exterius prebeant. Scire etenim prelati debent quia si puerfa vnq; peccant. tot mortibus digni sunt. quot ad subditos suos pditionis exempla transmittunt. Unde necesse est vt tanto se cautius a culpa custodiant. quanto per praua que faciunt. non soli moriuntur. sed aliorum animarum resunt quas prauis exemplis destruxerunt. Unde admonedi sunt illi ne districtus punitur sed si absoluti reperiri nequeunt saltē de se. Isti ne de subditorum erratibus iudicentur etiã si se iam de se securos inueniunt. Illi vt tanto circa se sollicitius iuuant. quanto eos alieua cura non implicat. Isti vero vt sic aliorum curas expleant quaten^o r suas agere non desinat r sic in ppria sollicitudine ferueant. vt a commissorum custodia minime torpescant. Illi enim sibimet vacanti dicitur. Uade ad formicã o piger r considera vias eius: r discet ab ea sapientiam. Iste autē terribiliter admonet cum dicitur. Fili mi si spopoder^r p amico tuo defixisti apud extraneum manum tuam. Illa queat ut es verbis oris tui. r captus p prijs sermonibus. Spodere nãq; p amico est. alienã animã in periculo sue cõuersionis accipe. An r apud extraneum manus defigitur qz apud est sollicitudinis q̄ ante deerat mens ligat. Verbis vero oris sui illa queat^r est. ac pprijs sermonibus cap^o. qz dũ comissis sibi cogitur bona dicere. ipsum prius necesse ē que dixerit custodire. Illa queat igitur verbis oris sui.

dum ratioe exigete constringit. ne el^o vltima ad aliquid aliud q̄ q̄s admonet relaxetur. Unde apud districtum iudicē cogitãta in opere exoluere. quanta cum constat alijs voce precepisse. vbi r bene mox exhortatio subditur vt dicitur in puerbis. Fac ergo q̄s dico illi mi r temetipsum libera. qui a in manus proximi tui incidisti. Discurre festina suscita amicum tuum ne deris somnũ oculis tuis nec dormitēt palpebre tue. Quisquis enĩ ad viuendũ alijs in exemplũ preponit. nõ solũ vt ipse vigilet: sed etiã amicum susciter admonetur. Et nãq; vigilare bene viuendo non sufficit. si non r illum cui preest a peccati corpore disungit. Bene autē dicit ne deris ris somnũ oculis tuis nec dormitēt palpebre tue. Somnũ quippe oculis dare est intentione cessante subditorum curam omnino negligere. Palpebre vero dormitãt cum cogitationes nostre ea que in subditis arguenda cognoscunt pigredine deprimente dissimulant. Plene enim dormire est. commissorum acta nescire nec corrigere. non autem dormire sed dormitare est. que quidem reprehendenda sũt cognoscere sed tamen propter mentis tedium dignis ea increpationibus non emendare. Dormitãdo vero oculis ad plenissimum somnum ducitur quia dum plerumq; qui preest malum quod cognoscit non refecat. ab hoc quãdoq; negligente sue merito puenit. vt q̄s a subiectis delinquitur non cognoscat. Admonendi sunt itaq; qui presunt vt per circũspectiõis studium puigiles intus r in circuitu oculos habeat celi animalia fieri pretendat. Ostensa q̄ppe celi animalia in circuitu r itus oculis plena habent r sic describunt. Dignũ q̄ppe ē vt cuncti q̄ presunt int^o atq; in circuitu oculos habeat q̄ten^o r iterno iudicij in semetipsis placere studeat. r exẽpla vite exterius prebentes. ea etiã que in alijs sunt corrigenda deprehendant. Admonendi sunt subditi. ne prepositorum suorum vitam temere iudicent. si quid eos fortasse agere reprehensibiliter videt. ne vnde res

Tertie partis libri Pastoralis cure

ete mala redarguunt: inde per elatiōis impulsū in profundiora mergant. Admonēdi sunt ne cū culpas prepositōz cōsiderant: p̄tra eos audaciores fiant: sed si qua valde sunt eoz p̄traua opa sic apud semet ipsos dijudicēt: vt tamē diuino timore cōstricti: ferre sub eis reuerētie nō reculent. **Q**uod melius offendimus: si Dauid factū ad mediū deducam⁹. Saul quippe persecutor eius cū ad purgandū ventrē speluncā fuisset ingressus: illic cū virtis suis Dauid inerat: qui iam tam longo tempe persecutiōis eius mala tolerabat. Cūq; eum viri sui ad feriendū Saul accenderēt: fregit eos responsiōibus: qz manū mittere in xpm dñi non deberet. Qui tamē occulte surrexit: z oram clamidis eius abscidit. Quid em̄ per Saul nisi mali rectores qd per Dauid: nisi boni subditi designātur. Saul igit̄ ventrē purgare est p̄trauos prepositos conceptā in corde maliciā vsq; ad opera miseri odoris extēdere: z cogitata apud se noxia factis exterioribus exequēdo monstrare. Quē tñ Dauid ferire mētuit: qz pie subditoz mentes ab om̄i se peste obrectatiōis abstīnētes prepositōz vitā nullo lingue gladio percutiūt: etiā cuz de imperfectiōe reprehendunt. Qui etsi quādo ab infirmitate sese abstinerē vitē possunt: vt extrema quedā atq; exteriora prepositōz mala: sed tamē humiliter loquātur: quasi oram clamidis silenter incidūt: quia videlicet dñi prelata dignitati saltē in noxie z latēter derogāt: quasi regis superpositi vestem secant. Sed tamē ad semet ipsos redeūt se vehemētissime vel de tenuissimo verbi laceratiōe reprehendūt. An de bene illis z scriptū est. Post hec percussit Dauid eoz suum: eo qd abscidisset orā clamidis Saul. Facta quippe prepositōz oris gladio feriēda nō sunt: etiā cuz recte reprehēdenda iudicant. Si quādo vero cōtra eos vel in minimis lingua labitur: necesse est vt per afflictionē penitētie eoz premas: quatenus ad seipm redeat: z cū preposte potestati deliquerit eius contra se iudiciū: a quo sibi prelata est perbor

reseat. Nā cū in p̄positis delinquim⁹ ei⁹ ordinatiōi q̄ eos nobis p̄tilis obuiamus vnde Moyles quozq; cū contra se z Harō cōqueri populū cognouisset ait: Nos em̄ quid sumus? Nec cōtra nos est murmur vestrū: sed contra dñm.

De diuerso modo admonendi seruos atq; dominos:

Capitulum. VI.

Alter admonēdi sunt serui: atq; aliter dñi. Serui scz vt in se semper humilitatē conditionis aspiciant. Dñi vero vt nature sue qua equaliter sunt cū seruis conditi: memoriā non amittāt. Serui admonēdi sunt: ne dños despiciāt: ne deū offendant si ordinatiōi illius superbiēdo cōtradiciūt. Dñi quoq; admonēdi sunt: quia p̄tra domini demerere suo superbiūt: si eos quos per conditionē tenent subditos: equales sibi per nature confortiū non agnoscunt. Illi admonēdi sunt: vt sciāt se seruos esse se dominoz. Illi admonēdi sunt: vt eos agnoscat se cōseruos esse seruoꝝ. Illis nāz qz dicit̄ seruū obedite dñis carnalibus. Et rursum: Quicūq; sunt sub iugo seruitutis dños suos omni honore dignos arbitrent. Illis autē dicit̄ z vos domini eadem facite illis remittētes minas: sciētis qd z illoꝝ z vester dñs est in celis.

De diuerso modo admonendi sapientes atq; hebetes:

Capitulum. VII.

Alter admonēdi sunt sapientes hui⁹ seculi: atq; aliter hebetes. Sapientes quippe admonēdi sunt: vt sciāt amittere que sciunt: hebetes quozq; admonēdi sunt: vt appetāt scire que nesciūt. In illis hoc primū destruendū est: qd se sapientes arbitrant. In istis iā edificandū est: quicquid de sapia superna cognoscit: qz dñi minie superbiūt quasi ad suscipiendū edificii corda parauerūt. Cū illis laborandū est vt sapiētius stulti fiant: stulti autē sapiāz desierūt: z sap

plentē vel stulticiā dīcāt. Istis vero p̄dicandū est: vt ab ea que putat stulticia: ad verā sapientiā vicinius transeat. Illis namq; dicit: si quis videt inter vos sapiens esse in hoc seculo stultus fiat vt sit sapiens. Istis vero dicit: Non multi sapiētes scdm carnē ⁊ rursus: que stulta sunt mūdi elegit deus: vt cōfundat sapiētes: illos plerūq; ratiocinatiōis argumenta: istos nōnunq; melius q̄ exempla conuertūt. Illis nōnunq; prodest vt in suis allegatiōibus vici iaceat. Istis vero aliquādo sufficit: vt laudabilia alioꝝ facta p̄gnoscat. Unde magister egregius sapientib; ⁊ insipientibus debitor cū hebreoꝝ quosdam sapiētes: quosdā vero etiā tardiores admoneret. Illis de cōpletionē testamēti veteris: loquēs eoz sapiētiā: argumēto superauit dicens: Quod est antiquat ⁊ senescit: prope interitū est. Cum vero solis exemplis quosdā trahendos ad se cerneret in eadē epistola adiūxit. Sancti ludibria ⁊ verbera experti: insuper ⁊ vincula ⁊ carceres: lapidati sunt: secti sunt: temptati sunt: in occisiōe gladij mortui sunt: ⁊ rursus memētote p̄positoz vestroz: q̄ vobis locuti sunt verbū dei: quoz intruētes exitū conuersatiōis imitami fidem: quaten? ⁊ illos viciꝝ ratio frangeret: et istos ad maiorā cōscendere imitatio blanda suaderet.

De diuerso modo admonendi impudētes: atq; verecūdos:

Capitulum. VIII.

Aliter admonēdi sunt impudētes: atq; aliter verecūdi. Illos namq; ab impudentie vicio non nisi increpatio dura compescit: Istos autem plerūq; ad melius exhortatio modesta cōponit. Illi se delinquere nesciunt: nisi etiā a plurib; increpē istis plerūq; ad conuersiōnē sufficit q̄ eis doctor mala sua saltē leniter ad memoriā reducit. Illos autē melius corrigit: qui inuehēdo reprehendit: istis autē maior p̄uectus ad ducit: si hoc qd̄ in eis reprehendit: quasi

ex latere tangat. Impudentē quippe (s; deoz plebē: domin; aperte increpās ait: Frons mulieris meretricis facta est tibi: noluisse erubescere. Et rursus verecundā tē refouet dicens: Confusiōis adolecētie tue obliuisceris: et obprobrij viciuitatis tue nō recordaberis: qz dñabif tui qui fecit te. Impudētē quoq; delinquētes galathas aperte Paulus increpat dicens: O insensati galathe: q̄s vos fascinauit? Et rursū. Sic stulti estis vt cū spū cepertis: nūc in carne cōsumamini. Culpas vero verecundantū quasi cōpatiens reprehendit dicens: Sanus sum in dño vebemēter: quoniā tandem aliquādo resorui: ista p̄ me sentire: sicut ⁊ sentiebatis: occipant em eratis: vt ⁊ illoꝝ culpas increpatio dura detegeret: ⁊ boꝝ negligentia sermo mollior velaret.

De diuerso modo admonendi pteruos: atq; pusillānimes:

Capitulum. IX.

Aliter admonēdi sunt pteruos atq; aliter pusillānimes: illi em̄ dñ valde de se p̄sumūt: exprobrādo ceteros dedignant. Isti autē dum nimis sūt infirmitatis sue cōsci: plerūq; in desperationē cadūt. Illi singulariter sūma estimāt cuncta que agūt. Isti despecta vebemēter putāt esse que faciūt ⁊ iccirco in desperationē frangunt. Subtiliter itaq; ab arguēte discutit da sunt opera pteruoꝝ. vt in quo sibi placēt ostendat qz deo displicēt. Tunc em̄ pteruos melius corrigimus: cū ea que bene egisse se credūt: male acta mōstram;: vt vnde adepta gloria credit: inde vtilis cōfusio subsequat. Nōnunq; vero cū se viciū pteruū minie perpetrare cognoscūt: cōpendiosū ad correctionē veniūt: si alteri? cūlpe manifestioris ⁊ ex latere req̄site improprio pfundant: vt ex eo qd̄ defendere nequeūt cognoscāt se improbe tenere qd̄ defendūt vñ cū pterue Paulus corinthios aduersū se inuicē videret inflatos: vt al? Apollo: alius Pauli: alius Cephe: alius xp̄i

Tertie partis libri Pastoralis cure

esse se diceret incestus culpā in mediū de
duxit: que apud eos perpetrata fuerat: et
incoorrecta remanebat dicēs: Audite inter
vos fornicatio: et tal fornicatio: qualis nec
inter gētes ita vt vrozē patris quis habe
at: et vos inflati estis: et nō magis lucrum
habuistis: vt tolleret de medio vestrū qui
hoc opus fecit. Ac si aperte dicat Quod
vos per proteruitā huius vel illi? dicitis:
que per dissolutionē negligentie nullius
vos esse mōstratis. At ptra pusillanimes
aptius ad iter bene agendi reducimus: si
quedā illorū bona ex latere requiramus:
vt dū in eis alia reprehēdendo corripim?
alia amplectēdo laudemus: quatenus eo
rū tenentudinē laus audita nutriat: q̄ cul
pa increpata castigat. Plerūq; autē vtili
us apud illos p̄ficimus: si et eoz bene ge
sta memoramus: et si qua ab eis inordinas
ta gesta sunt: nō tam tanq̄ perpetrata cor
ripim?: sed quasi adhuc ne perpetrari de
beat prohibemus: vt et illa que approbas
mus: illarus fauor augeat: et cōtra ea que
reprehēdimus: magis apud pusillanimes
exhortatio verecūda conualescat. Unde
idē Paulus cū thessalonicensis in acce
pta p̄dicatiōe perdurātes: quasi de vici
no mūdi termino quadā cognosceret pu
sillanimitate turbatos: pri^o in eis que for
tia p̄spicit: laudat: et caute monēdo post
modū que infirma sunt: roborat. Sit em̄:
Gratias agere debemus deo semp pro vo
bis fratres: ita vt dignū est: quoniā super
crefcit fides vestra: et abūdat charitas vni
uscuiusq; vestrū inuicē: ita vt et nos ip̄i de
vobis gloriemur in ecclesijs dei: pro pati
entia vestra et fide. Qui cū blanda bec vi
te eoz p̄rogonia p̄missit: paulopost sub
dit dicēs: Rogam⁹ autē vos fratres: per
aduentū domini nostri iesu xp̄i: et a nostre
congregatiōis in idipm vt nō cito mouea
mini a vestro sensu: neq; terreamini: neq;
per sp̄itū: neq; per sermonē: neq; p̄ epi
stolā: tanq̄ per nos missas: quasi instet vi
es domini. Eḡit em̄ verus doctor: vt pri
us audirent laudati q̄ recognoscerent: et
postmodū q̄ exhortati sequerent: quate

nus eorum mentē ne admonitio subiūct
cōciteret: laus p̄missa solidaret: et qui
cōmotos eos vicini finis suspiciōe cognō
uerat: nō iaz redarguebat motos: sed quā
si transacta nesciēs adhuc cōmoueri p̄bt
bebat: vt dū de ipsa leuitate motiōis p̄ca
dicatozi suo se incognitos crederēt: tanto
irreprehensibiliores fieri: quāto et cognos
sci ab illo formidarent.

De diuerso modo admonen di impatientes: atq; patiētes:

Capitulum. X.

Alter admonēdi sunt impatiē
tes: atq; aliter patientes. Dicē
dum namq; est impatiētibz:
quia dū refrenare sp̄itū negli
gūt: per multa etiā que non appetūt: in
quitatū abrupta rapiunt: quia videlicet
mentē impellit furor quo nō trahit deside
rium: et agit cōmota velut nesciens vnde
post doleat sciens. Dicendū quoq; impa
tientibus: quia dū motiōis impulsu p̄eci
pites quedam velut alienati peragūt: vix
mala sua postq̄ fuerint perpetrata cognō
scūt: quia dū perturbatiōi sue minime ob
sistūt: etiam si qua a se trāquilla mente fue
rant: bene gesta confundūt: et improuiso
impulsu destruit: quicquid forsūtā diu la
bore prouido cōstruxerūt. Ipsa nāq; que
mater est omniū: custosq; virtutū: per im
patientie viciū virtus charitatis amittit.
Scriptū quippe est. Charitas patiēs est.
Agit cum minime est patiēs: charitas nō
est. Per hoc quoq; impatiētie vitiū ipsa
virtutū nutritrix doctrina dissipat. Scriptū
namq; est Doctrina viri per patientiā no
sciē. Tanto ergo quisq; minus ostēditur
doctus: quāto minus conuincit patiens.
Neq; em̄ potest veraciter bona docendo
impendere: si viuēdo nescit equanimiter
aliena mala tolerare. Per hoc q̄ impati
entie viciū plerūq; mentē arrogantiē cul
pa trāssingit quia dū despici in mūdo hoc
quisq; non patiē: bona sibi si qua occulta
sunt ostentare conat: atq; sic per un patiē

tiam vsq; ad arrogantiam ducit: dum quia
ferre de speculatione non potest: de regendo
semetipsum in ostentatione gloriæ. Unde scri-
ptum est. Melior patiens est arrogans: quia
videlicet elegit patiens quilibet mala per-
peti: quod per ostentationis vicium bona sua oc-
cultâ cognosci. At contra elegit arrogans
bona de se: vel falsa iactari: ne mala possit
vel minima perpeti. Quia igitur cum pati-
entia relinquit: etiâ bona reliqua que la-
gesta sunt destruitur: ecce ab iherozobie-
le esse in altare dei fossa perhibet: ut in ea
videlicet supposita holocausta seruetur.
Si enim in altari fossa non esset: omne quod
in eo sacrificium reperiret: superueniens au-
ra dispergeret. Quid vero accipimus per
altare dei nisi animam iusti: que quot bona
egerit: tot super se ante eius oculos sacri-
ficia imponit? Quid autem altaris fossa ni-
si bonorum patientia que dum mentem aduersa
tolerando humiliat: quasi more foueæ hæc
in imo positâ demonstrat? Fossa igitur in al-
tari fiat: ne superpositum sacrificium aura di-
spergat: id est electorum mens patientiam cu-
stodiat: ne commota veteri impatientie: et hoc
quod bene operata est: amittat. Bene au-
tem hæc eadê fossa vni cubiti esse memo-
rat: quia nimirum si patientia non deserit:
vnitatis mensura seruat. Unde et Paulus
ait: Inuitè onera vestra portate: et sic
adimplebitis legem christi. Lex quippe christi
est charitas vnitatis quâ soli perficiunt: quod
nec cum grauantur: excedunt. Audiât im-
patientes quod scriptum est in prouerbis.
Melior est patiens viro forti: et qui domi-
nat anio suo expugnatore virium. Minor
est enim victoria virium: quia extra sunt que
subigunt. Et alde autem maius est quod per
patientiam vincitur: quia ipse a se animus su-
perat: et semetipsum submetipsum subiicit: quâ-
do eum patientia intra se frenari compellit.
Audiât patientes quod dilectis suis ve-
ritas dicit. In patientia vestra possidebitis
animas vestras. Sic enim cõditur mi-
rabilliter sumus: ut ratio animam: et anima
possideat corpus. Ius vero anime a cor-
poris possessione repellit: si non prius anti-

ma a ratione possideatur. Eisdem igitur
conditionis nostre: patientiam dominus
esse monstrauit: qui in ipsa nos possidere et
nosmetipsos docuit. Quanta ergo sit im-
patientie culpa cognoscimus: per quâ et
hoc ipsum amittimus possidere quod su-
mus: Audiant impatientes quod per Sa-
lomonem rursum dicitur. Fortis spiri-
tum suum profert stultus: sapiens autem dif-
fert et reseruat impotenter. Impatientia
quippe impellente agitur: ut totus foras
spiritus proferatur. Quem iccirco citius
perturbatio eicit: quia nulla interius di-
sciplina sapientie circumcludit. Sapiens
autem differt et reseruat impotenter. Le-
sus enim in presentem se vicisci non deside-
rat: quia etiam tolerans parci optat: sed
tamen iuste vindicari: omnia extremo iu-
dicio non ignorat. Et contra adimonen-
di sunt patientes: ne in eo quod exterius
portant: interius doleant: ne tante virtu-
tis sacrificium quod integrum foras im-
molant: intus malicie peste corumpant:
et cum ab hominibus non agnoscitur: sed
tamen sub diuina examinatione peccant:
tanto deterior culpa doloris fiat: quanto
sibi ante homines virtutis speciem ven-
dicat. Dicendum itaque est patientibus: ut
studeant diligere quos sibi necesse est to-
lerare: ne si patientiam dilectio non sequa-
tur in deteriorè culpam odij: virtus offen-
sa vertatur. Unde Paulus cum diceret
Charitas patiens est: illico adiunxit. Be-
nigna est: videlicet ostendens: quia quos
ex patientia tolerat: amare etiam ex bene-
gnitate non cessat. Inde idem doctor egre-
gius: cum patientiam discipulis suade-
ret dicens. Omnis amaritudo: et ira: et in-
dignatio: et clamor: et blasphemia tollat
a vobis: quasi cunctis exterioribus tam beni-
gne compositis ad interiora conuertitur:
dum subiungit. Cum omni malitia: quia
nimirum frustra indignatio: clamor: et blas-
phemia ab exterioribus tollitur: si in in-
teriori viciorum mater malicia dominatur.
Et incassum foras vicium ex ramis incidit-
tur: si surreptura multiplici? intus in radia

Tertie partis libri Pastoralis cure

te seruat. **A**nde p semetipsam veritas dicit. Diligite inimicos vestros benefacite his qui vos oderunt. **P**rate pro psequenti bus et calūpniantibus vos. **V**irtus itaqz est: corā hominibus aduersarios tolerare. sed virtus corā deo diligere: qz hoc soluz deus sacrificiū accipit qd ate eius oculos in altari boni operis flāma charitatē iñcēdit. **H**inc est qd rursus quibusdā paciēti bus nec tamē diligētibus dicit. **Q**uid at vides festucā in oculo fratris tui. et trabē in oculo tuo nō vides. **P**erturbatio quip pe impatiētie festuca est. malicia vero in corde trabs in oculo est. **I**llā nāqz aura tē prationis exagitat. hanc autē psumata ne quitia pene immobiliter portat. **R**ecte vero illic subiungit. **H**ypocrita eisce primū trabē d oculo tuo et eisce festucā de oculo fratris tui. **A**c si dicat mētē inique interi⁹ dolēti. et sanctā se exterius per patiā de monstrāti prius a te molē malicie excute et tūc alios de impatiētie leuitate reprehē de ne dū studes simulatione vincere. pri us tibi sit praua aliena tolerare. **E**uenire etiā plerūqz paciētibus solet: vt in eo qui dē tēpore quo vel aduersa patiunt vel cō tumelias audisūt. nullo dolore pullent. et sic patiā exhibeāt. vt custodire etiā cor dis innocentia nō omittant. **S**ed cū post paululū hec ipsa que ptulerūt ad memo riam reuocāt igne se doloris in flāmāt. argumēta vltionis inquirūt et mansuetudi nem qz tolerātes habuerunt retractantes in maliciā vertunt. **Q**uid⁹ citius a predi catione succurritur. si que sit huius pmuta tionis causa pandat. **C**allidus namqz aduersarius bellū contra duos mouet. **N**ū videlicet. Inflāmans vt cōtumelias prioz inferat. alterū prouocās vt con tume lias lesus reddat. **S**ed plerūqz dum hui⁹ iam victor est. qui iniuriā. persuasus irro gat: vt ab illo vincatur. qui illasā sibi. e qz nimiter portat. vnus ergo victor. quē cō mouendo subiugauit tota cōtra alterū vir tute se erigit eumqz obsistentēqz fortiter et vinctem dolet qz quia cōmouere in ipsa contumeliarū iaculatione non potuit. ab

aperto certamine interim quiescens. et les creta suggestionē cogitatioē lacessens ap tum deceptionis tēpus inquirūt. **Q**uia enim publico bello perdidit. ad exercens das occulte insidias exardescit. **Q**uietis nāqz iam tēpore ad victoris animā redit: et vel rerū dampna vel iniuriarum iacula ad memoriā reducit cunctaqz que sibi illa ta sunt vehemēter exaggerans. intoleras bilia ostendit tantoqz mentē merore cons turbat vt plerūqz vir paciēti illa se sequa nimitē tolerasse post victoriā captiu⁹ eru bescat se qz nō reddidisse contumelias do leat. et deteriora repēdere si occasio prebe atur querat. **Q**uibus ergo isti sunt simis les. nisi his qui per fortitudinē in campo victores sunt sed per negligentia postmo dum intra vrbis claustra capiuntur. **Q**ui bus sunt similes nisi his qz irruens gra uis languor a vita non subtrahit. sed leni ter veniēs recidiua febris occidit. **A**dmo nendi sunt igit paciētes vt cor post victo riam muniāt. vt hostem publico bello sus peratum. insidiari mētibus mentis inten dant. vt languorē plus reſerpentē repens te timeant. ne hostis callidus eo in decep tione postmoduz maiori exultatione gau deat. quo illa dūda contra se rigida colla victorum calcar.

De diuerso modo admonendi veniuolos atqz inuidos.

Capitulum. XI.

Alter admonendi sunt veniuo li atqz aliter inuidi. **A**dmonen di namqz sunt veniuoli vt sic alienis bonis congaudeāt quā tenus habere et propria cōcupiscāt sic pro ximorum facta diligēdo laudent vt ea eti am imitādo multiplicēt. ne si in hoc pres sentis vite stadio ad certamen alienū de uoti fautores s; pigri spectatores assistūt. eo post certamen sine braulo remaneant. quo nunc in certamine nō laborant et tūc eorum palmas afflicti respiciant in quos

rum nūc laboribus ociosi perdurāt. **Al-**
de quippe peccamus si aliena bene gesta
non diligimus. Sed nihil mercedis agi-
mus si ea que diligimus inquantū possu-
mus nō imitamur. **Dicendū** itaq; est be-
niuolis: quia si imitari bona minime festi-
nāt: que laudantes approbāt: sic eis virtu-
tū sanctitas: sicut stultis spectatoribus lu-
dicrarū artū vanitas placet. **Illi** nāq; au-
rigarū ac bystrionū gesta fauoribus es-
ferunt: nec tamē tales esse desiderāt: qua-
les illos conspiciūt esse quos laudāt. **Di-**
rank eos placita egisse: sed tamē similiter
deitāt placere. **Dicendū** est beniuolis:
vt cū proximoz facta conspiciūt ad suum
cor redeāt: et de alienis actibus nō presu-
mant: ne bona laudent: et agere recusant:
Exauiter quippe extrema vltiōe feriendi
sunt: quib; placuit quod imitari nolue-
rūt. **Admonēdi** sunt inuidi vt perpēdant
quāte cecitatis sunt: qui alieno pfectu de-
ficiūt: aliena exultatione cōtābescūt: quan-
te infelicitatis sunt: qui melioratiōe pro-
ximi deteriores sūt: dum augmēta aliene
prosperitatis aspiciūt: apud semetipsos an-
xie afflicti cordis sui peste moriūt. **Quid**
istis infelicius: quos dū conspecta felici-
tas afficit pena nequiores reddit. **Aliozū**
vero bona que habere nō possunt: si vili-
gerēt sua fecissent. **Sic** quippe sunt vni-
uersi cōsistentes in fide: sicut mēbra multa
vno continent in corpore: que per offi-
cium quidē diuersa sunt: sed quo sibi vi-
cissim congruūt vnū fiunt. vnde sit vt pes
per oculum videat: et per des oculi gra-
diantur. **Et** auditus aurium serauit: et
ad vsū suū auribus oris lingua cōcur-
rat. **Suffraget** manib; vēter: ventri ope-
rent manus. **In** ipa ergo corporis positio-
ne accipimus: quid in actiōe seruem; **Hi**
mis itaq; turpe est nō imitari qd sumus.
Nostra sunt nimis que et si imitari nō pos-
sumus: amamus in alijs: et amantiū fiunt
queq; amant in nobis. **Hinc** ergo pēsent
inuidi cbaritas quāte virtutis est: que ali-
eni laboris opera nostra sine labore facit.
Dicendū itaq; est inuidis: quia dū se a li-

uore minime custodiūt: in antiquā versu-
ti hostis nequiciam demergunt. **De** illo
namq; scriptū est. **Inuidia** dyaboli mors
intrauit in orbē terrarū. **Quia** enim ipse
celum perdidit: cōdito hoc homini inuis-
dit: et da mpnatiōe sua perdit: adhuc ali-
os perdendo cumulauit. **Admonēdi** sunt
inuidi: vt agnoscat quantis lapsibus suc-
crescentis ruine subiacēat: quia dum liuo-
rem a corde non projiciūt ad apertas ope-
rū nequicias deuoluūt. **Hi** enim **Ca-**
yn inuidisset: fratris hostiā acceptā: min-
ime peruenisset ad extinguendā vitam: vn-
de scriptū est. **Resperit** domin; ad **Abel**
et ad munera eius: ad **Cayn** vero et ad mu-
nera eius nō resperit. **Iratusq;** est **Cayn**
vehementer: et cōcidit vultus eius. **Li-**
uor; itaq; sacrificij fratricidij seminariū fu-
it. **Hanc** quez meliorē se esse voluit: ne vt
cunq; esset: amputauit. **Dicendū** est inui-
dis: quia dum se ista intrinsecus peste cō-
sumunt: etiam quicquid in se aliud boni
habere videntur: interimūt. **Unde** scri-
ptum est. **Alta** carniū sanitas cordis: pu-
tredo ossium inuidia. **Quid** enim per car-
nes nisi infirma quedā ac tenera: et quid
per ossa nisi fortia acta signant. **Et** plerū-
q; contingit: vt quidam cum cordis inno-
centia in nōnullis suis actibus infirmi vi-
deantur: quidam vero tam quedam ante
humanos oculos robusta exerceant: sed
tamen erga aliorum bona intus inuidie
pestilentia tabescant. **Bene** ergo dicitur
vita carniū sanitas cordis: quia si cordis
inno cētia custodit: etiā si qua forte infir-
ma sunt: roborantur. **Et** recte illic subdi-
tur: **Putredo** ossium inuidia: quia per li-
uoris vicium ante dei oculos: pereit etiam
que humanis oculis fortia videntur. **Qu-**
sa quippe per inuidiā putrescere est: que-
dam etiā robusta deperire.

**De diuerso modo admo-
nendi simplices: atq; im-
puros:**

Capitulum. XII.

Tertie partis libri Pastoralis cure

Aliter admonēdi sūt simplices atq; aliter impuri. Laudandi sūt simplices qđ nunq̄ studeāt falsa dicere: sed admonēdi sunt vt nouerint nōnunq̄ vera reticere. Sicut enī semp dicentē falsitas lesit: ita nōnunq̄ quibūdā audita veritas nocuit. **A**n de corā discipulis dñs locutionē silentio r̄pans ait. **M**ulta habeo vobiscū dicere: sed nūc nō potestis illa portare. **A**dmonēdi sūt igit simplices: vt sicut fallacia semp vtiliter vitāt: ita veritatē semp vtiliter proferāt: admonēdi sunt vt simplicitatis bono prudentiā adiungāt: quaten⁹ sic securitatē de simplicitate possideāt: vt circūsp̄ctionē prudētie nō amittant. **H**inc nāq; per doctore gentiū dicit: **C**olo vos sapientes esse ī bono: simplices autē ī malo. **H**ic electos suos p̄ seientiam veritas admonet dicēs: **E**stote prudētes sicut serpētes: et simplices sicut colūbe. **Q**uia videlicet in electorū cordibus debet: et simplicitatē colūbe astutia serpentis acueret: et serpentis astutia columbe simplicitas r̄pare quatenus nec seducti per prudentiā calleant: nec ab intellectus studio ex simplicitate torpescāt. **A**t contra admonēdi sunt impuri: vt quā grauis sit quē cū culpa sustinet duplicittatis laborē agnoscat. **H**ic enī deprehendi metuit: semp improbas defensiones querit: semp pauidis suspitionib⁹ agitant. **N**ihil autē est ad defendēdū puritate tutius: ad dicēdū veritate nihil facili⁹. **N**az dū fallacia suā tueri cogitāt: duro cor labore fatigat. **H**ic nāq; scriptū est. **L**abor labioꝝ suoz operiet eos: qđ enī nunc implet: tūc operiet: q; cuius nūc animū per blandā inquietudinē exigerit: tūc per asperā retributionē premit. **H**inc per Hieremiā dicit: **D**ocuērit linguā suam loqui mendaciū: vt iniqui agerēt: laborauerūt. **N**e si aperte diceret. **Q**ui amici esse veritatis sine labore poterāt: vt peccēt laborāt. **C**unq; viuere simpliciter renuūt: laboribus exigūt: vt moriant. **N**am plerūq; in culpa deprehēsi: dū quales sint cognosca refugit: sese sub fallacie velami

ne abscondit: et hoc qđ peccat: quodq; sū aperte cernit excusare molunt: ita vt sepe is qui eoz culpas corripere studet: asperē fallitatis nebulis seduct⁹ pene amissū se sepe videat: qđ de eis ita certū tenebat. **A**nde recte sub iudee specie p̄phetā contra peccantē animā excusantēq; se dicit. **I**bi habuit foueā eritius. **E**ritij quippe dētis duplicitas seseq; callide defendit: nomie impure mētis seseq; callide defendit: nomie impure mētis seseq; callide defendit: nomie impure mētis seseq; callide defendit. **Q**uia videlicet eritius anteq̄ apprehendit: eius et caput cernit: et pedes videt: et corpus omne cōspicit: sed mox vt apprehensus fuerit: semetipm̄ in sperā colligit: pedes introitus subtrahit: caput abscondit: et intra tenētis manus totum simul amittit: qui totus simul ante videbat. **S**ic nimirū: sic impure mētis sunt: cū in suis excessibus cōprehēdunt. **C**aput enim eritij cernit: quia quo inicio ad culpā peccator accessit: videt. **P**edes eritij conspiciunt: quia quib⁹ vestigijs nequitia sit: perpetrata cognoscit: et tamē adductis repente occasibus impura mens retroz pedes colligit: quia cūta iniquitatis sue vestigia abscondit. **C**aput subtrahit: quia miris defensionibus nisi inchoasse se malū aliquid ostendit. **E**t quasi spera in manu tenētis remanet: quia is qui corripit: cūta que tam cognouerit subito amittens: inuolutū intra conscientiā peccatorē tenet. **E**t qui totus iam deprehēdēdo viderat: tergiversatione prauē defensionis illusio totū pariter ignozat. **F**oueā ergo eritius habet in reprobis: quia maliciose mētis duplicitas sese intra se colligēs abscondit in tenebris defensionis. **A**udiat impuniti quod scriptū est: qui ambulat simpliciter: ambulat cōfidenter. **F**iducia quippe magne securitatis est simplicitas actiois. **A**udiant qđ sapientis ore dicit: **S**piritus sanctus discipline effugiet fictū. **A**udiat quod scriptura rursus perhibet: cū simplicibus sermocinatio eius. **D**eo enī sermocinari est per illustrationē sue presentie humane mētibus archana reuelare. **C**ū simplicib⁹ igitur sermocinari dicit: quia de signis my

sterijs illoꝝ mentes radio sue visitatiõis
illuminat: quos nulla vmbra duplicitatũ
obscurat. Et autẽ speciale dupliciũ malũ
quia dũ peruersa ⁊ duplici actiõe ceteros
fallũt: quã prestantius ceteris prudẽtes
se esse glorianẽ. Et quia districtiõẽ retri
butiõis non consid: rãt: damnis suis mi
seri exultãt. Audiant autẽ quã super illos
ppheta Sophonias vim diuine animad
uersiõis intentat dicẽs: Ecce dies domi
ni venit magnus ⁊ horribilis: dies ire: di
es illa: dies tenebrarũ ⁊ caliginis: dies ne
bule ⁊ turbiniũ: dies tube ⁊ clangoris su
per omnes ciuitates munitas: ⁊ super om
nes angulos excelsos. Quid em̃ per ciui
tates munitas exprimit: nisi suspecte mẽ
tes ⁊ fallaci semper defensione circũdate:
que quotiens earũ culpa corripit: verita
tis ad se iacula nõ admittunt: ⁊ quid per
excelsos angulos: nisi duplicitas impure
mentis intelligit. Duplex quippe semp
est in angulis paries. Quid per angulos
parietis nisi impura corda signant. Que
dũ veritatis simplicitatẽ fugiũt ad semet
ipsa quodãmodo duplicitatis peruersita
te replicant: ⁊ quod est deterius apud cog
itatiões suas in fastũ prudentie ex ipsa se
culpa impuritatis extollũt. Dies autẽ do
mini vindicte atq; animaduersiõis plena
super ciuitates munitas: ⁊ super excelsos
angulos venit: quia ira extremi iudicij hu
mana corda: ⁊ defensiõibus cõtra verita
tẽ clausa destruit: ⁊ duplicitatibus inuo
luta dissoluit. Tunc em̃ munitate ciuitates
cadũt: quia mẽtes deo impenetrare dam
nabuntur. Tunc excelsi anguli corruũt:
quia corda que se per impuritatis prudẽ
tiam erigunt: per iusticie sententiam pro
sternuntur.

**De diuerso modo admonen
di incolumes: atq; egros:**

Capitulum. XIII.

Alter admonedi sunt incolu
messatq; aliter egri. Admonedi
nãq; sunt incolumes vt sa

lutem corporis exerceat ad salutem mens
tis: ne si accepte incolumitatis gratia ad
vsum nequicie inclinant venio deterio
res fiant: ⁊ eo postmodũ supplicia graui
ora mereant: quo nunc largioribus bonis
dei: male vti non metuunt. Admonedi
sunt incolumes: ne oportunitatem salu
tis imperpetuũ promerende despiciant.
Scriptum nãq; est. Ecce nũc tempus ac
ceptabile: ecce nunc dies salutis admonedi
sunt: ne placere deo si cũ possunt nolue
rint cum voluerint: sero nõ possint. Hinc
est em̃ qd post sapientia deserit: qd prius
rennuẽtes vocauit dicens: Vocauit ⁊ ren
nuistis: extendi manũ meam ⁊ nõ fuit qui
aspiceret. Desperistis omne consiliũ me
um: ⁊ increpatões meas neglexistis. Ego
quoq; in interitu vestro ridebo: ⁊ substi
nabo cum vobis quod timebatũ aduene
rit. Et rursum. Tunc inuocabũ me: ⁊ nõ
exaudiam: mane consurgent ⁊ non inue
nient me. Salus itaq; corporis: quando
ad bene operandum accepta despicitur:
quanti sit muneris amissa sentitur. Et in
fructuose ad vltionũ queritur que cõgruo
concessa tempore valititer non habetur:
vnde bene per Salomonem rursum dicitur:
Ne des alienis honorem tuum: ⁊ an
nos tuos crudeli: ne forte impleantur ex
tranei viribus tuis: et labores tui sint in
domo aliena: ⁊ gemas in nouissimis: quã
do consumpseris carnem: et corpus tuũ
qui namq; alieni a nobis sunt: nisi mali
gni spiritus qui a celestis sunt patrie for
te separati. Quis vero honor noster est:
nisi quod etiam in luteis corporibus con
diti ad conditoris tamen nostri sum? ima
ginem et similitudinem creati. Mel quis
alius crudelis est: nisi ille apostota ange
lus: qui ⁊ semetipsum penam mortis su
perbiẽdo pertulit: ⁊ inferre mortẽ huma
no generi etiam perditus non pepercit.
Honorẽ itaq; suũ alienis dat: qui ad dei
imaginẽ ac similitudinẽ cõditus: vite sue
tempa malignoꝝ spiritũ volupariibus
administrat. Annos etiam suos crudelis
tradit: qui ad voluntatẽ male domina

Tertie partis libri Pastoralis cure

tis aduerfarij. accepta viuendi spacia expēdit ubi bene fubditur. Ne forte impleant extranei viribus tuis & labores tui fint in domo aliena. Quisquis enī per acceptas valitudinē copiozis per tributa fibi fapientiam mentis nō exercendis virtutib⁹ fed perpetrandis vitijs elaborat: nequaquaz fuis viribus fuā domū: fed extraneozum habitacula id eſt imundozū ſpirituum facta multiplicat. nimiruz vel luxuriando. vel fupbiendo agens vt etiam ſe addito p ditoruz numerus crefcat. Bene autē fubditur & gemas in nouiffimis quādo plim pferis carnē & corpus tuū. Plerūq; enim accepta falus carnis per vitia expendit. Sed cum repēte ſubtrahit cum moleſtijs caro atteritur. cū iam egredi anima vrgetur diu male habita quaſi ad bene viuendum falus amiſſa requirit. Et tūc gemūt homines qđ deo ſeruire noluerūt. quādo dāpna ſue negligētie recupare ſeruendo nequaq; poſſunt. vnde alias dicit. Cum occideret eos in quirebāt eum. Et contra admonēdi ſunt egri. vt eo ſe vel filios ſentiant. quo illos diſcipline flagella caſtigāt. Niſi enim correctis hereditatē dare diſponeret. erudite eos per moleſtias non cura ret. Hinc namq; ad Iohannē domin⁹ per angelū dicit. Ego quos amo arguo & caſtigo. Hinc ruriſum ſcriptū eſt. Fili mi noli diſciplinā domini negligere: neq; fatigeris cum ab eo argueris. Quē enī dominus diligit caſtigat. flagellat autē omnes filiū quē recipit. Hinc psalmiſta ait. Multe tribulationes iuſtozū tē. Hinc beatus quoq; Job in dolore exclamās ait. Si iuſtus fuero non leuabo caput ſaturatus afflictione & miſeria. Dicendū eſt egriſ vt ſi celeſtē patriam ſuā eſſe credūt neceſſario in hac laboroz. velut in aliena patientur. Hinc eſt enī quod lapides extra tonſi ſūt: vt in cōſtructione tēplī domini abſq; mal lei ſonitu ponerent. Quia videlicet nunc foris per flagella tundimur: vt intus i tēplum dei poſtmodū ſine diſcipline percuffione diſponamur quaten⁹ quicquid i nobis eſt ſuperfluū. modo percuffio reſecet.

& tunc ſola nos in edificio cōcordia charitatis liget. Admonēdi ſunt egri vt conſiderent pro percipiēdis terrenis hereditatibus. quomodo dura carnales filios diſcipline flagella caſtigent. Que ergo nobis diuine correptionis pena grauis eſt. per quā & nunquā amittēda hereditas percipitur. & ſemp manſura ſupplicia vitant. Hinc etenī Paulus ait. Patres quidez carnis noſtre habuim⁹ eruditores & reue rebamur eos ne multo magis obtempabimus patri ſpirituū & viuemus. Et illi qui dem in tēpore paucozū dierū ſcōm voluntatem ſuā erudiebāt nos. hic autem ad id qđ vtile eſt. in recipiēdo ſanctificationem eius. Admonēdi ſunt egri vt conſiderent quāta falus cordis moleſtis ſit corporalis: que ad cognitionē ſui mentem reuocat: & quē plerūq; falus obſicit. infirmitatis memoria reformat vt anim⁹ qui extra ſe i elatione ducitur. cui ſit pditioni ſubditus expcuſſa q̄ ſuſtinet carne memorat. Quod recte per balaā ſi tamē vocē dei ſubſequi obediendo voluiſſet in ipſa eius itinere retardatione ſignat. Balaā namq; peruenire ad propoſitū tendit: ſed eius votum animal cui preſidet prepedit. Prohibiti onis quippe imemor ibat quo nō licebat. At aſina angelū videt quē humana mēs non videt quaſi plerūq; caro per moleſtias tarda. flagello ſuo menti deum indicat quē mens ipſa carni preſidens non videt. ita vt anxietatē ſpiritus p̄ficere in hoc mūdo cupientis velut iter tendētis impadiat donec ei inuifibile qui ſibi obuiat. in notefcat. vnde & bene per Petrū dicitur. Correptionē habuit ſue veſanie ſubugale mutū. qđ in hominis voce loquens prohibuit p̄bete inſipientiā. Inſanus quippe homo a ſubiugali muto corripit. quando elata mens humilitatis bonū qđ tenere debeat. ab afflictā carne memorat. Et huius correptionis donū iccirco Balaaz nō obtinuit: quia ad maledicendū perges vocē non mentē mutauit. Admonēdi ſunt egri vt conſiderēt. quāta ſit muneris moleſtia corporalis que admiſſa peccata diluit

ea que poterant admitti cōpescit. que ēt
 sumpta ab exterioribus plagis. concusse
 menti penitētie vulnera infligit. Quid scri
 ptum est. Lioz vulneris abstergit mala
 & plaga in secretioribus ventris. Mala
 enī lioz vulneris abstergit quia flagello
 rum dolor. vel cogitatas vel perpetratas
 nequitas diluit. Solet vero ventris ap
 pellatione mens accipi quia sicut venter
 cōsumit escas. ita mens perpetrado exco
 quit curas. quia enī venter mens dicitur
 ea sententia docetur qua scriptū est. Lu
 cerna domini spiraculū hominis qui inue
 stigar oīa secreta vētris. Ac si diceret. Vis
 uini afflatus illuminatio cū in mēte homi
 nis venierit. cā sibi metipsi illuminās ostē
 dit. que ante spiritus sancti aduentū cogi
 tationes prauas & portare poterat & pēsa
 re nesciebat. Lioz ergo vulneris abster
 git mala & plagari secretiorib⁹ ventris qz
 cū exterius pcutimur ad peccatorū nostro
 rum memoriā taciti afflictioz reuocamur
 atqz ante oculos nostros cuncta que a no
 bis sunt male gesta reducimus. & per hoc
 qz foris patimur. magis intus qd fecim⁹
 dolemus. Ande sit vt inter aperta vulne
 ra corporis. amplius nos abluat plaga se
 creta ventris: qz sanat nequitas prauī ope
 ris. occultū vulnus doloris. Admonēdi
 sunt egri quatenus paciētie virtutem ser
 uent vt incessanter quāta redēptor: nos
 ter ab his quos creauerat tulit mala consi
 derent. qd tot obiecta cōuiciozū pbra su
 stinuit qz de manu antiqui hostis captiuo
 rum quotidie animas rapiēs. insultantiū
 alapas accepit. qz aqua nos salutis dilu
 ens. a perfidozū sputis faciē non abscon
 dit. qz aduocatione sua nos ab eternis sup
 plitijs liberans. tacitus flagella tolerauit
 qz inter angelozū choros perbēnes nobis
 honores tribuens. colaphos pertulit qz a
 peccatorū nos punctionibus saluans. spi
 nis caput supponere nō recūsauit. qz eter
 na nos dulcedine deebrians in sui sua fel
 lis amaritudine accepit qz pro nobis pa
 trem quāuis ei diuinitate esset equalis a
 dorauit. sub irrisione adozatus tacuit. qz

vitam mortuis prepanis. vsqz ad mortem
 ipse vita peruenit. Cur itaqz asperū credi
 tur vt adeo homo toleret flagella pro ma
 lis si tāta deus ptulit ab hominib⁹ mala
 p bonis. Aut quis sana intelligētia de p
 cussione sua ingratus existit. si ipse hinc si
 ne flagello non exijt qui hic sine peccato
 vixit.

**De diuerso modo admonēdi
 eos qui flagella metuunt et pro
 pterea innocenter viuunt atqz
 eos qui sic in iniquitate durue
 runt vt nec per flagella corrigā
 tur. Capitulum. XIII.**

Alter admonēdi sūt qui flagel
 la metuunt & ppterca innocen
 ter viuunt. atqz aliter admonē
 di sunt qui sic in iniquitate dur
 ruerunt. vt neqz p flagella corrigant. Di
 cendū nāqz est flagella timētib⁹ vt & bo
 na tēporalia nequaqz p magno desiderēt
 que adesse etiā prauis vidēt & mala presē
 tia nequaqz velut intolerabilia fugiant. q
 bus hic plerūqz bonos affici nō ignorant
 Admonēdi sunt qui flagella metuūt vt si
 malis veraciter carere desiderant eterna
 supplicia phorescāt. neqz in hoc suppli
 ciorū timore permaneat: s; ad amoris gra
 tiā nutrimento charitatis exrescāt. Scrip
 tū quippe ē. pfecta charitas foras mittit
 timorē. Et rursum scriptū est. Nō accepti
 stis spiritū seruitutis itez in timore. s; spi
 ritū adoptionis filiozū in quo clamamus
 abba pater. vñ idē doctor iterū dicit. vbi
 spūs dñi ibi libertas. Et ergo adhuc a
 praua actione formidata pena phibet: p
 secto formidantis animū nulla spiritus li
 bertas tenet. Nam si penam non metue
 ret culpam pculdubio perpetraret. Is
 nozat itaqz mens gratiā libertatis quā
 ligat seruitus timoris. Bona enim pro se
 metipsis amanda sunt. & nō penis cōpel
 lentibus exequēda. Nam qui propterea
 bona facit quia tormentozū mala metuūt.

vult non esse qđ metyat. vt audenter illi-
cita cōmitat. vnde Luce clarius constat
qđ corā deo innocētia amittit ante cuius
oculos desiderio peccat. Et contra hi qđ
ab iniquitatibus nec flagella cōpescunt:
tanto acrioz inuectione feriēdi sunt. quā-
to maiori in sensibilitate duruerūt. Ple-
rūq; enim sine veneratione venerationi
sunt: sine desperatione despandi. ita dum
tarat vt ostēsa desperatio formidinē incu-
tiat. et subiuncta admonitio ad spem redu-
cat. Districte itaq; cōtra illos diuine sen-
tentie proferende sunt: vt ad cognitiones
sui considerata eterna animaduersione re-
uocent. Audiant enī in se impletum esse
qđ scriptū est. Si cōruderis stultū in pila
quasi tipsanas feriente desuper pilo non
auferetur ab eo stulticia eius. Cōtra hos
propheta dño queritur: di cens. Attriuisti
eos et rennuerūt accipere disciplinā. Hinc
est qđ dñs dicit. Interfeci et perdidī popu-
lum istū et tamē a vijs suis nō sunt reuersi
Hinc rursum ait. Populus nō est reuersus
ad peccientē se. Hinc voce flagellanti-
um ppheta Hieremias conqueritur di-
cens. Curauim? Babylonē et non ē sana-
ta. Babylon quippe curat nec tamen ad
sanitatē reducit. quādo mens in praua ac-
tione cōfusa verba correptionis audit fla-
gella correptionis percipit: et tamē ad rec-
ta salutis itinera redire contēpnit. Hinc
captiyo israelitico populo nec tñ ab iniq-
tate cōuerso dñs exprobrat: dicēs. Versa
est mihi domus israel in scozēā. Omnes
isti facti sunt mihi es. et stannū et ferrum et
plumbū in medio fornacis. Ac si apte di-
cat. Purgare eos per ignē tribulationis
volui. argentū illos vel aurū fieri questui
Sed in fornace mihi in es. stannū ferruz
et plumbū versū sunt. quia non ad virtutē
sed ad vitia etiam in tribulatione prorup-
perunt. Es quippe dū percussit amplius
metallis ceteris sonitum reddit. Qui igitur
in percussione positus erumpit ad so-
nitum murmurationis. in es versus est in
medio fornacis. Stannū vero cum ex ar-
te componitur argēti speciem mentitur.

Qui ergo simulationis vitio non caret in
tribulatione stannū factus est in fornace.
Ferro autē vertitur qui vite proximi inste-
diatur. Ferrū itaq; in fornace est. qui no-
cendi maliciā nō amittit in tribulatione
plumbū quoq; ceteris metallis est grauius.
In fornace ergo plumbū inuenitur qui sic
peccati sui pondere premitur: vt etiam in
tribulatione positus a terrentis desiderijs
non leuet. Hinc rursum scriptū est. Multo
labore sudatū est: et non exiit de ea nisi
mīa rubigo ei? neq; per ignē. Ignē quip-
pe nobis tribulationis admonet. vt in no-
bis rubiginem vitioz purget. Sed nec per
ignē rubiginē amittim? quādo et iter fla-
gella vitio non caremus. Hinc propheta
iterū dicit. Frustra conflauit p̄sator. mali-
tie corū non sunt consumpte. Sciendum
vero est: quia nōnunq; cum inter flagello-
rum duriciam remanent in correcti. dulci
sunt admonitio emulcēdi. Quos enī cru-
ciamenta nō corrigūt nonnunq; ab iniqs
actionibus lenia blandimēta cōpescunt.
Quia et plerūq; egros quos foris pigritē
taria potio curare nō potuit ad salutē pri-
stinam tepēs aqua reuocauit. Et nōnulla
vulnera que curari incisione nequeūt. for-
mentis olei sanant. Et dur? ad amas inci-
sionē ferri minime recipit: sed leni hircōz
sanguine molescit.

De diuerso modo admonen-
di nimis tacitos atq; multilo-
quio vacantes.

Capitulum. XV.

Aliter admonēdi sunt nimis ta-
citi atq; aliter multiloquio va-
cātes. Insinuari nāq; nimis ta-
citis debet. qđ dū quedaz vitia
incaute fugiūt occulte deterioribus implē-
cant. Nā sepe linguā qđ imoderatius fre-
nant in corde grauius multiloquiū tolerāt
vt eo plus cogitationes in mēte ferueant
quo illas violēta custodia in discreti silen-
tij angustat. Que plerūq; tanto latius des-

fluunt. quāto se esse securiores estimāt. qz
 foris a reprehēsoribus nō vident. Ande
 nōnunq̄ mens in superbā extollitur: vt
 quos loquentes audit quasi infirmos de-
 spicit. Cūq̄ os corporis claudit. quantuz
 se vitij superbiendo aperiat nō agnoscit
 Linguā etenim premit. mentem eleuat.
 ⁊ cum suam nequiciā minime considerat
 tanto apud se cunctos liberius quanto et
 secretius accusat. Admonendi sunt igitur
 nimis taciti vt scire solliciti studeant
 non solum quales foras ostendere: sed eti-
 am quales se debeant intus exhibere. vt
 plus excogitationibus occultū iudicium.
 q̄ ex sermonibus reprehensionem metu-
 ant proximorum. Scriptū nāq̄ est. Fili
 mi attende sapientiam meam. ⁊ prudentie
 mee inclina aurem tuam vt custodias
 cogitationes. Nihil quippe in nobis est
 corde fugatius qd̄ a nobis toties recedit
 quotiens per prauas cogitationes defluit
 Hinc etenim Psalmista ait. Cor meū de-
 reliquit me. Hinc ad semetipsum rediens
 dicit. Inuenit seruus tuus cor suū vt ora-
 ret te. Cum ergo cogitatio per custodias
 restringitur. cor quod fugere consuevit in-
 uenitur. Plerumq̄ autē nimis taciti cuz
 nōnulla iniuria patiuntur eo in acrorem
 dolorē procedunt. quo ea que sustinent nō
 loquuntur. Nam si illatas molestias tran-
 quilla lingua sermone diceret mens a cō-
 scientia dolorē alienaret. Vulnera enīq̄
 clausa plus cruciant. Nam cum putredo
 que interius feruet eijcitur. ad salutē do-
 lor aperitur. Scire igitur debent qui pl̄
 q̄ expedit tacent. ne inter molesta que to-
 lerant dum linguā tenent. vim doloris ex-
 aggerent. Admonendi sunt enī vt si pro-
 ximos sicut se diligunt. minime illis tace-
 ant. vnde eos iuste reprehendāt. Hocis
 enim medicamine vtriusq̄ salutē concurs-
 ritur: dum ⁊ ab illo qui infert actio praua
 atq̄ perueria conpescitur. ⁊ ab hoc q̄ su-
 stinet doloris seruoꝝ vulnere aperto tem-
 peratur. Qui enim proximozū mala con-
 spiciunt. ⁊ tamen silentio linguā premūt
 quasi conspectis vulneribus vsū medi-

caminis subtrahūt ⁊ eo mortis auctores
 fiunt. quo virus qd̄ potuerant curare no-
 luerunt. Lingua itaq̄ discrete refrenan-
 da non insolubilit̄ obliganda. Scriptū
 nāq̄ est. sapiens tacebit vsq̄ ad tempus.
 vt nimirum cum oportunū considerat.
 postposita censura silentij loquendo que
 congrunt in vsū se vtilitatis impēdat
 Et rursus scriptum est. Tempus loquē-
 di ⁊ tempus tacendi. Discrete quippe vi-
 cissitudinum pensanda sunt tempora. ne
 aut cum restringi lingua debet per verba
 inutiliter defluat. aut cū loqui vtiliter po-
 test semetipsum pigre restringat. Quod
 bene psalmista considerans ait. Pone
 domine custodiā ori meo. ⁊ ostium circū-
 stantie labijs meis. Non enim poni ori
 suo parietem: sed ostiū petij qd̄ videlicet
 aperitur ⁊ clauditur. Ande ⁊ nobis cau-
 te discendum est. quaten⁹ os discretuz et
 congruo tempore vox aperiat. ⁊ rursū cō-
 gruo taciturnitas claudat. Et contra ad-
 monendi sunt multiloquio vacantes: vt
 vigilanter aspiciant a quanto recitadini-
 statu depererunt. vñ per multiplicia ver-
 ba dilabuntur. Humana etenim mens as-
 que more ⁊ circūclausa ad superioꝝa colla-
 gitur. quia illic repetit. vnde descendit et
 relaxata deperit quia se per infima inutili-
 ter spargit. Quot enī superuacuis verbis
 a silentij sui censura dissipatur. quasi tot-
 rius extra se deriuatur. Ande ⁊ redire in-
 terius ad sul cognitionem non sufficit. qz
 per multiloquium sparsa a secreto se inti-
 me considerationis excludit. Totam ves-
 ro se insidiantis hostis vulneribus detes-
 git: quia nulla munitione custodie circū-
 cludit. vnde scriptum est. Sicut vrbs pa-
 tens ⁊ absq̄ murorum ambitu. ita vir qui
 non potest. in loquēdo cobibere spiritum
 suum. Quia enim murum silentij non
 habet. patet inimici taculis ciuitas mens-
 tis. Et cum se per verba extra semetip-
 sū eijcit apertam se aduersario ostendit.
 Quā tanto ille sine labore superat quan-
 to ⁊ ipsa que vincit ⁊ semetip-
 sam p̄ multis loquū pugnāt. Plerūq̄ autem quia per

quosdā gradus desidia mēs ī lapsus ca-
sus impellit. Duz otiosa cauere verba ne-
gligimus: ad noxia quādoq; peruenim⁹:
vt prius loqui aliena libeat: postmodū de-
tractōibus eoz vitā de quibus loquitur
mordeat: ad extremū vero vsq; ad apertas
lingua cōtūmelias erūpat. Hic seminant
stimuli: orinnē rixē: accendunt faces odio-
rum: par extinguit cordiū: vnde bene per
Salomonē dicit: Qui dimittit aquā: ca-
put est iurgioꝝ. Aquā quippe dimittere
est: linguā influxū coluij relaxare. Quo
contra etiam in bonā iterū partem dicit.
Aqua pfunda verba ex ore viri. Qui er-
go aquā dimittit: caput est iurgioꝝ: quia
qui linguā non refrenat: concordia dissipa-
tur. Unde ediuerso scriptū est. Qui im-
ponit stulto silētiū: iras mitigat. Qui au-
tē multiloquio quisq; feruens linguā re-
frenari nequiverit accidit: vt rectitudinē
iusticie tenere nequāq; possit: testat pro-
pheta: qui ait: Vir linguosus nō diriget
super terrā. Hinc iterū Salomon dicit:
In multiloquio peccatū nō deerit. Hinc
Isaias ait: Cultus iusticie silentiū videli-
cet. Indicā: quia mentis iusticia desola-
tur: quādo ab immoderata locutiōe non
parcitur. Hinc Iacobus dicit: Si quis pu-
tat se religiosus esse: nō refrenans linguā
suā: sed seducēs cor suū huius vana est re-
ligio. Hic rursus ait: Sit omnis homo ve-
lox ad audiendū: tardus autē ad loquen-
dū: et tardus ad irā. Hinc iterū lingue vi-
diffiniens adiūgit. Inquietū malū: plena
veneno mortifero. Hinc per semetipam
nos veritas admonet dicens: Omne ver-
bū ociosum qđ locuti fuerint homines: ra-
tionē reddēt de eo in die iudicij. Ociosū
quippe verbū est: qđ aut ratōe iuste neces-
sitatis: aut intentiōe pie vtilitatis caret.
Si ergo ratio de ocioso sermone exigit:
pensemus que pena multiloquio maneat
in quo etiā per noxia verba peccat.

**De diuerso modo admonen-
di pigros: atq; precipites:**

Capitulum. XVI.

Miter admonēdi sunt pigri: at-
q; aliter precipites. Illi namq;
suadēdi sunt: ne agenda bona-
dum differūt amittant. Isti ve-
ro admonēdi sunt: ne dum bonoz opus
incaute festinando preueniūt: eozum mes-
rita immutēt. Pigritas namq; intinandū
est: quod sepe dū oportune agere que pos-
sumus nolumus: paulopost cū volumus
non valemus. Ipsa quippe mentis desidia
dum congruo seruoze non accendit: a
bonoz desiderio funditus cōualefcente
furtim torpore mactat: vnde aperte per
Salomonē dicit. Pigredo immittit so-
porē: piger enim recte sentiēdo quasi vigi-
lat: quāuis nil operando torpescat. Sed
pigredo soporē immittit dicit: quia pau-
lisper etiā recte sentiēdi vigilantia amit-
tit: dum a bene operādi studio cessat. Vbi
recte subiūgit: et anima dissoluta esuriet.
Nam mens: quia se ad superiora stringen-
do nō dirigit neglecta se inferis per desi-
deria expandit. Et dum studioꝝ sublimi-
um vigore nō constringit cupiditatis infi-
me fame sauciā: vt quo se per disciplinā
ligare dissimulat: eo se esuriens per volu-
ptatū desideria spergat. Hinc ab eodem
rursus Salomone scribit. In desiderijs
est omnis ociosus. Hinc ipsa veritate predi-
cāte: vno quidē exeunte spiritu mūda do-
mus dicit: sed multiplicius redeūte cum
vacat occupat. Plerunq; piger dū neces-
saria agere neglexerit quedā sibi difficilia
opponit: quedam vero incauta formidat.
Et dū quasi inuenit: quod velut iuste me-
tuat: ostendit quod ocio quasi nō iniuste
torpescat. Cui recte per Salomonē dicit
Propter frigus piger arare noluit: mens
dicabit ergo estate: et non dabit ei. Pro-
pter frigus quippe piger nō arat: dum de
fide torpore cōstrictus: agere que debet
bona p̄siderat: dissimulat. Propter frig⁹
piger non arat: dum parua ex aduerso ma-
la metuit: et operari maxima p̄termittit.
Bene autē dicit mendicabit estate: et nō
dabitur ei. Qui enim nunc in bonis operi-
bus nō exultat cum sol iudicij fermentos

apparuerit: quia frustra regni additū po-
 stulat: nil accipiens estate mendicat. **B**e-
 ne hinc rursus per eundē Salomonē vi-
 cif: Qui obseruat ventū non seminat: et
 qui considerat nubes nunquā metet. Quid
 enim per ventū: nisi malignozū spiritū
 temptatio exprimit: Et quid per nubes:
 que mouent a vento: nisi aduersitas pra-
 uozū hominū designat: A ventis vide-
 licet impellunt nubes: quia immūdozū
 spiritū afflatu prauū excitant homines:
 qui ergo obseruat ventū non seminat: et
 qui considerat nubes nunquā metet: quia
 quisquis temptationē malignozū spiritū
 quisquis persecutionē prauozū hominū
 metuit: neq; nūc grana boni operis sem-
 nat: neq; tūc manipulos sancte retributio-
 nis secat. **A**t contra admonēdi sunt preci-
 pites dum bonozū actū tempus prue-
 nit: meritū peruertunt. Et sepe in malis
 corruūt: oī bona minime discernūt: quia
 nequa q̄ quid: quomodo: vel quādo agāt
 inspicūt: sed plerūq; acta: quia ita non
 debuerint agere cognoscūt. Quibus sub
 auditoris specie recte apud Salomonem
 dicit: Fili sine consilio nihil facias: et post
 factum nō penitebis. Et rursus. Palpe-
 bre tue precedāt gressus tuos. Palpebre
 qui ppe gressus precedūt: cū operationē
 nostrā cōsilia recta perueniūt. Qui enim
 negligit cōsiderando prouidere que facit:
 gressus tēdit: oculos claudit. Pergēdo
 iter cōsicit: sed prouidendo sibi metip̄i nō
 antecedit. Atq; iccirco citius corruit: qz
 quo pedē operis ponere debeat: per pal-
 pebrā consilij non attendit.

**De diuerso modo admonen-
 di mansuetos: atq; iracūdos:**

Capitulum. XVII.

Alter admonendi sunt māfue-
 ti: atq; aliter iracūdi. Nonnū
 quā namq; mansueti cum pre-
 sunt: vicinū r̄ quasi iuxta posi-
 tum torporem desidie patiuntur: et plerū-
 qz nimia resolutione leuitatis ultra q̄ ne-
 cesse est: vigorem disciplinōis euoliunt.

At contra iracūdi: dum regimīni loca
 percipiunt: quo impellente ira in mentis
 vesaniam deuoluuntur: eo etiam subdito
 rum vitam dissipata quietis tranquillita-
 te confundunt. Quos cum furo agitar:
 in preceps ignorāt quicquid irati faciū:
 ignorant quicquid a semetip̄is irati pati-
 untur. Nonnunquā q̄ est grauis ire sue
 stimulum iusticie zelum putant. Et cum
 vicium virtus creditur: sine metu culpa
 cumulat. Sepe ergo mansueti dissolu-
 tionis torpescunt tedio: sepe iracūdi res-
 citudinis falluntur zelo. Illozū itaq; vir-
 tuti vicium latenter adiungitur. His au-
 tem suum vicium quasi virtus feruens vs-
 detur. Admonendi sunt igitur illi: vt vs-
 giant quod iuxta ip̄os est. Isti: quod in
 ip̄is. Attēdant illi quod habent. Discer-
 nant isti quod non habent. Amplectan-
 tur mansueti: sollicitudinem torpenti-
 damnent: iracūdi perturbationem cla-
 ment. Admonendi sunt mansueti: vt ha-
 bere etiam emulationē iusticie studeant.
 Admonendi sunt iracūdi: vt emulationis
 nī quam se habere estimant: mansuetudi-
 nem subiungant. **I**ccirco namq; spiritus
 sanctus in colūba nobis est: et in igne mō-
 stratus: quia videlicet omnes quos implet
 et columbe simplicitate māfuetos: et igne
 zeli ardentem exhibet. Nequa q̄ ergo spi-
 ritus sanctus plenus est: qui aut in tranquil-
 litate mansuetudinis: feruorem emulatio-
 nis deserit: aut rursus in emulationis ar-
 doze virtutem mansuetudinis amittit.
Quod fortasse melius ostendimus: si in
 medio Pauli magisterium proferamus:
 qui duobus discipulis et non diuersa cha-
 ritate predicit: diuersa tamen adiutoria
 predicationis impendit. **T**ymotheum
 namq; admonens ait: **A**rgue: obsecra: in-
 crepa: in omni patientia et doctrina. **T**y-
 tum quoq; admonet dicens: **D**ec loques-
 re: et exhortare: et argue cum omni impe-
 rio. **Q**uid est q̄ doctrinam suam tanta ar-
 te dispenset: vt exhibenda hac alteri im-
 perium: atq; alteri patientiam proponat:
 nisi q̄ mansuetiois spiritus **E**t 3

Tertie partis libri Pastoralis cure

Paulo feruentioris vidit esse Tymotheū
istum per emulatiōis studium inflammat
hunc per lenitatem patientie temperat. Il-
li quod deest iungit. Quicquid superest
subtrahit. Illum stimulo impellere nitit:
hunc freno moderatur. Magnis quippe
suscepit ecclesie colonis. Alios palmites
ut crescere debeant rigat. Alios cum plus
iusto crescere cōspicit refecat: ne aut non
crescendo fructus non ferant: aut immoderate
crescendo quos protulerint amittant.
Sed longe alia est ira: que sub emulatiōis
specie subripit: alia que perturbatum
cor et sine iusticie preteritu confundit.
Illa enim in hoc quod debet inordinate exten-
ditur: hec autem semper in his que non de-
bet inordinate inflammat. Sciendum ve-
ro est: quia hoc ab impatientibus iracundi
differunt: quod illi ab alijs illata non tole-
rant: isti autem etiam que tolerenter imponunt.
Nam iracundi sepe etiam se declinantes in-
sequuntur: rixę occasionem cōmouent: la-
bore contentiōis gaudent. Quos tamen
melius corrigimus: si in ipsa irę sue cōmo-
tione declinamus. Perturbati quippe
quid audiāt: ignorant: sed ad se reducti
tanto libentius exhortatiōis verba reci-
piunt: quāto se tranquillius toleratos eru-
desunt. Mentis enim furore ebrietas omne re-
ctum quod dicitur peruersum videtur. An-
de et Abal ebrius culpam suam a Byga-
bil laudabiliter tacuit quod digesto vino lau-
dabiliter dixit: Cecidit enim malum quod
fecerat cognoscere potuit: quia hoc ebrius
non audiuit. Cum vero iracundi ita ali-
os impetunt: ut declinari omnino non pos-
sunt: non aperta exprobratiōe: sed sub qua-
dam sunt cautela reuerentię parcendo feri-
endi. Quod melius ostendimus si Abner
factum ad mediū deducamus. Hęc quippe
cum Asael in incaute precipitatiōis im-
petere scriptum est. Locutus est Abner ad
Asael dicens: Recede: noli me sequi: ne
cōpellar cōfodere te in terrā. Qui audis-
se cōtempserit: et noluit declinare. Percussit
ergo eum Abner auersa hasta in inguine
et transfudit eum et mortuus est. Cuius Asael

Typum tenuit: nisi eorum quos vehemen-
ter arripit furore in preceps ducit. Qui
in eodem furore impetu: tanto caute de-
clinandi sunt: quāto et insanie rapiantur.
Unde et Abner qui sermone nostro patris
lucerna dicitur fugit: quia doctorum lingua
que supernum lumen dei indicat: cum per
abrupta furore mentē cuiuspiam ferri con-
spicit: cuius cōtra irascentē dissimulat ver-
borum iacula reddere: quasi per sequen-
tem non vult ferire. Sed cum iracundi nul-
la consideratiōe se mitigant: et quasi Asael
persequi et insanire non cessant: necess-
est: ut hi qui furentes reprime conantur
nequaquam se in furorem erigant: sed quic-
quid est tranquillitatis ostendant. Que-
dā vero subtiliter proferat: in quibus ex
obliquo furentis animū pugnet. Unde et
Abner cum contra persequentē subsistit
non cum recta: sed auersa hasta transfodauit.
Ex mucrone quippe percutere est: impetu
apte increpationis obuiare. Auersa vero
hasta persequentē ferire est: furentē tran-
quille ex quibus idā tangere: et quasi parē-
do superare. Asael autem protinus occu-
bit: quia cōmote mentes dum et parti sibi
sentiunt: et tamen responsionū ratione in in-
tinis sub tranquillitate tangunt: sed eo quod
se exererant: statim cadunt. Qui ergo a fu-
rore sui impetu: sub lenitatis percussione
resiliunt: quasi sine ferro moriuntur.

De diuerso modo admonendi humiles: atque elatos:

Capitulum. XVIII.

Aliter admonendi sunt humiles
atque aliter elati. Illis insinuan-
dum est: quod sit vera excellentia
quā sperando tenent. Istis ve-
ro intimandum quod sit nulla temporalis glo-
ria: quod et amplectentes non tenent. Audi-
ant humiles quod sint eterna que appetunt:
quod transitoria que contempnunt. Audi-
ant elati: quod sint transitoria que ambunt: quod
eterna que perdunt. Audi-
ant humiles ex magistra voce veritatis: omnis qui se hu-
miliat exaltabit. Audi-
ant elati: et qui se ex-

Beati Gregorij pape Cap. XVIII

altat: humiliabit. Audiant humiles glo-
riam precedit humilitas. Audiant elati
ante ruinam exaltabit spiritus. Audiant
humiles super quem quiescet spiritus me-
us nisi super humile et quietum: et tremen-
te sermones meos. Audiant elati: quid sus-
perbis terra et cinis. Audiant humiles:
deus humilia respicit. Audiant elati et al-
ta a longe cognoscit. Audiant humiles:
quia filius hominis ministrari non venit:
sed ministrare. Audiant elati: quia inini-
um omnis peccati superbia. Audiant hu-
miles: quia redemptor noster humiliavit
semetipsum: factus obediens usque ad mor-
tem. Audiant elati quod de eorum capis
te scriptum est. Ipse est rex super uniuersos
filios superbie. Occasio igitur perditio-
nis nostre facta est superbia dyaboli: et
argumentum redemptionis nostre inuen-
ta est humilitas dei. Hostis enim noster
inter omnia conditus: videri super omnia
voluit elatus. Redemptor autem noster
magnus manens super omnia fieri: inter
omnia dignatus est paruus. Dicatur ergo
humilibus: quia dum se deiciunt ad
dei similitudinem ascendunt. Dicatur elatis:
quia dum se erigunt in apostate ange-
li imitationem cadunt. Quid itaque elatio
ne deiectus: que dum supra se tenditur ab
alitudine vere celsitudinis elongat. Et
quid humilitate sublimi: que dum se in
ima deprimat: auctori suo manenti super-
summa coniungit. Est tamen aliud quod
in eis debeat caute pensari: quia sepe qui
dam humilitatis decipiuntur specie: qui
dam vero elationis sue ignorantia fallun-
tur: nam plerumque nonnullis quibus hu-
miles videntur: eis qui hominibus defer-
ri non debet contumens est timor. Plerum-
que vero elatos comitari solet: libere vocis
assertio. Et cum quedam increpanda sunt
vicia: illi reticent ex timore: et tamen tace-
re se estimant ex humilitate. Isti loquun-
tur per impatientiam elationis: et tamen
loqui se credunt per libertatem recitandi-
nis. Illos ut peruersa non increpent: sub
specie humilitatis premit culpa formidi-

nis: istos ad increpanda que non debent
aut magis increpanda que debent sub ima-
gine libertatis effrenatio impellit tumoris.
Unde et elati admonendi sunt: ne plura
expedit sint subiecti: ne autem illi de-
fensionem vertant iusticie in exercitatio-
nem superbie: aut isti cum student plus
neccesse est hominibus subijci: compellan-
tur etiam eorum vicia venerari. Conside-
randum vero est: quod plerumque elatos uti-
lius corripimus: si eorum correptionibus
quedam laudum fometa miscemus. In-
ferenda namque illis sunt: aut alia bona que
in ipsis sunt: aut dicendum certe que po-
terant esse si non sunt: et tunc demum refe-
canda sunt mala que nobis displicent: cum
prius ad audiendum placabilem eorum
mentem fecerint promissa bona que pla-
cent. Nam et eguosi indomitos blanda
prius manu tangimus: ut eos nobis ple-
nius postmodum etiam per flagella sub-
iugemus: et amaro pigmentorum poculo
mellis dulcedo adiungitur: ne ea que sa-
luti profutura est in ipso gustu aspera ama-
ritudo sentiat. Dum ergo gustus per
dulcedinem fallitur: humor mortifer per
amaritudinem vacuatur. Ipsa ergo in elatis
injectionis exordia permixta sunt lau-
de temperanda: ut dum admittunt fauores
quos diligunt: etiam correptiones re-
cipiant quas oderunt. Plerumque autem
persuadere elatis vtilia melius possumus:
si profectum eorum nobis magis quam illis
profuturum dicamus: si eorum meliora-
tionem nobis magis quam sibi impendi pos-
tulemus. Facile enim ad bonum elatio
flectit: si eius inflexio prodesse et alijs cre-
datur. Unde moyses qui regente se domi-
no deserti iter duce aerea columna perge-
bat cum Obab cognatum suum a genti-
litatis conuersatione vellet educere: ait:
Proficiscimur ad locum: quem daturus
est nobis dominus: vent nobiscum: et be-
ne faciamus tibi: quia dominus bona pro-
miser israeli. Cui cum respondisset ille:
Non vadam tecum: sed reuertar in ter-

Tertie partis libri Pastoralis cure

ram meam: in qua natus sum: illico ad-
iunxit. Noli nos derelinquere. tu enim
nostrum in quibus locis per desertum castra po-
nere debeamus. et eris ductor noster. Ne-
que enim moysi mentem ignorantia itineris
angustabat. quod et prophetice sententie cog-
nitione diuinitatis expandarat quod columna ex-
terius preibat. quod de cunctis interior per
conuersationem cum deo sedula locutio sa-
miliaris instruebat. Sed videlicet vir pu-
uidus elato auditori colloquens. solacium
petiit ut daret. ducem requirebat inuia. ut
dux ei fieri potuisset ad vitam. Egit itaque
ut superbus auditor voci ad meliora suade-
ti. eo magis fieret deuotus quo putaretur
necessarius. Et vnde se exhortatoris suus
precedere crederet. inde se sub verbis ex-
hortantis inclinaret.

De diuerso modo admonen- di pertinaces atque inconstantes. Capitulum. XIX.

Alter admonendi sunt pertina-
ces. aliter vero inconstantes.
Illis dicendum est quod plus de se
debet sentiunt et circiter alie-
nis consiliis non acquiescunt. Istis vero inti-
mandum est quod valde se despicientes negli-
gunt et ideo lenitate cogitationum a suo iu-
dicio per temporum momenta flectunt. Illis
dicendum est quod nisi meliores se ceteris esti-
marunt. nequaquam cunctorum consilia sue deli-
berationi postponerent. Istis dicendum est quod
si hoc quod sunt vitiosus attenderent. nequaquam
eos per tot varietatis lictora mutabilitatis
aura versaret. Illis per Paulum dicitur. Noli
te prudenter esse apud vosmetipsos. Et con-
tra isti audiant. non circiteramur omni ven-
to doctrine. Et illis per Salomonem dicitur.
Comedent fructus vinee sue suisque consi-
liis saturabuntur. De istis autem ab eo rur-
sus scribitur. Cor stultorum dissimile erit.
Cor quippe sapientium sibi metipsum semper
est simile. quia dum rectis persuasionibus ac-
cedit statim se in bono opere dirigit. Cor

vero stultorum dissimile est. quod dum mutabili-
tati se aurium exhibet. nunquam idem quod fuerat
manet. et quod quedam vitia sicut ex semetip-
sis gignunt alia ita ex alijs oriuntur. Sciens
dum sumope est quod tunc ea corripiendo melius ter-
gum? cum ab ipso amaritudinis sue fonte sic
cam? Pertinacia quippe ex supbia. inco-
stancia autem ex leuitate generatur. Admonen-
di sunt igitur pertinaces ut elationem sue cogi-
tationis agnoscant et semetipsos vincere stu-
deant. ne dum rectis aliorum suasionibus foris
supari despiciunt. intus a supbia captiui te-
neantur. Admonendi sunt ut solertiter aspici-
ant. quod filius hominis cui vna semper cum patre
voluntas est. ut exemplum nobis frangende no-
stre voluntatis prebeat dicit. Non quero vo-
luntatem meam sed voluntatem eius qui misit
me patris. Qui ut huius ad huc virtutis
gratiam commendaret. seruaturum se hoc in ex-
tremo iudicio premisit dicens. Non possum
ego a meipso facere quicquam sed sicut audio
iudico. Quia itaque conscientia dedignatur
homo aliene voluntati ad quietescere: quan-
do vel atque hominis filii? cuius virtutis sue
gloriam venit ostendere: testatur se non a semet-
ipso iudicare. Et contra admonendi sunt in-
constantes ut mentem gravitate roborent.
Tunc enim alij germina in se mutabilitatis
arefaciunt. cum a corde prius radice leuita-
tis abscidunt. Quia et tunc fabrica robusta
construitur: cum prius locus solidus in quo
poni fundamentum debeat provideat. Nisi
ergo ante mentis leuitas caueat cogitati-
onum inconstantia minime vincitur. Ad quod
bus alienum paulus de fuisse prohibuit cum
dicit. Nunquid leuitate usus sum? Aut
que cogito secundum carnem cogito ut sit apud me
est et non. Et si aperte dicitur. Circitero muta-
bilitatis aura non molior: quia leuitatis vi-
tio non succumbo.

De diuerso modo admonen- di gule deditos atque abstinentes

Capitulum. XX.

Miter admonēdi sunt gule de-
diti. atq; aliter abstinētes. **M**los enī superfluitas locutionis
leuitas operis atq; luxuria.

Mlos vero sepe impacientie. sepe vero sup-
bie culpa comitatur. **M**isi enī gule dedi-
tos imoderata loquacitas raperet. diues
ille qui epulatus quotidie spēdi de dicit.
in lingua graui? nō arderet dicit. **M**as
Abraam miserere mei et mitte Lazarum
vt intingat extremus digiti sui in aqua vt
refrigeret linguas meas. quia crucior in
hac flāma. **M**ulibus profecto verbis ostē-
ditur. quia epulādo quotidie crebrius in
lingua peccauerat: qui totus ardens refri-
gerari se precipue in lingua requirebat.

Rursum quia gule deditos leuitas protu-
nus operis sequitur. auctoritas sacra tes-
tatur dicens. **S**edit populus māducare.
et bibere. et surrexit ludere q̄s plerūq; eda-
citas vsq; ad luxurā pertrahit. quia dum
facietate vēter extēditur aculei libidinis
excitantur. **A**nde et hosti callido qui pri-
mi hominis sensas in p̄cupiscentia pomi
aperuit: sed in peccati laqueo strinxit. di-
uina voce dicitur. **P**ectore et ventre re-
pes. **A**csi ei aperte diceretur. **C**ogitatio-
ne et in gluuiē super humana corda domi-
naris. **Q**uia gule deditos luxuria sequit̄
propheta testatur qui dū aperta narrat oc-
cultā denunciat: dicens. **P**riniceps coco-
rum destruxit muros Hierusalē. **P**rin-
ceps nāq; cocorū venter est cui magna cu-
ra obsequiū a cocis impenditur vt ipse de-
lectabiliter cibus impleat. **D**uri autē **H**ie-
rusalē virtutes sunt aīe ad desideriū sup̄-
ne pacis elenatē. **C**ocorū igitur princeps
muros Hierusalē deicit. qz dum vēter in
gluuiē tendit: virtutes aīe per luxurā de-
struunt. **Q**uo cōtra nisi mētes abstinē-
tū plerūq; impacientia a sinu trāquillitatis
excuteret: nequa q̄ **P**etr? cū diceret. mi-
nistrare aīe in fide vestra virtutē. in virtu-
te autē scientiā. in scientiā autē abstinētiā.
protinus vigilāter adīgeret: dicens. **I**n
abstinētia autem patriam. **D**e esse quippe
abstinētib; patriam prouidit. que eis vt

adesset admonuit. **R**ursum nisi cogitatio-
nes abstinētiū nō unq; supbie culpa trās-
figeret: **P**aulus minime dixisset. **Q**ui
non manducat manducantē non iudicat.
Qui rursus ad alios loquens dū de absti-
nentie virtute gloriāntiū precepta p̄strin-
geret. adiunxit. **Q**ue sunt rationē quidē
habētia sapiētie insup̄sitionē et humilita-
tem. et ad nō parendū corpori nō in hono-
re corporis nō in honore aliquo ad saturita-
tem carnis. **Q**ua in re notandū est. qz i dī
sp̄tatione sua predicator egregi?. sup̄sti-
tioni humilitatis speciē iungit. qz dū pl?
q̄ necesse est per abstinētiā caro atterit̄.
humilitas foris ostēditur: sed hac ipsa hu-
militate grauius interius sup̄bitur. **E**t nī
si aliquādo mens ex abstinētie virtute tu-
mesceret. nequa q̄ hanc velut inter mag-
na merita pharise? arrogans studiose enu-
meraret dicens. **I**eiuno bis in sabbato.
Admonēdi sunt ergo gule dediti ne in eo
q̄ escarū delectationi iucubant luxurie se-
mucrone transfigant. **Q**uanta sibi p̄ esuz
loquacitas. quāta mentis leuitas ingredi-
atur aspiciant. ne dum vētri molliter in-
seruiūt viciozū laqueis crudeliter astrin-
gantur. **T**anto enī longius a fecūdo parē-
te receditur. quāto per imoderatū vsuz
dum manus ad cibum tenditur. parentis
primi lapsus iteratur. **A**t contra admonē-
di sunt abstinētes vt sollicitē semp aspici-
ant. ne cum gule vitiū fugiunt acriozā his
vitiā quasi ex virtute generent ne duz car-
nem macerant ad impacientia spirīt? erū-
pat. et nulla iam virtus sit. qd̄ cato vincit̄
si spiritus ab ira supatur. **A**liquādo autē
dum mens abstinētiū ab ira se depzimit
hanc quasi peregrina veniens leticia cor-
rumpit et eo abstinētie honum deperit.
quo sese a spiritalibus vitiis minime cu-
stodit. vnde et recte per prophetam dicit̄.
In diebus ieiuniorū vestrozū inueniun-
tur voluptates vestre. **E**t paulopost. **E**cce
ad lites et contentiones ieiunatis et per-
cutitis pugnis imple. **V**oluptas quippe
ad leticiam pertinet pugnas ad iram. **I**n-
cassum ergo per abstinētiā. corpus atq;

Tertie partis libri Pastoralis cure

teritur. si inordinatis dimissa motib⁹ mē
vitij dissipatur. Rursumq; admonendi
sunt vt abstinentiā suā z semp sine imuta
tione custodiāt. z nunq̄ hāc apud occul
tum iudicem eximie virtutis credāt ne si
fortasse magni esse meriti credid. cor i el
atione subleuetur. Hinc nāq; p prophetaz
dicitur. Nunquid tale est ieiunū qd ele
gi? Sed frange esuriēti panē tuuz. z ege
nos vagosq; induc in domū tuam. Qua
in re pensandū est. virt⁹ abstinentie q̄ pa
ua respiciatur. que non nisi ex alijs virtuti
bus comendatur. Hinc Jobel ait. San
ctificate ieiunū. Ieiunū quippe sanctifi
care est adiunctis bonis alijs dignaz deo
abstinentiā carnis ostēdere. Admonēdi
sunt abstinentes vt nouerint quia tūc pla
centē deo abstinentiā offerūt. cum ea que
sibi de alimētis subtrahūt. indigētib⁹ lar
giantur. Solleter nāq; audiendū est. q̄
per prophetā domin⁹ redarguit. dicens.
Cū ieiunaretis z plangeretis in quinto z
in septimo mēse. p hos. lxx. annos. nun
quid ieiunū ieiunastis mihi. Et cū come
deretis z cū biberetis. nunquid nō vobis
comeditis z vobismetipsis bibitis. Non
enī deo sed sibi quisq; ieiunat. si ea q̄ ven
ter ad tempus subtrahit. nō in opibus feri
bit sed venter postmodū efferenda custo
dit. Itaq; ne aut illos appetit⁹ gule a mē
tis statu deiciat. aut istos afflicta caro ex
elatione supplātet audiāt illi ex ore veri
tatis. Attēdite autē vobis ne forte grauē
tur corda vestra in crapula z ebrietate: et
curis hui⁹ mūdi. vbi vtilis quoq; pauor
adiungit z superueniat in vos repentina
dies illa tanq̄ laque⁹ enī supueniet i om
nes qui sedēt super faciē omnis terre. Au
diāt isti nō q̄ intrat in os coinquinat ho
minē. sed qd p̄cedit ex ore hoc coinquina
t nat hominē. Audiāt illi esca vēter. z ven
ter escis. deus autē in hūc z has destruet
Et rursus. Non in cōmestationib⁹ z ebr
tationibus. Et rursus. Esca nos nō commē
dat deo. Audiāt isti quia omnia mūda mū
dis. coinquinatis autē z infidelib⁹ nihil
est mundū. Audiāt illi quorum deus v̄s

ter est. z gloria in confusione ipsorū audi
ant isti. discedent quidam a fide z veritaz
te. z paulopost prohibentiū nubere prec
ipientiū. abstinerē a cibis quos deus crea
uit ad percipiendū cum gratiarū actione si
delibus z his qui cognouerūt veritatem
Audiāt illi bonum est nō māducare car
nem. neq; bibere vinū. neq; in quo frater
tuus scandalizatur. Audiāt isti. modico
vino vtēre propter stomachū z frequētes
tuas infirmitates. quatenus z illi discant
cibos carnis inordinate nō appetere. z isti
creaturā vel quā non appetunt condemp
nare non audeant.

**De diuerso modo admonen
di illos qui sua misericorditer
tribuūt: atq; illos qui aliena ra
pere contendunt.**

Capitulum. XXI.

Multer admonendi sunt qui suā
sua misericorditer tribuūt. atq;
q; aliter qui z aliena rapere cō
tendunt. Admonēdi nāq; sūt
qui iam sua misericorditer tribuūt ne cogi
tatione tumida se super eos quibus terre
na largiunt extollant. ne iccirco mellores
se estimant quia cōtineri per se ceteros vi
dent. Nam terrene domus dñs famulo
rū ordines ministeriaq; disperciēs. hos
vt regant. illos vero statuit vt ab alijs rez
gantur. Istos iubet vt necessaria ceteris
prebeant. illos vt accepta ab alijs sumāt
Et tamen plerūq; offendunt qui regunt.
z in patris familias gratia permanēt qui
reguntur. Trā merentur qui dispensato
res sunt. z sine offensione perdurāt qui ex
aliena dispensatione subsistunt. Admonē
di sunt igit⁹ qui iam q̄ possident misericor
diter tribuūt vt a celesti dño dispensatores
esse se possit subsidioz temporalium agno
scant z tanto humiliter prebeant quanto
aliena esse intelligūt que dispensant. Cum

qs in illorum ministerio quib⁹ accepta largiuntur cōstitutos se esse considerant. ne quaquā corū quentes tumor subleuet s; timor premat. Unde r necesse est vt sollicitate perpendāt. ne cōmissa indignē distribuant ne quedam quibus nulla. ne nulla quibus quedam. ne multa quibus pauca. ne pauca prebeant quibus impendere multa debeant. ne precipitatione hoc quōd trībuunt inutiliter spargāt ne tarde petētes noxie crucient. ne recipēde hic gratie incendio surrepat. ne dationis lumē laudis transitorio appetitio extinguat ne oblatū munus coniuncta tristitia obsidiat. ne in oblato munere animus plusquā decet hylarefcat. ne sibi quicquid cum totū recte impleuerint tribuant r simul oīa postquā peregerint perdant. Ne enim sibi virtutem sue liberalitatis deputēt. Audiant quod scriptum est. Si quis administrat tanquā ex virtute quā administrat deus. Ne in benefactis imoderatius gaudeant. audiant quōd scriptū est. Cum feceritis oīa que precepta sunt vobis. dicite. serui inutiles sumus. que debuimus facere fecimus. Ne largitarē tristitia corūpat. Audiant quōd scriptū est. Hylarē datorē diligit deus. ne in expenso munere transitoria laudē querant. Audiant quod scriptū est. Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. id est pie dispensationi nequaquā se gloria vite presentis admisceat. sed op⁹ rectitudinis appetitionem ignoret fauoris. Ne impense gratie vicissitudinē requirant. Audiant quōd scriptū est. Cum facis prandiu aut cesnam noli vocare amicos tuos neq; fratres tuos neq; cognatos tuos neq; vicinos tuos. neq; diuites ne forte r ipsi reinuident te r fiat tibi retributio. sed cum facis consuetiuū voca pauperes r debiles r claudos r cecos. r beatus eris. quia nō habēt unde retribuunt tibi. Ne que prebenda sunt citius sero prebeantur. Audiat quōd scriptū est. Ne dicas amico tuo vade r reuertere cras dabo tibi cum statim possis dare. Ne sub obtentu largitatis ea que possident inutiliter spargant. audiant quōd scri-

ptum est. Sudet elemosina in manu tua. Ne cum multa necessaria sint pauca largiantur audiat quōd scriptum est. Qui parce se minat parce r metet. Ne cui oportet pauca. plurima prebeant. r ipsi postmodum nimie inopiam tolerantes. ad impatientiam erumpat. Audiant quōd scriptū ē. Nō vt alijs sit remissio vobis autem tribulatio. Sed ex elq̄itate vestra abundantia illorum inopiam suppleat. vt r illorum abundantia vestre inopie sit supplementū. Cum enim dantis mens ferre inopiaz nescit. si multa sibi subtrahit occasionem contra se impatientie exquirat. prius namque prebandas est paciētie animus. r tūc aut multa sunt. aut cuncta largienda: ne dum minus equanimiter inopia irruens fertur r premisse largitatis pereat merces. r ad huc mentē deterius murmuratio subiequens perdat. Ne omnino nihil eis prebeant. quibus conferre aliquid paruum debeant. audiant quōd scriptum est. Omni petenti tribue. ne paulatim aliquid prebeant. quibus conferre omnino nihil debēt audiant quōd scriptum est. Da bono. r noli recipere peccatores. bene fac humili r nō dederis impio. Et rursum. Panem tuum r vinum tuū super sepulchram iusti constitue. r noli ex eo manducare r bibere cū peccatoribus. Panem enim suū r vinum prebet peccatoribus. qui iniquis subsidia pro eo quod iniqui sunt impendit. Unde r nōnulli huius mundi diuites. cum fame cruciantur christi pauperes effusis largitibus nutriunt bistriones. Qui vero indigenti etiam peccatori panem suum nō quia peccator sed quia homo est tribuit. nimirum non peccatorē. sed iustū nutrit. qz in illo nō culpā s; naturā diligit. Admonendi sunt etiā quā sua misericorditer largiunt vt sollicitate custodire studeāt ne cum commissa peccata elemosinis redimunt. ad huc redimenda committant ne venalem iusticiam dei estimant si cum curēt p peccatis nūmos tribuere arbitret se multe posse peccare. Pl⁹ ē nāq; aīa quā esca r corpus quā vestimētū. Qui ergo escā

Tertie partis libri Pastoralis cure

et vestimentū pauperibus largitur: sed ta-
men anime vel corporis iniquitate pol-
luis: quod minus est iusticie obrulit: et quod
maius est culpe: sua deo dedit: et se dy-
bolo. **Et** contra admonendi sunt qui ad-
huc aliena rapere contendunt: ut sollicitē
audiant: quid ventens in iudiciū dominus
dicat. **Et** namque: **Esuriui: et non dedistis**
mibi manducare. Sitiui: et non dedistis
mibi potū. Hospes eram et non collegistis
me. Nudus: et non operuistis me. Infir-
mus: et in carcere: et non visitastis me Qui
bus etiā promittit dicens: **Discedite a me**
maledicti in ignem eternū: qui prepara-
tus est dyabolo et angelis eius. Ecce ne-
qua que audiunt: quia rapinas et alias qua-
libet violentiā commiserunt: et tamen eter-
nis gehenne ignibus mancipant. **Hinc**
ergo colligendū est: quanta damnatione
plectendi sunt qui aliena rapiunt: si tanta
animaduersione feriunt: qui sua indiscre-
te tenuerunt. **Pendunt** quo eos ob-
liger reatu res rapta: si tali subiect non
tradita. **Pendunt** quid meretur iniu-
sticia illata: si tanta percussione digna est
pietas non impensa. **Cum** aliena rapere in-
tendunt: audiant quod scriptum est. **De** ei
qui multiplicat non sua: **Usquequo** aggra-
uat contra se densum lutū. **Auaro** quippe
densum lutū contra se aggrauare est: et
rena lucra cum pondere peccati cumulare.
Cum multiplicare larga habitatiōis spa-
cia cupiunt. **Audiant** quod scriptū est. **De**
qui confugitis domū ad domū: et agrum
agro copulatis: usque ad terminū loci. **Aut**
quid habitabitis soli vos in medio terre?
Ac si aperte diceret: **Quousque** vos exten-
ditis: qui habere in comuni mūdo confor-
tes minime potestis. **Coniunctos** quidem
premittis: sed contra quos valeatis ex-
tendere semper inuenitis. **Cum** augēdis
pecunijs inhiant: audiant quod scriptum
est. **Auarus** non implebitur pecunia: et qui
amat diuitias: fructus non capiet ex eis.
Fructus quippe ex eis capiet: si eas bene
spargere non amando voluisset. **Qui** ve-
ro eas diligendo retinet: hic itaque sine fru-

ctu derelinquet. **Et** replerit: cunctis simul
opibus inardescunt: audiant quod scriptū
est. **Qui** festinat ditari non erit innocens.
Profecto enim quia augere opes ambit:
vitare peccatum negligit: et mox auiū ca-
ptus cum escam terrenarum rerū avidus
conspicit: quo strangule peccati laqueo
non agnoscit. **Cum** quelibet presentis mū-
di lucra desiderat: et que de futuro damna
patiuntur: ignorat. **Audiat** quod scriptum
est. **Hereditas** ad quam festinat: in princi-
pio in nouissimo benedictiōe carebit. **Ex**
hac quippe vita iniciū ducimus: ut ad be-
nedictiōis fortem in nouissimo veniamus.
Qui itaque in principio hereditari festi-
nat: fortem sibi in nouissimo benedictiōis
amputat: quia dum per auaricie nequitia
hic multiplicari appetunt: illic ab eterno
patrimonio exheredes fiunt. **Cum** vel plu-
rima ambiunt: vel obtinere cuncta que am-
bigerint: possunt. **Audiat** quod scriptum
est. **Quid** prodest homini si totū lucretur
mūdu: anime vero sue detrimentū faciat?
Ac si aperte dicat veritas. **Quid** prodest
homini si totū mundū quod extra se est cō-
gregat: sed solum quod ipse est: damnat.
Plerūque autē citius raptorū auaricia cor-
rigit: si in verbis admonentis que fugitiua
sit presens vita monstret: si eorum ad medi-
um memoria deducat: qui et ditari in hoc
mūdo diu conati sunt: et tamen in adeptis
diuitijs diu manere nequiuert. **Quibus**
festina mors repēte et simul abstulit quic-
quid eorum nequitia: nec simul: nec repen-
te cōgregauit: qui non solū hic rapta reli-
querunt: sed secū ad iudiciū causas rapine
detulerunt. **Horum** itaque exempla audiat quis
in verbis suis. **peculdubio** et ipsi cōtemnāt
ut eū post verba ad cor redeat: imitari sal-
tem quos iudicāt: erubescant.

De diuerso modo admonen-
di eos qui nec aliena appetunt:
nec sua largiunt: atque eos qui et
ea que habent tribuunt: et tamen
aliena rapere non desistunt:

Capitulum, XXII.

Alter admonēdi sunt qui nec aliena appetunt nec sua largiuntur: atq; aliter admonēdi sunt qui et ea que habent tribuunt et tamen aliena rapere nō desistunt. Admonendi sunt nāq; qui nec aliena appetunt nec sua largiunt vt sollicite sciant qd ea de qua sumpti sunt cunctis hominib; terra cōmunis est. et iccirco alimenta quoq; omnibus cōmuniter pferunt. Incassus se ergo innocētes putant. qui cōmune dei munus sibi priuatum vendicāt. Qui cum accepta nō tribuunt in proximorū nece grafsantur. qz tot quotidie pene perimunt q̄ morientū pauperū apud se subsidia abscondunt. Hā cum quelibet necessaria indigentibus ministrat. sua illis reddimus nō nostra largimur. Iusticie debitū potius soluimus. quā misericordie opera impleamus. vnde et ipsa veritas cū de misericordie caute exhibēda loqueret̄ ait. Attendite inquit ne iusticiā vestrā faciatis coram hominibus. Cui quoq; sentētie cōtinens psalmista dicit. Dispserit dedit paupibus iusticia eius manet in seculū seculi. Cum enim largitatē impēsam paupibus premississet nō hanc vocare misericordiā sed iusticiā maluit. qz qd a cōmuni dño tribuit profecto iustū est vt quicūq; accipiunt eo cōiter vratur. hinc etiā Salomon ait. Qui iustus est tribuit et nō cessauit. Admonendi sunt quoq; vt sollicite attendāt qz ficulnea que fructus nō habuit contra hanc districtē iudex agricola querit̄ qz etiam terrā occupauit. Terrā quippe ficulnea sine fructu occupat qn mens tenacius hoc qd prodesse multis poterat inutiliter seruat. Terram ficulnea sine fructu occupat. qn locū quem exercere alius per solē boni operis valuit stultus per desidie vmbzā premit. Hi autē nōnunq; dicere solent: concessis vitimur aliena nō querim; et si digna misericordie retributiōe nō agimus nulla tamē peruersa perpetram; qd iccirco sentiunt quia videli cet auzē cordis a verbis celestibus claudūt. Recq; viues in euangelio qui induebat purpura et bys

so qui epulabatur quotidie splendide aliena rapuisse sed infructuose pprijs viuis fuisse se perhibet eūq; post hanc vitā vltix gehenna suscipit. nō qz aliquid illiciti gessit sed quia imoderato viuis totū se licitis tradidit. Admonendi sunt tenaces vt nouerint qz hāc primā deo iniuriā faciunt quia dātū sibi oīa nullā misericordie hostiā reddunt. Hinc etenī psalmista ait. Nō dabit deo placationē suā nec preciiu redemptio nis anime sue. preciiu nāq; redemptionis dare est opus bonū pueniente nos gratia reddere. Hinc Iohānes exclamat: biceps. Hā securis ad radicē posita est. Vni nis arbor que nō facit fructū bonū excidetur et in ignem mittet̄. Qui ergo se innocios qz aliena nō rapiunt estimant. lectum securis vicine preuideāt. et torporē improvide securitatis amittāt ne cū ferre fructū boni operis negligūt a presenti vita funditus quasi a viriditate radicis excidētur. At cōtra admonēdi sunt qui et ea que habent tribuunt et aliena rapere nō desistunt ne valde munifici videri appetāt. et de boni specie deteriores fiant. Hi etenī ppria indiscrete tribuētēs non solū vt supra diximus ad impacitē murmuratiōē prūit sed cogente se inopia vsq; ad auariciā de noluuntur. Quid vero eorū mente infelicitius. quibus de largitate auariciā nascit̄. et peccatorū leges quasi ex virtute seminat̄. Prius itaq; admonēdi sunt vt tenere sua rationabiliter sciat̄ et tunc demū vt aliena nō ambiant. Si enim radix culpe in ipsa effusione nō exurit̄ nunq; ramis exuberans auaricie spina siccat̄. Peccatio ergo rapiendū subtrahitur. si bene prius possidendi disponat̄. Tunc vero ad moniti audiant quō que habēt misericorditer tribuāt quādo nimis didicerunt vt bona misericordie per interiectam rapine nequiciā non confundāt. Volenter enī exquirunt qui misericorditer largiantur. Sed aliud est pro peccatis misericordiaz facere. aliud pro misericordiaz faciēda peccare. Que laz nequaq; misericordia nuncupari potest quia ad dulcem fructū non

Tertie partis libri Pastoralis cure

proficit q̄ per virus pestifere radice amare
rescit. Hinc eni est q̄ ipsa etiā sacrificia p̄
prophetā dominus reprobas dicit. Ego
domin⁹ diligens iudiciū ⁊ odio habes ra-
pinam in holocaustū. Hinc iterum dicit.
Hostie impiorū abominabiles: qz offerun-
tur ex scelere. Qui sepe quoqz ex indigē-
tib⁹ subtrahūt que deo largiunt: sed quā-
ta eos animaduersione rennuat. per quē-
dam Salomonē dominus demonstrat: vi-
dens. Qui offert sacrificium ex substantia
pauperis quasi qui victimat filiū in cōspe-
ctu patris sui. Quid nāqz esse intollerā-
bilis potest q̄ mors filij ante oculos pa-
tris. Hoc itaqz sacrificiū quanta ira aspi-
atur ostendit. q̄ orbati patris dolori cō-
paratur. Et tamen plerūqz quanta tribu-
unt pensant. quāta autem rapiūt conside-
rare dissimulant quasi mercedē numerāt.
⁊ perpendere peccata recusant. Audiant
itaqz quod scriptum est. Qui mercedes
congregant misti eas in sacculū pertusus
In sacculo quippe pertuso videtur quan-
do pecunia mittitur: sed quādo amittitur
non videtur. Qui ergo quāta largiuntur
aspiciunt sed quāta rapiūt non perpēdūt.
In pertuso sacculo mercedes mittunt. qz
profecto has in specie sue fiducie intuen-
tes congerūt sed nō intuentes perdunt.

De diuerso modo admonen- di discordes atqz pacatos:

Capitulum. XXIII.

Alter admonendi sunt discor-
des atqz aliter pacati. Discor-
des nāqz admonēdi sunt vt cer-
tissime sciant qz quātilibet vir-
tutibus polleant spirituales fieri nullate-
nus possunt. si vni per concordia proxi-
mis negligūt. Scriptū quippe est. Fru-
tus spūs est. charitas. gaudiū. pax. Qui
ergo seruare pacē non curat ferre fructus
spūs recusat. Hinc Paul⁹ ait. Cum sit in
ter vos zelus ⁊ cōtentio. nonne carnales
estis? Hinc iterum dicit. Pacem sequimini

ni cum omnib⁹ ⁊ sanctimoniam. sine qua
nemo videbit deū. Hinc rursum admonēf
ait. Sollicitū seruate vnitatē spūs. in vin-
culo pacis. vnū corpus ⁊ vnus spūs. sicut
vocati estis in vna spe vocationis vestre.
Ad vnā igitur vocationis spem nequaquā
p̄tingitur si nō ad eā vnita cū primis mē-
te curat. At sepe nōnulli quo quedā spe-
cialiter dona p̄cipiunt. supbiendo donus
cōcordie q̄d maius est amittūt vt si fortas
se carnez p̄re ceteris gule refrenatione q̄s
edomat. concordare eis quos supat absti-
nendo contēpnat. sed qz abstinētia a cō-
cordia separat. quid admoveat psalmista.
Perpēdat: ait enī. Laudate eū in tym-
pano ⁊ choro. In tympano nāqz sicca ⁊
p̄cussa pellis resonat. In choro autē vo-
ces sociate cōcordāt. Quisquis itaqz cor-
pus affligit sed concordia deserit deū qui
dem laudat in tympano: sed tamē nō lau-
dat in choro. Sepe vero dū quosdam ma-
ior scientia erigit a ceterorū societate dis-
iungit. ⁊ quasi quo pl⁹ sapiunt. eo concor-
die virtute despiciūt. Hi itaqz audiāt qd
p̄ semetipsam veritas dicat. Habete sal in
vobis ⁊ habete pacē inter vos. Sal quip-
pe sine pace nō virtutis est donū. sed dam-
nationis argumentū. Duo enī quisqz me-
lius sapit. eo deteri⁹ delinquit ⁊ iccirco i-
excusabiliter ⁊ multo magis merebit sup-
pliciū qz prudētē si voluisset potuit vitā
re peccatū. Quib⁹ recte quoqz p̄ Jacobū
dicitur. Nō si zelū amarū habetis inter
vos ⁊ contētionēs sunt in cordib⁹ vestris
nolite gloriari ⁊ mendaces esse aduersum
veritatē. Nō est ista sapiētia desursum de-
scendēs: sed terrena animalis dyabolica
Que autē desursum est sapiētia. primū
quidē pudica est. deinde pacifica. Pudica
quia quidē quia caste intelligit pacifica autē
quia per elationē se minime a proximorū
societate disiungit. Admonēdi sunt dissi-
dentes vt nouerint qz tam diu nullū boni
operis deo sacrificiū imolant. q̄ diu a p̄-
ximo per charitatē discordāt. Scriptum
nāqz est. Si offeris munus tuū ante altare
⁊ ibi recordatus fueris quia frater tu⁹ ha-

bet aliquid aduersus te. relinque ibi mu-
 nus tuū ante altare ⁊ vade prius reconfi-
 liari fratri tuo. ⁊ tunc veniēs offeres mu-
 nus tuū. Ex qua scilicet p̄ceptione pen-
 sandū est quozū hostia repellitur. q̄ intol-
 lerabilis culpa monstrat. Hā cum mala
 cuncta bonis sequētibz diluānt. pense-
 mus quāta sit mala discordie. que nisi ex-
 tincta fuerint funditus. bonū subsequi nō
 permittūt. Admonēdi sunt discordes vt
 si aures a mādatis celestibus nō declināt
 mentis oculos ad cōsideranda ea que ī in-
 finis versant̄ aperiat̄. q̄ sepe aures vnius
 eiusdēq̄ generis sese socialiter volādo nō
 deserūt q̄ gregatim aialia bruta pascunt̄
 Que sollerter aspiciunt̄ concordādo sibi
 irrationabilis natura indicat̄ q̄rū malū p̄
 discordiā rationalis natura cōmittat. q̄
 hec ex rationis intētionē perdidit. q̄ illa
 motu naturali custodit. At cōtra admonē-
 di sunt pacati. ne dū plus q̄ necesse est pa-
 cem quā possidēt̄ amāt ad perpetuā veni-
 re nō appetāt. Clericūq̄ enī grauē inten-
 tionē mentiū. rerū trāquillitas temperat.
 vt quo nō sunt molesta que obtinēt̄ eo mi-
 nus amabilia fiant que vocāt̄ ⁊ quo dele-
 ctant̄ presentia. eo nō inquirant̄ eterna.
 vnde ⁊ p̄ semetipsam veritas loquēs cuz
 terrenā pacē a supna distingueret atq̄ ad
 venturā discipulos ex presenti puocaret
 ait. Pacē relinquo vobis. pacē meaz do-
 vobis. Relinquo scilicet transitoriam do-
 mansurā. Si ergo in eā cor que relicta est
 figitur nunq̄ ad illā que vāda est puenit̄
 Pax igit̄ presens est ita tenēda vt ⁊ dili-
 gi debeat ⁊ contēpni ne si immoderate di-
 ligitur. diligentis animus in culpa tenea-
 tur. vnde etiā ad mouendi sunt pacati ne
 dum nimis humanam pacem desiderant.
 prauos hominū mores nequāq̄ redargu-
 ant. ⁊ consentiēdo peruersis ab auctoris
 sui se pace disingant. ne dum humana
 foras iurgia metuunt̄ interni federis dis-
 cutione feriantur. Quid est enim pax trā-
 stitoria nisi quoddā vestigium pacis eter-
 ne. Quid vero dementius esse potest. q̄
 vestigia in puluere impressa diligere. sed

ipsum a quo impressa sunt non amare.
 Hinc David dum totum se ad federa pa-
 cis interne constringeret testatur. q̄ cum
 malis concordia non teneret dicens. Nō
 ne qui oderunt te deus oderam ⁊ su per in-
 imicos tuos tabescebā. Perfecto odio os-
 deram illos. inimici facti sunt mihi. In-
 imicos etenim dei perfecto odio odisse est
 ⁊ q̄ facti sunt diligere ⁊ q̄ faciunt incre-
 pare mores prauozū premere vite profes-
 se. Pensandū est igitur quando ab incre-
 patione cessatur. quanta culpa cum pess-
 mis pax tenetur si propheta hoc tantū ve-
 lud in hostiam deo obtulit q̄ contra se p̄
 domino prauozū inimicitias exiraui.
 Hinc est q̄ leui tribus assumptis gladijs
 per castrorum media transiens. quia feriē-
 dis noluit peccatoribus parcere deo ma-
 nus dicta est consecrassē. Hinc finies pec-
 cantium ciuū gratiam spernens coeūtes
 cum madianitis pertulit. ⁊ iram dei iratū
 placauit. Hinc per semetipsam veritas di-
 cit. Nolite arbitrari quia venerim pacem
 mittere in terram. nō veni pacem mitte-
 re sed gladium. Malozū quippe cū incau-
 te amicitijs iungimur culpā ligamur. vnde
 ⁊ Iosaphat qui tot de ante acta vita p̄-
 conijs attollitur. de Achab regis amicit-
 ijs pene periturus increpatur. Cui a do-
 mino per prophetā dicitur. Impio pres-
 bes auxilium. ⁊ his qui oderunt dominū
 amicitia iungerto. Et iccirco iram quidē
 domini merebaris: sed bona opera inuen-
 ta sunt in te. eo q̄ abstuleris lytos de ter-
 ra iuda. Ab illo enim qui summe rectus
 est eo ipso iam discrepat. quo peruersozū
 amicitijs vita nostra concordat. Admo-
 nendi sunt pacati. ne si ad correptiois ver-
 ba profiliant. temporalem pacem sibi per-
 turbari formident. Curūq̄ admonen-
 di sunt vt eandem pacem dilectione inte-
 gra intrinsecus teneant. q̄ per inuectio-
 nem vocis sibi extrinsecus turbant. Qu-
 vtrūq̄ prouide dauid se perhibet serua-
 re cum dicit. Cum his qui oderunt pacē
 eram pacificus. cum loquebar illis ipug-
 nabāt me gratis. Ecce ⁊ loqns impugna-
 E 4

batur: et tamen impugnatus erat pacif-
cus: quia infantentes cessabat reprehens-
dere: nec reprehensus negligebat ama-
re. Hinc etiā Paulus ait: Si fieri potest
q̄ ex vobis est cum omnibus hominib⁹ pa-
cem habētes. Hortaturus est discipu-
los: vt pacem cū omnibus haberēt premi-
sit dicens: Si fieri potest: atq; subiunxit:
quod ex vobis est. Difficile quippe erat:
vt si mala acta corripēt habere pacē cū
omnibus possent. Sed cū temporalis pax
in prauorū cordibus ex nostra increpatio-
ne confundit inuoluta: necesse est in no-
stro corde seruet. Recte itaq; ait: quod ex
vobis est: ac si nimirū dicat: Quia pax ex
duarum partiū consensu subsistit: si ab eis
que corripunt: expellitur: integra tamen
in vestra qui corripitis mente teneat. An-
de isdem rursus discipulos admonet di-
cēs: Si quis nō obedit verbo nostro per
epistolā (hunc notate) et non cōmisceami-
ni cum illo vt confundat: atq; illico adiu-
xit: et nolite vt inimicū estimare illum: sed
corripite vt fratrem. Ac si diceret. Pacē
cum eo exteriorē soluite: sed interiorē cir-
ca illum medullitus custodite: vt peccā-
tis mentem sic vestra discordia feriat: qua
tenus pax a vestris cordibus: nec abnega-
ta discedat.

**De diuerso modo admonen-
di seminantes iurgia: atq; paci-
ficos: Capitulum. XXIII.**

Alter admonēdi sunt seminan-
tes iurgia: atq; aliter pacifici.
Admonendi nāq; sunt qui iur-
gia semināt: vt c⁹ sūt sequaces
agnoscant. De apostata quippe angelo
scriptū est. Cum bone messi zizania fuiss-
sent inserta. Inimicus homo hoc fecit.
De cuius etiā membris per Salomonez
dicit. Homo apostata vir inutilis: gradi-
tur ore peruerso. Annuit oculis: terit pe-
de: digito loquit: prauo corde machinat
malū: et in omni tempore iurgia seminat.
Ecce quē seminantē iurgia dicere noluit
prius apostatā nominauit: quia nisi mo-

re superbiētis angeli a conspectu cōdito-
ris prius intus auersione mētis caderet:
foras postmodū vsq; ad semināda iurgia
nō veniret. Qui recte describit q̄ annuit
oculis: digito loquit: terit pede. Interior
nāq; est custodia: que ordinata seruat ex-
terius mēbra. Qui ergo statum mentis
perdidit: subsequēter foras in inconsstan-
tia motiōis fluit: atq; exteriorē mobilita-
te indicat: q̄ nulla interius radice stabili-
tatis subsistat. Audiāt iurgioꝝ seminatos
res quod scriptū est. Beati pacifici quo-
niā filij dei vocabunt: atq; e diuerso colligant:
quia si filij dei vocant: qui pacē faci-
ciūt: proculdubio sabane sunt filij qui cō-
fundunt. Omnes autē qui per discordiā
separant a viriditate dilectiōis arefiunt.
Qui et si boni operis fruct⁹ in suis actio-
nibus proferūt: profecto nulli sunt: quia
non ex vnitate charitatis oriunt. Hinc er-
go perpendāt seminantes iurgia q̄ mul-
tipliciter peccāt: qui dum vnā nequitiam
perpetrāt: ab humanis cordibus cunctas
simul virtutes eradiciūt. In vno est malo
innumera peragūt: qui seminādo discor-
diam: charitatē: que nimirū omnium virtu-
tum mater est extingūt. Quia autē nihil
est preciosius deo virtute dilectiōis. Ni-
hil est dyabolo desiderabilius extirpaciōe
charitatis. Quisquis ergo seminādo iur-
gia dilectionem proximoz ferimit: hosti
dei familiaris seruit: quia qua ille amis-
a cecidit: hāc iste vulneratis cordib⁹ sub-
trahēs eis iter ascensionis abscedit. Et cō-
tra admonēdi sunt pacifici: ne tante actio-
nis pondus leuigēt: si inter quos funda-
re pacē debeant ignozēt. Nam sicut mul-
tū nocē si vnitas desit bonis: ita valde est
noxius si non desit malis: si ergo peruersoz
rū nequicia in pace iungit: profecto eoz
malis actibus robur auget: quia quo sibi
in malicia congruit: tanto se robusti⁹ bo-
noz afflictioib⁹ illidit. Hinc namq; est
q̄ cōtra damnati illius vasis vicē antixpi
predicatores: diuina voce beato Job dicitur.
Membra carniū eius coherentia sibi
Hinc sub squamarū specie de eius satelli-

tibus dicit: vna vni coniungitur: et ne spiraculum quidem incendit per eas. Sequaces quippe illi: quo nulla inter se discordie aduersitate diuisi sunt: eo in bonorum nece grauius glomerantur. Qui ergo iniquos paci sociat: iniquitati vires administrat: quod bonos deterius deprimunt: quos et vna nimitus persequuntur. Unde predicator egregius graui phariseorum saduceorumque persecutio apprehensus inter semetipsum diuidere studuit: quos contra se vnitos grauius ter vidit: cum clamauit dicens: Viri fratres ego phariseus sum: filius phariseorum: de spe et de resurrectione mortuorum ego indicor. Quos saducel specie resurrectionis mortuorum esse denegarunt: quod pharisei iuxta sacriliqui precepta crederent facta impersecutorum vnanimitate dissentio est: et diuisa turba. Paulus illeus existit: que hunc vnita prius vnanimitate pressit. Admonendi itaque sunt: qui faciende pacis studiis occupant: ut paruorum mentibus prius amorem debeant interne pacis infundere: quatenus eis postmodum valeat exterio: paradesse: ut dum eorum in illius cogitatione suspensum: nequaquam ad nequitiam ex huius perceptione rapiat: dumque supernam prouidet terrenam nullo modo ad usum sue deterioris inclinationis. Cum vero peruersi quique tales sunt: ut nocere bonos nequeant: etiam si concupiscant inter has nimirum debet terrena pax constructi: ut prius quam ab eis valeat superna cognosci. Et hi scilicet quos contra dilectionem dei malicie sue impietas exasperat: saltem ex proximi amore in mansuescant: et quasi e vicino ad melius transeant: ut ad illam que a se longius est pacem conditoris ascendant.

De diuerso modo admonendi eos qui sacre legis verba non recte intelligunt: atque eos qui hec humiliter non loquuntur:

Capitulum. XXV

Aliter admonendi sunt qui sacre legis verba non recte intelli-

gunt: atque aliter qui recte quidem intelligunt: sed hec humiliter non loquuntur. Admonendi enim sunt: qui sacre legis verba non recte intelligunt: ut perpendant: quia saluberrimum vini potum inueniunt sibi poculum vertunt: ac per medicinale ferrum vulnere mortali se feriunt: dum per hoc in se sana perimunt: per quod salubriter abscidere faucia debuerunt. Admonendi sunt ut perpendant quod scriptura sacra in nocte vite presentis quasi quedam nobis lucerna sit posita: cuius nimirum verba dum non recte intelligunt: de lumine tenebrentur. Quos videlicet ad intellectum prauum intentio peruersa non rapet: nisi prius superbia inflaret. Dum enim se pre ceteris sapientes arbitrant: sequi alios ad melius intellecta despiciunt: atque ut apud imperium vulgus scientie sibi nomen extorqueant: student summopere ab alijs recta intellecta destruere: et sua peruersa roborare: unde bene per prophetam dicit: Secuerunt pregnantes Balaad ad dilatandum terminum suum. Balaad namque aceruus testimonij interpretatur. Et quia cuncta simul congregatio ecclesie per confessionem seruit testimonio veritatis non incongrue per Balaad ecclesia exprimitur: que ore ceterorum fidelium de deo queque sunt vera testatur. Pregnantes autem Balaad anime vocant: que intellectum verbi ex diutino amore concipiunt: si ad perfectum tempus veniant perceptam intelligentiam operis ostensione pariture. Terminum vero suum dilatare est opinionis sue nomen extendere. Secuerunt ergo pregnantes Balaad ad dilatandum terminum suum: quia nimirum hereticis clementes fidelium que iam aliquid de veritatis intellectu conceperant: peruersa predicatione permittunt: et scientie sibi nomen extendunt: paruulorum corda iam de verbi conceptione grauida erroris gladio scindunt: et quasi doctrine sibi nomen faciunt. Hos ergo cum conamur instruere ne peruersa sentiant: admonemus: prius necesse est ne in anem gloriam querant. Si enim radix elationis abscidit: consequenter rami prave assertiois arefiunt. Admonendi sunt etiam.

Tertie partis libri Pastoralis cure

ne errores discordiasq; generādo legem dei que iccirco data est: vt sacrificia sathane prohibeat eandem ipam in sathane sacrificiū vertant. **Ande** per prophetā dominus querit dicens: **Pedi** eis frumentū vinū ⁊ oleum: ⁊ argentū multiplicam eis ⁊ aurum que fecerūt **Baal**. Frumentum quippe a domino accipim⁹: quando in diētis obscurioribus subducto tegimine literere per medullā spirit⁹ legis interna sentimus. **Minū** suum nobis domin⁹ prestat cum scripture sue alta predicatōe nos inebriat. **Pleus** quoq; suū nobis tribuit cū preceptis apertioribus vitā nostrā blanda lenitate disponit. **Argentū** multiplicat cū nobis luce veritatis plena eloquiā subministrat. **Auro** quoq; nos ditat quādo cor nostrū intellectu summi fulgoris irradiat. **Que** cūcta heretici **Baal** offerūt quia apud auditorū suorum corda coarupte omnia intelligēdo peruertūt: ⁊ de frumētō dei vino atq; oleo: argento pariter: ⁊ auro sathane sacrificiū immolant: quia ad errorem discordie verba pacis inclināt. **Ande** admonēdi sunt vt perpendāt: quia dum peruersa mēte de preceptis pacis discordiā faciunt: iusto dei examine ipi de verbis vite moriunt. **Et** contra admonēdi sunt que recte quidē verba legis intelligūt: sed hec humiliter non loquūtur: vt in diuinis sermonibus priusq; eos alijs proferāt semetipōs requirāt: ne insequentibus aliorū facta se deferant: ⁊ cū recte de sacra scriptura sentiūt: hoc solū quod per illam cōtra elatos dicitur: non attendant. **Improbis** quippe et imperitis est medicus: qui alienum vultus mederi appetit: et ipse vultus quod patitur nescit. **Qui** ergo verba dei humiliter nō loquūtur profecto: **Admonēdi** sunt: vt cum medicamina egris apponūt: prius virus sue pestis inspicāt: ne alios medendo ipi moriantur. **Admoneri** debent: vt cōsiderent: ne a virtute dicti dicendi qualitate discordent: ne loquendo aliud: ⁊ ostendēdo aliud predicent. **Audiāt** itaq; quod scriptū est. **Si** quis loquit quasi sermones dei.

Qui ergo verba que proferāt ex proprijs non habent cur quasi de proprijs tumēt. **Audiāt** quod scriptum est. **Sicut** ex deo corā deo in christo loquimur. **Ex** deo est coram deo loquitur: qui predicatōis verbus: ⁊ quia a deo accipit: intelligit: ⁊ placere per illud deo non hominibus querit. **Audiāt** quod scriptum est. **Abominatio** domini est omnis arrogans. **Quia** videlicet dū in verbo dei gloriā querit: ius dantis inuadit: eumq; laudi sue postponere nequaquā metuit: a quo hoc ipsum quod laudatur accipit. **Audiāt** quod predicatō per **Salomonem** dicitur: **Bibe** aquam de cisterna tua: ⁊ fluat putei cui dirimentur fontes tui foras: et in plateis aquas diuide. **Habeto** eas solus: nec sint alieni participes tui. **Aquam** quippe predicator de cisterna sua bibit: cum ad cor suum rediens: prius audit ipse quod dicit: **Bibit** sui fluenti putei si sui irrigatio ne infunditur verbi. **Abi** bene subiungitur. **Periuentur** fontes tui foras: ⁊ in plateis aquas diuide. **Rectū** quippe est: vt prius ipse bibat: ⁊ tunc predicando alijs insuat. **Fontes** namq; foras deriuare est: exterius alijs vim predicatōis infundere. **In** plateis autem aquas diuide re est: in magna auditorum amplitudine iuxta vniuscuiusq; qualitatem diuina eloquiā dispēsare. **Et** quia plerumq; inanis glorie appetitus subripit: dum sermo diuinus ad multorū noticiam currit. **Post** quā dicitur est aquas diuide: recte subiungitur. **Habeto** eas solus: nec sint alieni participes tui. **Alienos** quippe malignos spiritus vocat: de quibus propheta temptati hominis voce dicitur: **Alieni** insurrexerunt in me: ⁊ fortes quesierunt animam meam. **Et** ergo: **Aquas** in plateis diuide: ⁊ tamen solus habe. **Ac** si apertus dicat: **Sic** necesse est: vt predicatōi exterius seruias: quatenus per elationes te immundis spiritibus non contingas: ne in diuini verbi ministerio hostes tuos ad te participes admittas. **Aquas** ergo ⁊ in plateis diuidimus: ⁊ tamē soli posside

Beati Gregorij pape Cap. XXVI

mus: quando exterius late predicationē fundimus: et tamē per eam humanas laudes assequi: minime ambimus.

De diuerso modo admonendi illos qui cum predicare valent pre nimia humilitate formidant: atque illos quos a predicatione imperfectio vel etas prohibet: et tamen precipitatio impellit:

Capitulum. XXVI.

Alter admonendi sunt qui cum predicare valeant pre nimia humilitate formidant: atque aliter admonendi sunt quos a predicatione imperfectio vel etas prohibet: et tamen precipitatio impellit. Admonendi namque sunt: qui cum predicare vtiliter possunt: immoderata tamen humilitate effugiunt: ut ex minori consideratione colligant: quantum in maioribus rebus delinquant. Si enim indigentibus proximis ipsi quas haberent pecunias absconderent: adiutores proculdubio calamitatis extritissent. Quo ergo reatu astringantur: aspiciant: qui dum peccantibus fratribus verbum predicationis subtrahunt: morientibus mentibus vite remedia abscondunt: vnde et bene quidam sapiens dicit: Sapientia abscondita et thesaurus inuisus: que vilitas vtriusque. Si populū fames attereret: et occulta sibi frumenta seruaret: auctores proculdubio mortis existerent. Quanta itaque plectendi sunt pena considerent: qui cum fame verbi anime pereant ipsi panem perceptę gratie non ministrant. Vnde bene per Salomonē dicitur: Qui abscondit frumenta maledicetur in populis. Frumenta quippe abscondere est predicationis sanctę apud se verba tenere. In populis autem talis quis

que maledicetur: quia in solius culpa silentij per multorum quos corrigere potuit: pena damnatur. Si medicinalis artis minime ignari secundum vulnus cernerent: et tamen secare recusarent: profecto peccatum fraternę mortis ex solo torpore committerent. Quanta ergo culpa inuoluntur: aspiciant: qui dum cognoscant vulnera mentium curare negligunt ea sectione verborum. Vnde et bene per prophetam dicitur: Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. Gladium quippe a sanguine prohibere est predicationis verbum a carnalis vite interfectione retinere. De quo rursus gladio dicitur. Et gladius meus deuorabit carnes. Hi itaque cum apud se sermonem predicationis occultant: diuinas contra se sententias terribiliter audiant: quatenus ab eorum cordibus timorem timor expellat. Audiant quod talentum qui erogare noluit: cum sententia damnationis amisit. Audiant quod Paulus eo se a proximorum sanguine mundū credidit: quod feriēdis eorum vicis non percipit: dicens: Contestor vos hodierna die: quia mundus sum a sanguine omnium vestrorū. Non enim subterfugit: quo minus annūciarem omne consilium dei vobis. Audiant quod voce angelica Iohānes admonet cum dicit: Qui audit: dicat veni: ut nimirum cui se vox interna insinuat: illuc etiam alios clamando quo ipse rapitur: trabat: ne clausas fores etiam vocatus inueniat: si vocari vacui appropinquat. Audiant quod Esaias qui a verbi ministerio tacuit: illustratus a superno lumine magna voce penitentię seipse reprehendit dicens: De mihi: quia tacui. Audiant quod per Salomonem in illum predicationis scientia multiplicari permittitur: qui in hoc quod iam obtinuit torporis vicio non tenetur. Est namque Anima que benedicit impinguabit: et qui inebriat ipse quoque inebriabit. Qui enim exterius predicando bene dicit interforis augment pinguedinē recipit: et vix diuino eloquio auditorum mentē deebriare non desinit potu

Tertie partis libri Pastoralis cure

multiplicari muneris de ebriat⁹ excrefcit
Audiat q⁹ **D**avid hoc deo i munere ob-
tulit. q⁹ predicationis gratiā quā accepe-
rat non abscōdit: dicens. Ecce labia mea
nō prohibebo dñe tu cognouisti. Iusticiā
tuā non abscōdi in corde meo veritatē tuā
et salutare tuū dixi. **A**udiant q⁹ spōsi col-
loquio ad sponsam dicē. **Q**ue habitas in
ortis amici auscultra fac me audire vocem
tuā. **E**cclēsia quippe in ortis habitat. que
ad viriditatē intimā exulta plātaria vir-
tutum feruat. **L**ulus vocē amicos auscul-
tillus desiderare. quā videlicet sponsus
audire desiderat. quia ad predicationem
suā per electorū suorum animas anhelat.
Audiant q⁹ moyses cum irascentē deum
populo cerneret. et assumi adulescendum
gladios tuberet. illos a parte dei denūcia-
uit existere qui delinquentiū scelera incū-
ctāter feriret: dicens. **S**i quis est dñi iun-
gatur mihi. **D**onat vir gladiū suū super
femur suum. ite et redite de porta vsq⁹
ad portā. per mediū castrorū. et occidat vnus
quisq⁹ fratrem suū et amicum et proximum suū.
Gladiū quippe super femur ponere ē pre-
dicationis studiū voluptatibus carnis an-
teferre: vt cum sancta quis studet dicere
curet necesse est illicitas suggestiōes edo-
mare. **D**e porta vero vsq⁹ ad portā ire est
a vicio vsq⁹ ad vitiū p⁹ q⁹ ad mentē mors
ingredit⁹ increpādo discurrere. **P**er me-
dium vero castrorū transire est. tanta eq⁹
litate intra ecclēsiā viuere. vt q⁹ delinque-
tium culpas redarguit in nullius se debe-
at fauore declinare. **A**nde et recte subiun-
gitur. **O**ccidat vir fratrem et amicum et proxi-
mum suū. **F**ratrem scilicet et amicum proximū
interficat. qui tamē pūniēda inuenit ab in-
crepationis gladio nec eis quos per cog-
nationē diligit parcat. **S**i ergo ille dei vi-
citur qui ad feriēda vitia zelo diuini amo-
ris excitatur. profecto esse se dei denegat
qui et inquantū sufficit increpare vitā car-
naliū recusat. **A**t contra. admonēdi sūt
quos a predicationis officio vel imperfectio
vel etas prohibet et tamen precipita-

tio impellit. ne dum tanti sibi onus officii
precipitatione arrogant. viam sibi subles-
quentis meliorationis abscondant. et cuz ar-
ripiunt intempēstue q⁹ non valent. per-
dant etiam q⁹ implere quādoq⁹ tempēst⁹
ue potuissent atq⁹ scientiā quia incōgrue
conantur ostendere. iuste ostendatur ami-
sisse. **A**dmonēdi sunt vt cōsiderent quod
pulli auium si ante pennarū perfectionez
volare appetunt. vnde ire in alta cupiūt:
inde in ima merguntur. **A**dmonēdi sunt
vt cōsiderent q⁹ structuris recentibus:
nec dñs solidatis. si tignozū pondus sup-
ponitur non habitaculū sed ruina fabrica-
tur. **A**dmonēdi sunt vt cōsiderent quod
conceptas soboles semine si prius q⁹ for-
mentur plene proferunt. nequāq⁹ domos
sed tumolos replent. **H**inc est enim q⁹ ip-
sa veritas que repente quos velle robo-
rare potuisset vt exemplū sequentibus da-
ret ne impēcte predicare p̄sumeret post-
q⁹ plene discipulos de virtute predicationis
instruxit illico adiunxit. **D**os autē se-
dere in ciuitate quousq⁹ induamini vir-
tute ex alto. **I**n ciuitate quippe cōsedem⁹
si intra mentū nostrarum nos claustra cō-
stringimus ne loquēdo exteri⁹ euagemur
vt cum virtute diuina perfecte induimur
tunc quasi a nobis metipsis foras etiā ali-
os instruentes exeamus. **H**inc per quens-
dam sapientē dicitur. **A**dolecens loque-
re in causa tua vir. et si bis interrogat⁹ su-
eris habeat initium respōsio tua. **H**inc ē
q⁹ idem redemptor noster cuz in celis sit
conditor et ostensionis sue potētia semper
doctor angelozum ante triennale tempus
in terra magister fieri noluit hominū. vt
videlicet precipitibus vim saluberrimi ri-
moris infunderet cum ipse etiam qui labi
non possit perfecte vite gratiam non nisi
p̄fecta etate predicaret. **S**criptū q̄ppe ē.
Et si factus esset annozū duodecim reman-
sit puer **I**esus in **I**erusalem. **D**e quo
a parentibus requisito paulopost subdi-
tur. **I**nuenerunt illum in templo sedentē
in medio doctorum et interrogantē illos et
audientez. **V**igilanti itaq⁹ p̄sideratiōe p̄

sanctū est: q̄ cū hiesus annoꝝ duodecim
dicit: in medio doctorū sedens nō docens
sed interrogans inuenit. Quo exemplo
scilicet ostendit nē infirmus docere quis
audeat: si ille puer doceri interrogādo ro
luit: qui per diuinitatis potentia verburū
scientie ipis suis doctoribus ministravit.
Hinc vero per Paulū discipulo dicitur:
Precipe hec et doce: nemo adolescentia
tuaz cōtempnat. Sciendū vobis est: quia
in sacro eloquio aliquādo adolescentia iu
uentus vocat. Quod citius ostendit: si
Salomonis ad mediū verba proferant:
qui ait: Letare iuuenis in adolescentia
tua. Si enim vtraz vnū esse: non decer
neret: quē monebat: in adolescentia iuue
nem nō vocaret.

**De diuerso modo admonen
di eos qui in hoc quod tempora
liter appetunt prosperant: atq̄
eos qui ea que mūdi sunt: cōcu
piscunt: sed tamen aduersitatis
labore fatigantur:**

Capitulum. XXVII.

Alter admonendi sunt: qui in
hoc quod temporaliter appetūt
prosperant: atq̄ aliter qui ea q̄
dem que mundi sunt concupi
scunt: sed tamen aduersitatis labore fati
gant. Admonendi nāq̄ sunt: qui in hoc
quod temporaliter appetunt: prosperant:
ne cum cūcta ad votum suppetunt: dantē
querere negligant: nec in his que dantur
animū figant: ne peregrinationē pro pa
tria diligant: ne subsidia itineris in obsta
cula peruentiōis vertant: ne nocturno lu
mine delectati claritatē solis videre
refugiant. Admonēdi nāq̄ sunt: vt que
q̄ in hoc mūdo consequitur: calamita: sa
solatia: non autē premia retributiōis cre
dant: sed contra fauores mūdi mentē eris
gant: ne in eis ex tota cordis delectatiōe
succumbant. Quisquis enim prosperita
tem qua vitur apud iudiciū cordis me

lioris vite amore non reprimit: fauorē vs
te transeūti: in mortis perpetue occasio
nem vertit. Hinc est em̄ q̄ sub ydumeoz
specie qui vincēdos se prosperitati sue re
liquerant: in huius mūdi successibus le
tantes increpant cum dicitur. Pederunt
terram meam sibi inhereditatē cum gau
dio: et toto corde et ex animo: quibus ver
bis perpendit: q̄ non solum: quia gaude
ant: sed q̄ toto corde ex animo gaudeant
districta reprehensione feriant. Hinc Sa
lomon ait: Auersio paruulorū interficiet
eos et prosperitas stultorum perdet illos.
Hinc Paulus admonet dicens: Qui es
munt tanq̄ non possidentes: et q̄ qui vti
tur hoc mundo tanq̄ non vtantur: vt vis
delicet sic nobis que suppetunt exterius
seruiant: quaten⁹ a superne dilectiōis stu
dio animū non inflectant: nec luctum nos
bis interne peregrinatiōis temperent: ea
que in exiliū positis subsidium prebent: et
quasi felices nos in transitorijs gradias
mur: que ab eternis nos interim miserōs
cernimus. Hinc namq̄ est: q̄ de electoz
voce dicit ecclesia. Reua eius sub capite
meo: et dextera illius amplexabit me. Si
nistram dei prosperitatem: videret vite
presentis: quasi sub capite posuit: quā in
tentiōe summi amoris premit. Dextera
vero dei eam amplectit: quia sub eterna
eius beatitudine tota deuotiōe continet.
Hinc rursus per Salomonē dicit: Lon
gitudine dexte in dextera illi⁹: in sinistra ho
illus diuicie et gloria. Diuicie itaq̄ et glo
ria qualiter sint habenda docuit: que po
sita in sinistra memorauit. Hinc psalmista
ait: Saluū me fac dextera tua. Neq̄ em̄
ait manus: sed dextera vt vicz cum dexte
ram diceret: quia eternā salutem quere
ret: indicaret. Hinc rursus scriptum est.
Dextera manus tua domine cōfregit ini
micos. Hostes em̄ dei et si in sinistra eius
proficiūt: in dextera frangunt: quia plerū
q̄ prauos vita presens eleuat: sed aduen
tus eterne beatitudinis damnat. Admo
nēdi sunt qui in hoc mundo prosperantē
vt solerter cōsiderent q̄ presentis vite pa

Tertie partis libri Pastoralis cure

speritas aliquando idcirco datur: vt ad meliorem vitam prouocet aliquando vero vt in eternū plenius damnet. Hinc est enī q̄ plebi israelitice Chanaan terra pmittitur: vt quādoq; ad eterna speranda prouocef. Regs enim rudis ille populus p̄ missionibus dei in longinquū crederet: si a pmissoze suo nō etiam e vicino aliquid percepisset: vt ergo ad eternoꝝ fidem certius roborēf: nequaquā solūmodo spe ad res: sed rebus quoq; ad spem trahēf. Ad liquido psalmista testatur dicens: Dedit eis regiones gentiū: ⁊ labores populorū possiderūt: vt custodiant iustificatioes ei⁹ ⁊ legem eius requirāt. Sed cum largientem dominū humana mēs boni operis re pensatōe non sequit: vnde nutrita pie creditur: inde iustius damnat. Hinc enim per psalmistā rursūm dicit. Detecisti eos dum alleuarent. Quia videlicet reprobi cum recta opera diuinis muneribus non rependūt cum toros se hinc deserūt: ⁊ affluentibus prosperitatib⁹ dimittūt. An de exterius proficiūt: inde ab intimis cadunt. Hinc est q̄ in inferni cruciatu diuisi dicit. Recepisti bona in vita tua. Recirco enim hic bona receperit: ⁊ malus vt illic plent⁹ mala reciperet: quia hic fuerat nec per bona cōuersus. At cōtra admonēdi sunt qui ea quidē que mūdi sunt concupiscūt: sed tamen aduersitatis labore fatigantur: vt sollicita consideratiōe perpēdāt. Creator dispensatoꝝ cunctoꝝ quāta super eos gratia vigilat: quos in sua de sideria nō relaxat. Egro quippe quē medicus desperat: cōcedit: vt cuncta que cōcupiscit accipiat. Nā qui sanari posse creditur: a multis que appetit prohibet: et pueris nūptos subtrahimus: quibus tota simul patrimonia heredit⁹ reserua⁹. Hinc ergo de spe eterne hereditatis gaudētū sumant: quos aduersitas vite temporalis humiliat: quia nisi saluādos imperpetuū cerneret: erudendos sub discipline regimine diuina dispensatio nō frenaret. Admonēdi itaq; sunt qui in his que temporaliter cōcupiscunt aduersitatis labore

fatigant: vt sollicitē considerēt q̄ plerūq; etiā iustos cum temporalis potētia iustulit: velut in laqueo culpa comprehendit. Nam sicut in p̄ziq; hui⁹ voluminis parte iam diximus: David deo amabilis rectorior fuit in seruitute: q̄ cum peruenit ad regnū. Seruus nāq; amore iusticie deprehensum aduersariū ferire timuit. Rex autem persuasione luxurie deuorū militē etiam sub studio fraudis extinxit. Quis ergo opes: quis potestāt: quis gloria que rat inorie: si ⁊ illi extiterūt noxia que hec habuit non quēsit? Quis inter hec sine magno discriminis labore saluabit: si ille in his culpa interueniēte turbatus est: q̄ ad hec fuerat deo eligēte preparatus. Admonēdi sunt vt considerēt: quia Salomō qui post tantā sapientiā vsq; ad ydelariam cecidisse describit: nihil in hoc mūdo ante q̄ caderet: aduersitatis habuisse mōmoref: sed concessa sapientiā funditus cor deseruit: qd̄ nulla vel minima tribulatio nis disciplina custodiuit.

De diuerso modo admonendi coniugij obligatos: atq; a coniugij nexibus liberos:

Capitulum. XXVIII.

Alter admonēdi sunt cōiugij obligati: atq; aliter a iugij nexibus liberi. Admonēdi nāq; sunt cōiugij obligati: vt cū vicissim que sunt alterius cogitāt: sic eorum quisq; studeat placere iugis: vt nō displiceat cōditō: sic ea que huius mūdi sunt agāt: vt tamen appetere que dei sunt nō omittāt. Sic de bonis p̄nitibus gaudeant vt tamē intentiōe sollicita mala eterna p̄timeat. Sic de malis temporalibus lugeant: vt tamen cōsolatiōe integra spem integrā in bonis perhennibus figāt: quatenus dū intransitu cognoscūt esse qd̄ agūt. In mansione sciāt quod appetūt: nec mala mūdi cor confringāt: cū spes bonoꝝ celestiuū robo: at: nec bona presentis vite decipiāt cū suspecta subleuētis iudicij mala contristant. Itaq; animus xp̄ianorū

Beati Gregorij pape Cap. XXVIII

cōiugū: et infirmus est et fidelis: qui et ple-
ne cūcta temporalia despiciere nō valet: et
tamen eternis se cōiungere per desiderū
valet: quāuis in delectatiōe carnis inte-
rim iaceat: superne spei infectiōe conuale-
scat: et si habet que mūdi sunt in vsu itine-
ris: sperat que dei sunt in fructu peruētio-
nis: nec totū se ad hoc qd agit: conferat:
ne ab eo qd robuste sperare debuit: fundi-
tus cadat. Quod bene ac beniuiter Pau-
lus exprimit dicens: Qui habent viros
tanquā non habētes sint: et qui sicut tan-
quā non sētēs: et qui gaudent tanquā nō gau-
dentes. Virorē quippe tanquā non habē-
do habet: qui sic per illā carnali cōsolatio-
ne utitur: ut tamen nunquā ad praua opera a-
melioris intentiōis recitūdine eius amo-
re flectat. Virorē quasi nō habendo habet
qui transitoria esse cūcta conspiciēs: curā
carnis ex necessitate tollerat: sed eterna
gaudia spiritus ex desiderio expectat. Non
flendo autē flere esse: sic exteriora aduersa
plangere: ut tamen nouerit eterne quoque
spei cōsolatiōe gaudere: et rursum nō gau-
dēdo gaudere esse: sic de infirmis animā attol-
lere: ut tamē nunquā desinat sūma formida-
re. Vbi quoque apud paulo post idē doctor
ac predicator gentiū subdit dicens: Prete-
rit enim figura huius mūdi. Ac si aperte di-
ceret: Nolite cōstanter mūdū diligere:
quādo et ipso non potest quē diligitis stare.
Incausum cor quasi amātes figitis: dū
fugit ipse quem amatis. Admonēdi sunt
cōiuges: ut ea que sibi aliquādo displicēt
et patientes iniucē tollerāt: et exhortātes
iniucē saluent. Scriptū namque est. Inui-
cem onera portate: et sic adimplebitis le-
ges xp̄i. Lex quippe xp̄i charitas est: que
ex illo nobis et largiter sua bona cōsulit: et
equanimiter mala nostra portauit. Tunc
ergo legem xp̄i et eius mādāta imitando
cōplemur: quādo et nostra bona benigne
pferimus: et nostrorum mala pie sustinemus.
Admonēdi quoque sunt et cōiuges: ut eo-
rum quisque nō tam que ab altero tolerat:
et que ab ipso tolerant attendat. Si enim
sua que portant considerat ea que ab alte-

ro sustinet leuius portat. Admonēdi sunt
cōiuges: ut suscipiēde proliis se memine-
rint causa coniūctos: et cū in moderate ad-
mixtioni seruītes propagatiōis articu-
lum in vsum transferūt voluptatis perpē-
dāt: quod licet extra nō exeat: in ipso tas-
men cōiugio cōiugij iura transcendūt: vbi
de necesse est: ut crebris exortatiōibus des-
leant quod pulchrā copule speciē admi-
xtis voluptatibus sedant. Hinc est enim qd
peritus medicine celestis apostolus non tā
sanis instituit: et infirmis medicamenta
mōstrauit dicens: De quibus scripsistis
mibi bonū est homini mulierē non tange-
re: propter fornicatiōē autē vnusquisque viro-
rem suā habeat: et vnaqueque virū suū ha-
beat. Qui enim fornicatiōis metū premi-
sit: profecto nō stantibus pceptū cōtulit.
Sed ne fortasse in terrā ruerent: lectū ca-
dentibus ostēdit. An adhuc infirmatibus
subdidit. Viri viri debitū reddat: similiter
autē et viro viro. Quibus dū in magna
honestate plugio aliquid de voluptate lar-
giret adiunxit. Hoc autē dico enim indulgē-
tiam: non enim imperiū. Culpa quippe esse
innuit: quod indulgeri perhibet: sed que tā-
to citius relaxat: quāto nō per hanc illicitū
quod agit: sed hoc quod est licitū: sub mo-
deramine nō tenet. Quod bene Loth in se-
metipso exprimit qui ardentē sodomā fugit.
Sed tū segor inueniēs nequaquam mox
mōtana pscendit. Ardenti quippe sodo-
mā fugere est: illicita carnis incēdia dech-
nare. Altitudo vero montū est mūdicia
pinentiū: vel certe quasi in mōte sunt: quod
etiā carnali copule inherēt: sed tū extra su-
scipiēde plis admixtiōē debitā: nulla car-
nis voluptate soluit. In mōte quippe sta-
re quod est: nisi fructū ppaginis in carne nō
querere. In mōte stare est carni carnaliter
nō adberere. Sed quod multi sunt quod scelera
quidē carnis deserūt: nec tū in plugio po-
siti vsus solūmodo debiti iura conferunt.
Exiit quidē Loth sodomā: sed tū mox ad
mōtana nō peruenit: quod tā damnabilia vi-
ta relinquit: sed adhuc celsitudo cōiuga-
lis cōrrentie subtiliter nō tenet. Et vca

Tertie partis libri Pastoralis cure

ro in medio segoz ciuitas que fugientem saluat infirmū. quia uidelicet cuz sibi per incontinentiā miscentur piuges. ⁊ lapsus scelerū fugiunt ⁊ tamē venia saluantur. Quasi parua quippe ciuitatē inueniūt in qua ab ignibus defendant. quia cōiugalīs hec vita non quidē in virtutib⁹ misra est: sed tamen a supplitijs secura. **Ande** ⁊ isdem Loth ad angelū dicit. **Est** ciuitas hic iuxta ad quā possum fugere parua. ⁊ saluabor in ea. **Rurquid** non modica est. ⁊ uiuit in ea anima mea. **Iuxta** igitur segoz dicitur ⁊ tamen ad salutem tuta perhibetur. quia cōiugalīs vita. nec a mūdo longe diuisa est. nec tamē a gaudio salutis aliena: sed tūc in actione hac vita suam cōiuges quasi in parua ciuitate custodiunt quādo pro se assiduis deprecationibus intercedūt. **Ande** ⁊ recte per angelū ad eundē Loth dicitur. **Ece** etiam i hoc suscepi preces tuas vt non subuertā urbē pro qua locutus es. **Quia** uidelicet cum deo deprecatio funditur. nequaquā talis coniugū vita dampnat. **De** qua deprecatione quoq; paulus admonet: dicēs. **Nolite** fraudari. Inuicē nisi forte ex consensu ad tempus vt vacetis orationi. **Et** cōtra admonēdi sunt qui ligati cōiugijs nō sūt vt preceptis celestib⁹ eo rectius seruiant quo eos ad curas mundi nequaquā iugum copule carnalis inclinat. vt quos onus licitum. cōiugij non grauat. nequaquā pondus illicitū terrene sollicitudinis premat sed: tanto eos pauciores dies vltionis q̄to expeditiores inueniat. ne quo meliora agere vacātes possunt sed tamē negligūt eo supplicia deteriora mereant. **Adiant** cū Paulus quosdā ad cellbatus gratiaz instrueret nōn coniugū spreuit: sed curas mundi nascētes ex cōiugio repulit: dicēs. **Hec** autē ad vtilitatem vestrā dico. nō vt laqueum vobis instiā: sed ad id qđ honestum est prouoco. ⁊ qđ facultates prebeat sine impedimēto domino obsecrandi. **Ex** cōiugijs quippe terrene sollicitudines p̄deunt. ⁊ iccirco magister gentiuz. audito res suos ad meliora persuasit. ne sollicitu

dine terrena ligarentur. **Quē** igitur celebem curarū seculariū impedimentuz prepedit. ⁊ cōiugio se nequaquā subdiit. ⁊ tamen coniugij onera nō euasit. **Admonēdi** sunt. celibes ne sine dampnationis iudicio miseri se feminis vacātib⁹ putēt. **Cum** enī Paulus fornicationis vitium tot criminib⁹ execrādis inseruit. cuius sit reatus indicauit dicēs. **Neq;** fornicatores neq; ydois seruientes. neq; adulteri neq; molles neq; masculozū cōcubitozes neq; fures neq; auari. neq; ebriosi. neq; maledici. neq; rapaces regnū dei possidebunt. **Et** rursum fornicatozes ⁊ adulteros iudicabit deus. **Admonēdi** itaq; sunt vt si temptationū procellas cum difficultate salutis tolerant. cōiugij portum petant. **Scriptū** quippe est. **Mell⁹** est nubere q̄ vri. sine culpa scilicet ad coniugū ventū si tamen nec dū meliora deuorauerūt. **Nā** quisquis bonū malus subire p̄posuit. bonum minus qđ licuit illicitū fecit. **Scriptum** quippe est. **Nemo** mittēs super aratrum manū suā. ⁊ respiciēs retro aptus ē regno celozū. **Qui** ergo fortiori studio intendit retro conspiciere cōiungitur. si relictis bonis ampliorib⁹ ad minima retozquetur.

De diuerso modo admonendi cōiunctione carnis expertos atq; signaros.

Capitulum. XXIX.

Multer admonēdi sunt peccatorum carnis conscij atq; alie ignari. **Admonēdi** nāq; sunt peccatorū carnis experti. vt mare salitū post naufragiū metuant ⁊ perditionis sue discrimina vel cognita perhorrescant: ne qui pie post perpetrata mala seruati sunt. hec improbe repetēdo moriantē vnde ⁊ peccati anime nunquāq; a peccato desinētī dicitur. **Frons** mulieris meretricis facta est tibi noluit erubescere. **Admonēdi** itaq; sunt vt studeāt quaten⁹ si accepta nature bona integra seruare no

Inerunt. saltem scissa resartiant. Quibus
nimirū necesse est vt perpendāt. in taz ma
gno fidelium numero. q̄ multi ⁊ se illiba
tos custodiāt. ⁊ alios ab errore cōuertant
Quid igitur isti dicitur si alijs in in
tegritate stantibus. ipsi nec post damnare
scipiscunt. Quid dicitur sunt. si cū multi
⁊ alios secum ad regnū celozū deferūt. hī
expectante domino nec semetipfos redū
cunt. Admonēdi sunt vt p̄terita amissa
considerent ⁊ iminentia deuitent. Unde
sub indee spece per prophetā domin⁹ cor
ruptis in hoc mundo mētibus transactas
culpas ad memoriā reuocat. quaten⁹ pol
hui in futuris erubescāt dicens. Fornica
te sunt in Egipto in adolescētia sua. Ibi
subacta sunt vbera earū. ⁊ fracte sunt mā
me pubertatis earū. In egipto quippe
vbera subigunt. cum turpi hui⁹ mūdi des
siderio. humane mētis voluptatibus sub
sternunt. In egipto pubertatis mamme
frangunt. quādo naturales sensus adhuc
in semetipsis integri pulsant. concupi
scentie corruptione viciantur. Admonē
di sunt peccati carnis experti. vt vigilan
ti cura conspiciāt. post delicta nobis ad se
redeuntib⁹. deus quāta beniuolētia sinū
sue pietatis expādit. cum p̄ prophetā di
cat. Si dimiserit vir vxorem suā ⁊ illa re
cedens duxerit virū alium. nunquā reuer
tetur ad eam vltra. Nunquid nō polluta
⁊ cōtaminata erit mulier illa: Tu autem
fornicata es cū amatoribus multis. tamē
reuertere ad me dicit dñs. Ecce de fornic
ante ⁊ relicta muliere argumentum iusti
cie preponit. ⁊ tamē nobis post lapsum re
deuntibus nō iusticia sed pietas adhibet
vt hinc vtiq; colligam⁹ si nobis delinquē
tibus. tanta pietate parcitur. a nobis nec
post delictum redeuntibus quāta impro
bitate peccatur aut que ab illo erit sup̄ im
probos venia. qui non cessat vocare post
culpas. Que nimirū bene per prophetā
post delictū misericordia vocatiōis expri
mitur. cuz auerso homini dicitur. Et erūt
oculi tui videntes preceptorē tuum ⁊ au
res tue audientes verbū postergū monē

tis. Humanū quippe genus dominus in
faciem admonuit. quādo in paradiso con
dito homini atq; in libero arbitrio stantē
quid facere quid ve nō facere deberet in
dixit. Sed homo in dei facie terga dedit.
cum superbiens eius iussa cōtempfit. nec
tamen superbientes deus deseruit qui ad
reuocandū hominē. legem dedit exhortā
tes angelos misit in carne nostre. mortali
tatis ipse apparuit. Ergo post tergum
stās nos admonuit: qui ad recuperationē
nos gratie etiam cōtēptus vocauit. Ad
igit generaliter simul potuit dici de cun
ctis. hoc necesse est specialiter sentire de
singulis. Quasi enim coram deo positus
quisq; verba admonitionis eius percipit
cum prius q̄ peccata perpetret. voluntas
tatis eius precepta cognoscit. Adhuc enim
ante eius faciem stare est. nec dum eū pec
cando cōtēpnere. Cum vero derelicto
bono innocētie. iniquitatē eligens appe
tit terga iam in eius facie mittit. Sed ec
ce adhuc ⁊ post tergum deus subiequens
monet: qui etiā post culpam ad se redire p̄
suadet. Aduersum vero reuocat cōmissa
non respicit sed reuerenti sinū pietatis ex
pandit. Hocem ergo post tergum monētis
audimus. si ad inuitantē nos dñm statim
post peccata renertimur. Debemus igit
pietate vocantis erubescere si iusticiā nos
lumus formidare. qz tanto grauiore in p
bitate cōtēpnitur quāto ⁊ cōtēptus ad
huc vocare nō dedignat. At cōtra admo
nēdi sunt peccata carnis ignorātes. vt tā
to sollicitius precipitem ruinā metuant.
quāto altius stāt. Admonēdi sunt. vt no
uerint quia quo magis loco preminētī cō
sistunt. eo crebriozibus sagittis insidiato
ris impetunt. Qui tanto ardentius solet
erigi quanto se robustius cōspiciat vinci.
tantoq; intollerabili⁹ dedignat vinci. q̄
to cōtra se videri p̄ integra infirme carnis
castra pugnari. Admonēdi sunt vt inces
santer p̄mia suspiciāt. ⁊ libēter procul ou
bio tēptationū quos tolerant labores cal
cant. Si enim attēdat felicitas que sine trā
situ accingitur. leue fit qz trāseundo labo

Tertie partis libri Pastoralis cure

atur. Audiāt q̄ per prophetā dicit. **Hec** dicit dñs Eunuchis. Qui custodierint sabbata mea ⁊ elegerint que volui ⁊ tenuerint sedus meū. dabo eis in domo mea ⁊ in muris meis locū. ⁊ nomē meli⁹ a filijs ⁊ filiab⁹. Eunuchi quippe sunt qui p̄p̄t̄is motib⁹ carnis affectū in se p̄raui op̄is abscedūt. Quo autē apud patrē loco habeant ostēditur qui in domo patris vide licet eterna māsiōne etiā filijs preferūtur. Audiant q̄ p̄ Iohannē dicit. Hi sunt q̄ cū mulieribus nō sunt coinquinati. virgines enī sūt ⁊ sequunt agnū quocūq̄ ierit ⁊ q̄ canticū cantāt q̄ nemo possit dicere nisi illa centū quadragintaquatuor milia. Singulariter quippe canticū magnū cantare est. cū eo imperpetuū p̄cunctis fidelibus etiā de carnis incorruptione gaude re. Quid tamē electi ceteri canticū audire possunt licet dicere nequeūt q̄ per charitatē quidē in illo:si celsitudine leti sūt. quāuis ad eorū premia nō assurgant. Audiānt peccatorū carnis ignari quia per se metipsam de hac integritate veritas dicitur. Non oēs capiunt verbū hoc. Ad eo innotuit summū quo denegavit minimū ⁊ dū predicat quia difficile capit. audientibus innuit ceptū cum qua cautela teneatur. Admonēdi itaq̄ sūt peccata carnis ignorātes. vt p̄minere virginitatē conjugijs sciāt. ⁊ tamē se super cōiuges non extollāt. quatenus dū ⁊ virginitatē p̄ferunt ⁊ se postponūt. ⁊ illud nō deserāt q̄d esse melius estimāt. ⁊ se custodiant quo se inaniter nō exaltant. Admonēdi sunt. vt considerēt q̄ plerūq̄ actione secularium. vita p̄fundit̄ orinentiū. cuz ⁊ illi vltra habitū assumūt opa. ⁊ isti iuxta ordinem p̄p̄riū non excitāt corda. vnde bene per prophetā dicitur. Erubescē sydon ait mare. Quasi enī per vocē maris ad verecundiā sydon adducit̄ q̄n per compatiōē vite seculariū atq̄ in hoc mūdo fluctuantū. et⁹ qui munit⁹ ⁊ quasi stabilis cernit̄ vita reprobatur. Sepe enī nōnulli ad dñm post carnis peccata redeūtes tanto se ardenti⁹ in bonis op̄ibus exhibent. quāto dñābili

ores se de malis vidēt ⁊ sepe in carnis integritate perdurātes cū minus se respiciunt habere q̄d desicāt plene sibi sufficere vite sue innocentiā purant. atq̄ ad feruorem spūs nullis ardoris se stimulis inflāmant. ⁊ sit plerū deo gratior amore. ardēt vita post culpā q̄ securitate corp̄is innocentia. Vnde ⁊ voce iudicis dicit. Remittuntur ei peccata multa. q̄ dilexit multū. ⁊ erit gaudiū in celo sup̄ vnū peccatorem penitentē magis plus q̄ sup̄ nonaginta nouē iustos quib⁹ non est opus penitētia. Ad citius ⁊ ex ipso vsu colligimus si nō strementis iudicia pensent⁹. Plus nāq̄ terrā diligim⁹ que post sp̄inal exarata fructus vberes producit. quā que nullas sp̄nas habuit. sed tamē exulta sterilē segetem gignit. Admonendi sunt. peccata carnis ignorantes. ne superioris ordinis celsitudine se ceteris preferant cū ab inferioribus quāta se melius agant ignorāt. In examine nāq̄ recti iudicis mutat merita ordinū qualitas actionū. Quis enī consideratis ipsis rerū imaginib⁹ nesciat q̄ i natura gemparū carbunculus p̄feratur hyacinto? Sed tamē cerulei coloris hyacintus p̄feret pallenti carbunculo. quia ⁊ illi q̄ nature ordo subtrahit. species de coris adiungit. ⁊ hunc quē naturalis ordo p̄tulerat. coloris qualitas fedat. Sic enī in humano genere ⁊ quidā in meliori ordine veteriores sunt. ⁊ quidā in veteriori meliores. quia ⁊ isti forte extremi habitus bene viuēdo transcendūt. ⁊ illi superioris loci meritū morib⁹ nō sequendo dēminuunt.

De diuerso modo admonendi eos qui peccata deplorāt: atq̄ eos qui cogitationum.

Capitulum . XXX.

Alter admonendi sunt qui peccata deplorant operū. atq̄ aliter que cogitationum. Admonendi quippe sunt qui peccata deplorant operū vt consummata mala p̄

fecta diluant lamenta. ne plus astringan-
tur in debito perpetrati operis. et minus
soluant in actibus satisfactionis. Scrip-
tum quippe est. **D**ominus dedit nobis in la-
chrymis et in mētura. ut videlicet unius-
cuiusq; mens tantū penitendo cōpunctio-
nis sue bibat. Iachrymas q̄ se a deo memi-
nit aruisse per culpas. Admonendi sūt vt
incessanter cōmissa ante oculos reducant
atq; vidēdo agant. vt a districto iudice vi-
deri non debeāt. **U**nde David cum peni-
teret dicens. Auerte oculos tuos a pecca-
tis meis paulo superius intulit. Delictū
meū contra me est semp. Ac si diceret.

Peccatū meum ne respicias postulo. q̄a
hoc respicere ipse non cesso. vnde et p. p̄-
phetam dominus dicit. Et peccatorum
tuorum memor non ero. tu autem memor
esto. Admonendi sunt. vt singula queq;
cōmissa considerent. et dñ per vnūq; vi-
tium erroris sui iniquationem desēt s̄-
mul se ac totos lachrymis mundēt. vnde
bene per Hieremiā dicitur. Cum iudee
singula delicta pensarentur. Diuisiones
aquarum deduxit oculus meus. Diuisas
quippe ab oculis aquas de ducimus. quā
do peccatis singulis dispartitas lachry-
mas damus. **H**ec enī vno eodēq; tempo-
re eque mens de omnibus dolet sed dum
nunc huius nunc illius culpe memoria
acrius tangitur. simul de omnibus in sin-
gulis cōmota purgatur. Admonēdi sunt
vt de misericordia quā postulat̄ presumāt
nec vi inoderate afflictionis intereant.

Hec enī dominus plus ante delinquen-
tium oculos sic de peccata opponeret. si p̄
semetipsum ea districte ferire voluisset.
Constat enī q̄ a suo iudicio abscondere vo-
luit quos miserēdo preueniēs sibimetip̄is
iudices fecit. Hinc enī scriptū ē. **P**reue-
ntiam facē ei in p̄fessione. Hinc p̄ **D**au-
id dicit. Si nosmetip̄os diiudicarem⁹ nō
vtiq; diiudicaremur. **R**ursum admonēdi
sunt. vt sic de spe fiducia habeāt nec tñ in
cauta securitate torpescat. **P**lerūq; enim
callid⁹ hostis mentē quā pctō supplantat
cū de ruina sua afflictā respicit securitatis

pestifere blanditijs seducit. **A**d figurate
exprimitur cū factū vine memorat. Scrip-
tū quippe est. Egressa est vine vt videret
mulieres regionis illi⁹. **Q**uā cū vidisset
sichem fili⁹ **E**moz euei princeps terre illi⁹
adamauit et rapuit. et dormiuit cas illa. vt
opprimēs virginē. et cōglutinata est ania
eius cū ea. tristēq; blanditijs dilinuit. **D**i-
na quippe vt mulieres videat extranee re-
gionis. egreditur quando vnaqueq; mēs
sua studia negligens actiones alienas cu-
rans extra habitū atq; extra ordinem pro-
puz vagat. **Q**uam sichē princeps terre
opprimat quia videlicet inuentā in curijs
exteriorib⁹ dyabolus corumpit et est aīa
eius cum ea cōglutinata quia vnitam si-
bi p̄ iniquitatē respicit. et quia cū mens a
culpa respicit ad se ducitur atq; admis-
sum flere conatur corruptor atq; spes ac
securitates vacuas aīe oculos vocat. qua-
tenus vtilitatē tristicie subtrahat recte il-
lic subiungitur. **T**ristēq; blanditijs delin-
niuit. **M**odo enim alioz facta grauiora.
modo nil esse qd̄ p̄peratū est. **M**odo mi-
sericordē dñm loquit̄ modo adhuc tēpus
subsequēs ad penitentiā pollicet. vt dum
p̄ hec decepta mēs ducit. ab intēctione pe-
nitētie suspendat̄ quaten⁹ tūc bona nulla
p̄cipiat. q̄ nunc mala nulla cōtristat̄. et
tūc pleni⁹ obruat̄ supplicijs que nūc etiā
gaudet in delictis. **A**t cōtra admonēdi
sūt. qui peccata cogitationū desent vt sol-
licite considerent intra mentis archana.
vtrum delectatione tantūmodo. an etiam
consensu deliquerint. **P**lerūq; enim tem-
ptatur cor. et ex carnis nequitia delectat̄
et tñ eidez nequitie ex rōne renititur vt in
secreto cogitationis et cōtristat̄ qd̄ libet et
libeat qd̄ tristat̄. **N**onunq; vero ita mēs
baratro tēptationis absorbet vt nullaten⁹
renitatur. sed ex deliberatione sequit̄
hoc. vnde ex delectatione pulsat̄ et si facul-
tas exterior suppetat rerū. mox effectibus
interiora vota consumat. **Q**uod videli-
cet stult⁹ animaduersio districti iudicis
respicit. **N**on est iam cogitationis culpa
sed operis quia et si reman tarditas foras

peccatum distulit intus hoc cōfessionis opere volūtas impleuit. In primo autem parente vidicimus: qz tribus modis omnis culpe nequitia perpetramus. Suggestione scilicet delectatione et consensu. Primum itaqz per hostem: secundū per carnem: tertium per spiritū perpetrat. Insidia tor enī praua suggerit: caro se ad delectationē subijcit: atqz ad extremū spiritus vitus delectatiōe cōsentit: vnde et illic serpens praua suggestit. Eua autē quasi caro sese delectatiōi subdidit. Adā vero velut spiritus suggestiōe ac delectatiōe susperatus cōsentit. Suggestione itaqz peccati agnoscimus: delectatiōe vincimur: cōsensu etiā ligamur. Admonēdi sunt igit: q neqz cogitatiōis desent: vt sollicitē considerēt in qua peccati mensura ceciderunt: quaten⁹ iuxta ruine modū quā in se metip̄is intro: sus sentit. etiam mensura lamentatiōis erigant: ne si cogitata mala minus cruciant: vsqz ad perpetrāda opera perducant. Sed inter hec itaqz terrendi sunt: vt tamen minime frangant. Sēpe enī misericors deus eo citius peccata cordis abluir: quo hec exire ad opera non permittit: et cogitata mali nequitia tanto citius soluit: quia effectu operis districtus non ligat: vnde recte per psalmistā dicit: Dixi: pronūciabo aduersum me iniusticias meas domino: et tu remisisti impietate cordis mei. Qui enim impietate cordis subdit: quia cogitationū iniusticias pronūciare vellet: indicauit. Dumqz ita ait: Dixi pronūciabo: atqz illico adiunxit. Et tu remisisti: quā super hec sit venia facilis ostendit. Qui dū se adhuc promittit petere: quod se petere p̄mittebat: obtinuit: quatenus: quia ad opus nō venerat culpa: vsqz ad cruciatū non perueniret penitentia: sed cogitata afflictio mentē tergeret: quā nimirū tantūmodo cogitata iniquitas inquinasset.

De diuerso modo admonendi illos qui cōmissa plangunt: atqz illos qui deserunt nec tamē

plangunt: Capi. XXXI.

Miter admonēdi sunt qui cōmissa plangunt: nec tamen deserunt: atqz aliter qui deserunt: nec tamen plangunt. Admonēdi enim sunt qui cōmissa plangunt: nec tamē deserunt: vt considerare sollicitē sciāt: quia desendo inaniter mūdant: qui viuēdo se nequiter inquināt: cum iccirco se lachrymis lauant: vt mūdi ad sordes redeant. Hinc enī scriptum est. Canis reuertus ad suū vomitū: et sus lota in volutabro luti. Canis quippe cū vomit profecto cibū qui peccus deprimēbat proijcit. Sed cum ad vomitū reuertit: vnde leuigatus fuerat: rursus onerā. Et qui cōmissa deplorant: profecto nequitia de qua male satiati fuerant: et que mentis intima deprimēbat cōfitendo proijciūt: quā post confessionē dū repetunt: resumūt. Sus vero in volutabro luti cum lauitur: sordidior redditur: et quia amissa plangit: nec tamē deserit: pene grauiori culpe se subijcit: qui et ip̄as quā flendo impetrare potuit: veniā contēpnit: et quasi in lutosa aqua semetip̄m voluit: quia dū flētibus suis vite mūditiā subtrahit: ante dei oculos sordidas ip̄as etiā lachrymas facit. Hinc rursus scriptū est. Re iteres verbū in oratiōe tua. Herubum nāqz in oratiōe iterare est post flētus cōmittere qz rursus necesse sit flere. Hic per Esaiam dicit. Lauamini: mūdi estote. Post laeacri enim mūdus esse negligit: q̄squis post lachrymas vite innocentiam nō custodit: et lauant ergo: et nequas q̄ mundi sunt: qui cōmissa flere non desinūt: sed rursus flēda committunt. Hinc quoqz per quendā sapientē dicit: Quid prodest: qui baptizāt a mortuo: et iterum tangit illū? Quid proficit lauatio eius? Baptizāt quippe a mortuo qui mundat flētibus a peccato. Sed post baptismum mortuū tangit: qui culpā post lachrymas repetit. Admonēdi sunt: qui cōmissa plangunt: nec tamen deserunt: vt ante districti iudicis oculos eis se similes esse agnoscāt

qui venientes ad faciem quorundam hominum magna eis submissione blandiunt: recedentes autem inimicitias ac damna que valent atrociter inferunt. Quid est enim culpa flere: nisi humilitate deo sue devotionis ostendere? Et quid est post fletum praena agere: nisi superbius in eum quem rogauerat: inimicitias exercere? Iacobo attestante: qui ait: Quicumque vult amicus esse huius seculi: inimicus dei constituitur. Admonendi sunt: qui amissa plangunt: nec tamen deserunt: ut sollicitate considerent: quia ita plerumque mali inutiliter compunguntur ad iustitiam sicut plerumque boni innoxie temptantur ad culpam. Sit quippe mira exigentibus meritis positio interne mensura: ut et illi de bono aliquid agant: quod tamen non perficiunt: superbe inter ipsa que iam plenissime perpetrarunt mala confidant: et isti dum de malo temptantur: cui nequaquam consentiunt: quo per infirmitatem titubant: egressus cordis ad iustitiam per humilitatem verius figant. Balaam quippe iustorum tabernacula respiciens ait: Moriamur anima mea morte iustorum: et sicut novissima meorum similia: sed cum compunctio temporis abscissit contra eorum vitam quibus se similia fieri etiam moriendo poposcerat: consilium prebuit: et cum occasione de avaricia repperit: illico oblitus est quicquid sibi de innocentia optavit. Paulus vero ait: Alio deo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captivum me ducentem in lege peccati que est in membris meis. Qui profecto ierico temptatus: ut in bono robustius ex ipsa infirmitatis sue cognitione solideret. Quid est ergo quod ille compungitur: et tamen iusticie non appropinquat: iste temptatus: et tamen eius culpa non inquinat: nisi hoc quod ostendit aperte: quia nec malos bona imperfecta adiuvant nec bonos mala consummata condemnant. Et contra admonendi sunt: qui amissa deserunt: nec tamen plangunt: ne iam relaxatas estimet culpas: quas et si agendo non multiplicat: nullis tamen fletibus mundat. Hec enim scriptor: si a scriptore cessauit:

quod alia non addidit etiam illa que scripserat deleuit: nec qui contumelias irrogat: si solo modo tacuerit: satisfecit. Cum profecto necesse sit: ut verba premisse superbie verbis subiuncte humilitatis impugnet: nec debitor absolutus est: quis alia non multiplicat: nisi et illa que ligauerat: absoluat. Ita et cum deo delinquimus: nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus: nisi voluptates quoque quas dileximus: e contrario oppositis laetis insequamur. Si enim nulla nos in hac vita operum culpa maculas: nequaquam hic adhuc de gentibus ipsa ad securitatem innocentia nostra sufficeret: quia illicita animam multa pulsaret. Quia igitur mente securus est: qui perpetratis iniquitatibus ipse sibi testis est: quod innocens non est. Hec enim deus nostris cruciatibus pascitur: sed delictorum morbos medicamentis contrariis medetur: ut qui voluptatibus delectati discessimus: rursus fletibus amaricati redeamus: et qui per illicita defluendo cecidimus: etiam a licitis nosmetipsos restringendo surgamus: et cor quod insana letitia infuderat salubris tristitia exurat: et quod vulnerauerat elatio superbie curet abiectione humilis vite. Hinc enim scriptum est. Dixi iniquis: Nolite inique agere: et delinquentibus nolite exaltare cornu. Cor enim quippe delinquentes exaltent: si nequaquam se ad penitentiam ex cognitione sue iniquitatis humiliant. Hinc rursus dicitur: Cor contritum et humilatum deus non spernit: quisquis enim peccata plangit: nec tamen deserit: cor quidem conterit: sed humiliare contempnit. Quisquis vero peccata deserit: nec tamen plangit: tam quidem humiliat: sed tamen euertere cor recusat. Hinc Paulus ait: Et hec quidem fuistis: sed abluti estis: sed sanctificati estis: quod nisi in illos emendatio vita sanctificat: quod per penitentiam ablutus: afflictio fletum mundat. Hinc Petrus cum quosdam terribis malorum suorum consideratione conspiceret: admonuit dicens: Penitentiam agite: et baptizetur unusquisque vestrum. Dicitur enim baptisma premissis penitentiae lamenta: ut

Tertie partis libri Pastoralis cure

primo se aqua sue afflictionis infunderent: et postmodum sacramento baptismatis lauerent. Quia igitur mente qui transactas culpas flere negligunt: sunt securi de venia: quando ipse summus pastor ecclesie huic etiam sacramento attendenda penitentia credit: quod peccata principaliter extinguit.

De diuerso modo admonendi eos qui illicita que faciunt laudant: atque eos qui accusant praua: nec tamen deuitant:

Capitulum. XXXII.

Multis admonendi sunt qui illicita que faciunt etiam laudant. Atque aliter qui accusant praua: nec tamen deuitant. Admonendi sunt enim qui illicita que faciunt etiam laudant: ut considerent quod plerumque plus ore quam opere delinquant. Opere namque per semetipsos solos praua perpetrat: ore autem per totas personas iniquitatem exhibent: quo audientium mentes iniqui ladantes docent. Admonendi ergo sunt: ut si eradicare mala distimulant: saltem seminare pertimescant. Admonendi sunt: ut eis perditio priuata sufficiat. Rursusque admonendi sunt: ut si mali esse non metuant: erubescant saltem videri quod sunt. Plerumque enim culpa dum absconditur: effugatur: quia dum mens erubescit videri quod tamē esse non metuit: erubescit quoad deos esse quod fugit videri. Cum vero quisque prauis impudenter innotescit: quo liberius omne facinus perpetrat: eo etiam licitum putat: et quod licitum suspicatur: in hoc proculdubio multipliciter mergitur. Unde scriptum est. Peccatum suum sicut zodoma predicauerunt: nec absconderunt. Peccatum suum si zodoma absconderet: adhuc sub timore peccaret. Sed funditus frena timoris amiserat: que ad culpam nec tenebras requirebat. Unde rursus scriptum est. Clamor zodomorum et gomorre multiplicatus est: peccatum quippe cum voce est: culpa in actione. Peccatum vero etiam cum clamore est: culpa cum libertate. At contra admo-

nendi sunt: qui accusant praua: nec tamen deuitant: ut prouide perpendant quid in districto dei iudicio pro sua excusatione dicturi sunt: qui de reatu suorum criminum: etiam semetipsis iudicibus non excusant. Hi itaque quid aliud quam precones sui sunt: uoces contra culpas proferunt: et semetipsos operibus reos trahunt. Admonendi sunt: ut videant: quia de occultis iam retributione iudicij est: quod eorum mens malum quod perpetrat: illuminat: ut videat: sed non conatur ut vincat: ut quo melius videt: eo deterius pereat: quia et intelligentie lumen percipit: et actiois prave tenebras non relinquit. Nam cum acceptam ad adiutorium scientiam negligunt. Hanc contra se in testimonium vertunt: et de lumine intelligentie augent supplicia: quod profecto acceptes perant ut possint delere peccata. Quorum nimirum nequitia cum malum agit: quod vis iudicat: venturum iam iudicium hic degustat: ut cum eternis supplicijs seruat: obnoxia suo hic interim examine non sit absolutar: tantoque illic grauiora tormentata percipiat: quanto hic malum non deserit: etiam quod ipsa condemnat. Hinc enim veritas dicit. Seruus qui cognouit voluntatem domini sui: et non fecit secundum voluntatem eius vapulabit multis pladis. Hinc psalmista ait: Descendant in infernum viuentes. Qui quippe que circa illos agunt: sciunt et sentiunt: mortui autem sentire nihil possunt. Mortui enim in infernum descenderent: si mala nesciendo perpetrarent. Cum vero sciunt mala et tamen faciunt: ad iniquitatis infernum uentures miseri: sentientesque descendunt.

De diuerso modo admonendi eos qui repentina concupiscentia superant: atque eos qui in culpa ex consilio ligantur:

Capitulum. XXXIII.

Multis admonendi sunt qui repentina concupiscentia superant: etque aliter quam in culpa ex consilio ligantur. Admonendi appropinquat quod

repentina concupiscentia supat: vt in bello pñtis vite se quotidie postos attēdat: et cor q̄ p̄uiderē vulnera nō potest: scuto solliciti timoris regat: vt occulta insidiantis hostis iacula perhorrescat: et in tan caliginoso certamine intensiōe p̄tina in tra mētis castra se muniat. Nam si a circū spectiōis sollicitudine cor destituit: vulneribus aperit: q̄ hostis callidus tanto liberi pectus percussit: quāto pudū a p̄udentie lorica deprehēderit. Admonendi sunt qui repentina concupiscentia superant vt curare nimis terrena desuescat: q̄ intentionē suā dū rebus transitorijs immerarijs implicat: quibus culpāru iaculis trāsgant ignorat. Unde et per Salomonē vox percussit et dormiētis exprimit: qui ait:erberauerūt me: et nō dolui: traixerūt me: et ego nō sensi. Quādo euigilabo et rursum viuā reperia. Mens quippe a cura sue sollicitudinis dormiēs verberat et nō doler: q̄ sicut imminētia mala nō p̄spicit: sic nec que perpetraverit agnoscit. **T**rahit et nequaquā sentit: quia per illecebras vicioꝝ ducit: nec tamen ad sui custodia suscitatur. **Q**ue quidē euigilare optat: vt rursum viua repperiat: q̄ quāuis somno torporis a sui custodia p̄emāt: vigilare tamē ad curas seculi nitit: vt semp voluptatibus deebriet: et cū ad illud dormiat in q̄ solerter vigilare debuerat: ad illud vigilare appetit: ad q̄ laudabiliter dormire potuisset. **H**ic superi scriptū est: **E**t eris quasi dormiēs in medio mari: et quasi sopit⁹ gubernator amisso clauo. **I**n medio em̄ mari dormit: q̄ in huius mundi temptatiōibus positus p̄uidere motus irruentiū vicioꝝ quasi imminētes vndarū cumulos negligit: et quasi gubernator clauū amittit: q̄ mens ad regendā nauē corporis studiū sollicitudinis perdit. **C**lauū quippe in mari amittere est intentionē p̄uidā inter p̄cellas huius seculi nō tenere. **S**i em̄ gubernator clauū sollicitē stringit modo in fluctibus ex aduerso nauē dirigitur: modo ventorū impetus per obliquū supdit: ita cū mens vigilāter animā regit

modo alta superās calcat: modo alia p̄uiderēs declinat: vt et p̄ntia laborādo subijciat: et cōtra futura certamina p̄spiciendo cōualescat. **H**inc rursum de fortibus supne patrie bellatorib⁹ dicit. **A**nisculusq̄ ensis super femur suū p̄pter timores nocturnos. **E**nsis em̄ super femur ponit: q̄n acumine sancte predicatoris praua suggestio carnis edomat. **P**er noctes vero cecitas nostre infirmitatis exprimit: q̄ quicquid aduersitatis in nocte imminet: nō videt. **A**nisculusq̄ ḡ ensis sup femur suū ponit p̄pter timores nocturnos: et vix sancti viri dū ea que nō vident: metuūt: ad intentionē certamē parati semp assūt. **H**inc rursum sponse dicit. **N**asus tuus sicut turris que est in lybano. **R**em nāq̄ qua oculis nō cernim⁹: plerūq̄ odore p̄uidem⁹. **P**er nasū quoq̄ odores fetozesq̄ discernimus. **Q**uid ergo per nasū ecclesie: nisi sanctorū p̄uidā discretio designat. **Q**ui etiā turri similis que est in lybano dicit: q̄ discretia eorū p̄uidencia ita in alto sita est: vt temptationū certamē et p̄iusq̄ veniat videat: et p̄ra ea dū venerint munita subsistat. **Q**ue em̄ futura p̄uidēt cum p̄ntia fuerint: minoris timoris sūt q̄ dū p̄ra lectū quisq̄ paratior reddat: hostis q̄ se inopinātū credit: eo ip̄o quo p̄uisus est enervat. **E**t cōtra admonēti sunt q̄ in culpa ex consilio ligant: quatenus p̄uidā p̄sideratiōe perpendat: q̄ dū mala ex iudicio faciūt: districtius cōtra se iudiciū accendūt: vt tāto eos durior sentētia feriat: quāto illos in culpa arcius vincula delib̄eratiōis ligant: citius fortasse delicta penitēdo abluerēt: si in his sola precipitatio ne cecidissent. **N**ā tardus peccatū soluit q̄ et per p̄siliū solidat. **N**isi em̄ mens omnino eterna despiceret: in culpa ex iudicio nō periret. **H**oc ergo precipitatio lapsis per p̄siliū perētes differūt: q̄ cū hi ab statu iusticie peccādo cōcidūt: plerūq̄ simul et in laqueū desperatiōis cadūt. **H**inc est q̄ per prophetā dominus nō tam precipitatio praua q̄ pelictozum studia resp̄hendit dicens: **N**e forte egrediarus

vt ignis indignatio mea ⁊ succendatur. ⁊ nō sit qui extingnat propter maliciā studi orum vestrorū. Hinc iterū iratus dicit. vt sitabo super vos fructū studiorum vestrorum. Quia igitur peccatis alijs differit peccata que per consiliū perpetrant non tam praua facta dominus q̄ studia prauitatis insequitur. In factis enī sepe infirmitate sepe negligētia in studijs vero maliciosa semper intentione peccatur. Quo contra recte beati viri expressione per prophetam dicitur. Et in cathedra pestilentie non sedit. Cathedra quippe iudicis esse vel presidentis solet. In cathedra enī pestilentie sedere est ex iudicio praua cōmittere. In cathedra pestilentie sedere est et ex ratioe mala discernere. ⁊ tamē ex deliberatione perpetrare. Quasi in peruersi consilij cathedra sedet. qui tanta iniquitatis elatione attollitur vt implere maluz etiam per consilia conetur. Et sicut assistētibus turbis prelati sunt qui cathedre honore fulciuntur. ita delicta eorum qui precipitatione corruunt exquisita per studiū peccata transcendunt. Admonendi ergo sunt vt hinc colligant qui in culpa se per consilium ligant qua quādoq; vltione feriendi sunt. qui nunc prauorum non socij sed principes sunt.

De diuerso modo admonendi illos qui licet minima crebro tamen illicite faciunt: atq; illos qui se a paruis custodiunt s; aliquando in grauib; dimerguntur.

Capitulum. XXXIII.

Alter admonēdi sunt qui licet minima. crebro tamen illicite faciunt. atq; aliter qui se a paruis custodiunt. sed aliquādo in grau orib; dimergunt. Admonēdi sunt qui quāuis in minimis. sed tamē frequēter excedunt. vt nequaq; considerēt qua-

lia sed quāta cōmittunt. Facta enī sua nō despiciant timere cum pensant. debēt for midare cū numerent. Altos quippe gur gites fluminū parue sed in numerere replēt gutte pluuarū. ⁊ hoc agit sentētia latēter crescens. q̄s patenter pcella seuiens. Et minuta sunt que erumpūt in mēbris p scabiem vulnera: sed cū multitudo eorum in numerabilē occupat. sic vitā corpis sicut vnū graue inflicti pectori vulnus necat. Hinc videlicet scriptum est. Qui enīz peccata minima flere ac deuitare negligit. ab statu iusticie nō quidem repēte sed partibus totus cadet. Admonēdi sunt qui in minimis frequenter excedunt. vt sollicitē considerēt qz nōnunq; in parua veterius q̄ in maiori culpa peccatur. Maior enim quo citius qz sit culpa agnoscitur. eo citiaz celerius emendat. Minor vero dū quasi nulla creditur. eo peius quo ⁊ securius in vsu retinetur. Ande fit plerūq; vt mēs asueta malis leuibus nec graua perbozzescat. atq; ad quāda auctoritatē nequitate per culpas nutrita perueniat. ⁊ tāto i maioribus contēpnat ptimescere. quanto in minimis didicit nō timēdo peccare. Et contra admonēdi sunt qui se a paruis custodiunt: sed aliquando in grauib; dimergunt. vt sollicitē se ipsos deprehēdāt qz dum cor eorū de custoditis minimis extollitur ad perpetrāda grauiora in ipso elationis sue baratro deuozant ⁊ dū fortis sibi parua subiiciūt sed per inanē gloriā intus intumescūt. languore supbie. Intrinsicus victā mentē etiam foras per mala maiora prosternt. Admonēdi ergo sunt qui se a paruis custodiūt sed aliquādo in grauib; dimergunt. ne vbi se stare extrinsecus estimāt ibi intrinsicē cadant. ⁊ iuxta districti iudicis retributionē elatio minoris iusticie via fiat ad foueaz grauioris culpe. Qui enī vane elati minimi boni custodia suis viribus tribuūt. iuste derelicti culpis maioribus obruunt ⁊ cadendo discunt nō fuisse propius q̄ steterunt. vt mala imensa cor reprimant q̄ bona mini-

ma exaltat. Admonēdi sunt ut p̄siderent
q̄ r̄ in culpis grauiorib⁹ alto reatu se ob-
ligent. r̄ tamē plerūq̄ i paruis que custo-
diunt deterius peccāt. q̄ r̄ in illis inique
faciūt r̄ p̄ ista se hominib⁹ q̄ inquisiunt
regunt. Unde fit ut cū maiora mala p̄es-
trant corā deo aperte iniquitatis sint. r̄ cū
parua bona custodiunt corā hominibus
simulate sanctitatis sint. Hinc ē enī quod
phariseis dicitur. Quātes culcē came-
lym autē gluciētes. Ac si aperte diceret.
Minima mala discernitis. maiora deuor-
ratis. Hinc est q̄ rursus ore veritatis in-
crepanē cum audiūt. decimatis mentā et
anctū r̄ cymminū. r̄ relinquitis que gra-
uioza sunt legis iudiciū r̄ misericordiaz r̄
fidem. Neq̄ enī negligētē audiendū est
q̄ cū decimari. minima diceret. extrema
quidē de oleribus maluit. sed tamen be-
ne olentia memorari. ut profecto ostende-
ret quia simulatores cū parua custodiunt
odorem de se ostendere sancte opinionis
querūt. Et quāuis implere maxima pre-
termittant tamen minima obseruant que
humano iudicio longe lateq̄ redoleant.

**De diuerso modo admonen-
di eos qui bona nec inchoant at
q̄z eos qui inchoata minime con-
sumant.**

Capitulum. xxxv.

Alter admonēdi sūt qui bona
nec inchoāt atq̄ aliter q̄ incho-
ata minime p̄sumāt. Qui enīz
bona nec inchoāt non sūt p̄?
eī edificāda que salubriter diligāt. sed de-
struenda ea in quib⁹ semetip̄os nequiter
versant. Neq̄ enīz sequunt que in expta
audiūt nisi p̄? q̄ p̄ncipiosa sint ea que sūt
expta deprehēdūt. q̄ nec leuari appetit
qui r̄ hoc ipsum q̄ cecidit nescit. r̄ q̄ do-
lorē vulneris nō sentit salutē remedia nō
requirit. P̄? ergo ostendēda sunt quaz
sint vana que diligūt r̄ tunc demū vigilās

ter intimanda q̄ sint vilia que pretermis-
tunt. prius videāt fugiēda que amāt. r̄ si
ne difficultate postmodū cognoscūt amā-
da esse que fugiūt. Melius enī inerpta re-
cipiunt. si de expertis quicquid disputati-
onis audiūt veraciter recognoscūt. Tunc
igitur pleno voto discūt. vera bona quere-
re. cū certo iudicio deprehēderint falsa se
vacue tenuisse. Audiāt ergo q̄ bona pres-
sentia r̄ a delectatione citius r̄āsitura sint
r̄ tamē corū causa ad vltionē sine transitu
permāsura. q̄ r̄ nunc q̄libet inuitis sub-
trahitur. r̄ tūc q̄s dolet inuitis in supplia-
cio referuatur. Itaq̄ eisdē rebus terrean-
tur salubriter. quibus noxie delictantur.
ut dum percussa mens alta ruine sue dā-
pna conspiciēs. sese in precipitum perue-
nūse deprehēdit. gressum post terga reuo-
cet. r̄ pertimescens que amauerat. discat
diligere que contēpnebat. Hinc est enī q̄
Hieremie misso ad predicationē dicitur.
Ecce constitui te hodie sup gentes r̄ sup
regna. ut euellas r̄ destruas r̄ dissipes et
edifices r̄ plātes. quia nisi prius peruersa
sa destrueret edificare vtiliter recta nos
posset quia nisi ab auditorū suoz cordib⁹
spinas vani amoris euelleret nimirū fru-
stra in eis sancte predicationis verba plā-
taret. Hinc est q̄ petrus prius evertit ut
postmodū construat cum nequa q̄ iudeos
monebat quid iā facerēt sed de his que se-
cerant increpabat dicens. Iesum nazare-
num virū approbatū a deo in vobis virtu-
tibus r̄ prodigijs r̄ signis que fecit per il-
lum deus in medio vestri sicut vos scitis.
hunc dissinīto cōsilio r̄ prescientia dei tra-
ditū per manus iniquozū affigentes ligno
interemistis quē p̄? suscitauit solutis do-
loribus inferni. Et videlicet crudelitatis
sue cognitione destructi. edificationē san-
cte predicationis q̄to anxie quererēt tan-
to vtiliter audirent. vnde illico responde-
rūt. Quid ergo faciem⁹ viri fr̄es? Quis
bus mox dicē. Penitentia agite r̄ bap-
tisetur vnusquisq̄ vestrū. Que edificatio-
nis verba p̄fecto contēpnerēt. nisi prius
salubriter ruinā sue destructionis inuenis-

sent. Hinc est q̄ Saulus cū super euz lux
 celitus emissa resp̄dedit nō iā quid recte
 deberet facere sed quid praue fecisset au-
 diuit. Nā cū prostratus requireret dicens
 Quis es dñe? Protinus respōdet. Ego
 sum Iesus nazaren⁹ quē tu persequeris.
 Et cū repente subiungeret. dñe quid me
 tubet facere? Illico adiungit. Surge ⁊ in-
 gredere ciuitatē ⁊ ibi tibi dices quid te
 oporteat facere. Ecce de celo dñs loquēs
 persecutoris sui facta corripuit nec tamē illi
 eo que essent faciēda mōstrauit. Ecce elas-
 tionis sue fabrica iā tota corruerat ⁊ post
 ruinā suam humilis edificari requirebat.
 ⁊ cum supbia destruitur edificationis ta-
 men verba retinent v̄t videlicet persecu-
 tor imanis diu destructus iaceret. ⁊ tan-
 to post in bonis solidius surgeret quanto
 pri⁹ funditus euersus a pristino errore ce-
 cidisset. Qui ergo nulla adhuc agere bo-
 na ceperūt a rigiditate antea sue praualta-
 tis correptionis manu euertēdi sūt vt ad
 statū postmodū recte opationis erigātur.
 q̄ ⁊ iccirco altū silue lignū succidimus vt
 hoc in editū tegmine subleuemus. Sed
 tamen non repente in fabrica ponitur vt
 nimirū prius viciosa eius virtūtas exice-
 tur. Cuius quo plus in infimis humor ex
 coquitur. eo ad summa solidi⁹ leuat. At
 contra admonēdi sunt qui inchoata bona
 minime consumant vt tanta circūspectio-
 ne considerēt q̄ dum p̄posita nō perficiūt
 etiā que fuerāt cepta conuellunt. Si enī
 q̄ videtur gerendū sollicita intentiōe nō
 cerseit etiā q̄ fuerat bene gestū deerescit.
 In hoc quippe mundo humana iāta qua-
 si more nauis contra ictū fluminis condes-
 cendētis vno in loco nequaquā permittitur
 q̄ ad ima labitur. nisi ad summa conet. Si
 ergo inchoata bona fortis opantis man⁹
 ad perfectionē non subleuat. ipsa operan-
 di remissio contra hoc q̄ opatum est pu-
 gnat. Hinc est enim q̄ per Salomonē di-
 citur. Qui mollis ⁊ dissolutus in ope suo
 fuerit frater est sua opera dissipantis quia
 vici⁹ qui cepta bona districte nō exequitur
 dissolutione negligētie manū destruen-

tis imitatur. Hinc sardis ecclesie ab ange-
 lo dicitur. Esto vigilans ⁊ confirma cetera
 ra que mortura erant. non enī inueni ope-
 ra tua plena coraz deo meo. Quia igitur
 corā deo plena eius opera inuenta nō fue-
 rant. mortura reliqua etiā que erant ges-
 ta predicabat. Si enim q̄ mortuū in no-
 bis est ad vitā non accenditur. Hoc etiā
 extinguitur q̄ quasi adhuc viuū tenetur.
 Admonēdi sunt vt perpendāt q̄ tollera-
 bilius esse potuisset recti viā non arripere
 q̄ post arreptā post tergū redire. Nisi enī
 retro respicerent. erga ceptū studium nul-
 lo torpore languerēt. Audiant ergo q̄ scri-
 tum est. Melius erat eis non cognoscere
 viā iusticie quā post agnitiōē retro suz
 conuerti. Audiant q̄ scriptū est. Atinaz
 frigidus esses aut calidus: sed quia tepid⁹
 es ⁊ nec frigidus nec calidus incipiam te
 euomere ex ore meo. Calidus quippe est
 qui bona studia ⁊ arripit ⁊ consumat. Fri-
 gidus vero qui consumanda nec inchoat
 ⁊ sicut a frigore per teporē transitur ad ca-
 lozem. ita ad calorem per teporem reditur
 ad frigus. Quisquis ergo amisso infideli-
 tatis frigore viuit sed nequaquā tepore su-
 perato exardescit vt ferueat. proculdubio
 calore desperato diu norio in tepore demo-
 ratur. agit vt frigeat. Sed sicut ante te-
 porem frigus sub spe est. ita post frig⁹ te-
 por indeperatione. Qui enī adhuc i peccatis
 est cōuersionis fiducia non amittit.
 Qui vero post cōuersionē tepuit ⁊ spem
 q̄ esse potuit de peccatore subtraxit. Aut
 calidus ergo quisq̄ aut frigidus esse que-
 rat. ne tepidus euomatur vt videlicet aut
 nec dum cōuersus adhuc de se cōuersio-
 nis spem prebeat. aut iam conuersus vir-
 tutibus inardescat. ne euomatur tepidus
 qui a calore quez p̄posuit torpore ad no-
 xium frigus redit.

**De diuerso modo admonen-
 di eos qui mala occulte agunt ⁊
 bona publice: atqz eos qui bona
 faciunt abscondūt et bene qui-**

busdam factis publice mala de se opinari permittunt.

Capitulum. XXXVI.

Alter admonēdi sunt. qui mala occulte agunt et bona publice. Atque aliter qui bona que faciunt abscondunt. et tamen quibusdam factis publice mala de se opinari permittunt. Admonēdi enim sunt qui mala occulte agunt et bona publice. ut perpēdāt humana iudicia quāta velocitate euolant. diuina autem quāta imobilitate perdurant. Admonēdi sunt ut in fine rerum mentis oculos figant. quia et humane laudis attestatio preterit et superna sententia que abscondita penetrat ad retributionē perpetuam conualefcit. Duz igitur occultata mala sua diuinis iudicijs. recta autem sua humanis oculis anteponunt. et sine teste est bonum quod publice faciunt et non sine eterno teste est. quod latenter delinquit. Culpas itaque suas occultando hominibus virtutesque pandendo. et vnde puniri debent abscondētes detegunt. et vnde remunerari poterant detegētes abscondunt. Quos recte sepulchra dealbata speciosa exterius sed mortuorum ossibus plena veritas vocat. quia viciozum mala intus contegunt. humanis vero oculis quorundam demonstratione operum de solo foras iusticie colore blandiuntur. Admonēdi itaque sunt ne que agunt recta despiciant sed ea meriti melioris credant. Valde namque bona sua diiudicant: quia de eorum mercede sufficere fauores humanos putant. Cum enim pro recto opere laus transitoria queritur eterna retributione res digna vili precio veniatur. De quo videlicet precio percepto veritas dicit. Amen dico vobis. receperunt mercedē suā. Admonendi sunt ut considerent quia dum prauos se in occultis exhibent sed tamen exempla de se publice in bonis operibus debent. ostendunt sequenda que fugiunt. cla-

mant amanda que oderunt. viuunt postremo alijs et sibi moriuntur. Et contra admonendi sunt qui bona occulte faciunt et quibusdam tamen factis publice de se mala opinari permittunt. ne cum semetipos actionis recte virtute viuificant in se alios per exemplum prave estimatiōis occidant. ne minus quam se proximos diligant. et cum ipsi salubrem potum vini sorbeant intentis in sui consideratione mentibus pestiferum veneni poculum fundant. Nimirum in vno proximorum vitam minus adiuuant. in altero multum grauant. dum student et recta occulte agere. et quibusdam factis ad exemplum de se praua seminare. Quisquis enim laudis concupiscentiā scalcare iam sufficit. edificationis fraudē perpetrat si bona que agit occultat. et quasi iactato semine germinandi radices substrahit: qui opus quod imitandum est non ostendit. Hinc namque in euangelio veritas dicit. Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Ubi illa quoque sententia promittitur que longe alius dicitur precesisse videtur: dicens. Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis. Quid est igitur opus nostrum. et ita faciendum est ne videatur et tamen ut debeat videri precipitur. nisi quod ea que agimus et occultata sunt ne laudemur et tamen ostendenda sunt ut laudes celestis patris augeamus. Nam cum nos iusticiam coram hominibus dominus facere prohiberet illico adiunxit ut videamini ab eis. et cum rursus videnda ab hominibus bona opera nostra precipet protinus subdidit ut glorificent patrem vestrum qui in celis est. Qualiter igitur videnda essent vel qualiter non videnda ex sententiarum fine monstrauit. quatenus operantis mens opus suum et propter se videri non quereret. et tamen hoc propter celestis patris gloriam non celaret. vnde fit plerumque ut bonum opus et in occulto sit cum sit publice. et rursus in publico cum agitur occulte. Duz enim in publico bono opere non suas sed

Tertie partis libri Pastoralis cure

superi patris gloriam querit: q̄ fecit abscondit: quia illū solum testē habuit: cui placere curauit. Et qui in secreto suo bono opere deprehēdit ac laudari cōcupiscit: & nullus fortasse vidit: q̄ exhibuit: & tamen hoc corā hominibus fecit: quia testes in bono opere secum duxit: q̄ humanas laudes in corde requisit. Cū vero praua estimatio inquantū sine peccato valet: ab inuentū mente non tergit: cūctis mala credētibus per exemplū culpa propinat: unde & plerūq; cōtingit: vt qui negligenter de se mala opinari permittunt: per semetipsos quidē nulla iniqua faciūt: sed tamen per eos qui se imitati fuerint: multiplicius delinquūt. Hinc est q̄ apostolus immūda quedam sine pollutiōe cōmedētibus: sed imperfectis temptiōis scandalū sua hac cōmesatiōe mouentibus dicit: **Videte ne forte hec licētia vestra offēdiculū fiat infirmis: & rursū. Et peribit infirmus in tua cōscientia frater: propter quem xp̄us mortuus est. Sic autē peccātes in fratres & percutiētēs conscientia eorum infirmā in xp̄o peccatis. Hinc est q̄ Moyses cū diceret: Non maledices surdo: protinus adiūxit. Nec coram ceco ponēs offēdiculū. Surdo quippe maledicere est absenti ac nō audienti derogare. Coram ceco vero offēdiculū ponere: est discretā rem quidē agere: sed tamē ei qui lumen discretiōis non habet scandalū occasione p̄bere.**

De exhortatione multis adhibenda: vt sic singulorū virtutes adiuuent: quatenus per hanc contraria virtutibus vicia non excrecant:

Capitulum. XXXVII.

Hec sunt que presul antmarū in predicatione diuersitate custodiat: vt sollicitus cōgrua singulorū vulneribus medicamenta opponat. Sed cū magni studij sit: vt exhortādis singulis seruiat ad singula cum

valde laboriosum sit vnūquemq; de proprijs sub dispensatiōe debite cōsiderationis instruere: longe tamē est laboriosius auditores in numeris ac diuersis passionibus laborātes: vno eodēq; tempore voce vnus & cōmunis exhortatiōis admonere. Ibi quippe tanta arte vox temperāda est vt cum diuersa auditorū sint vicia: et singulis inueniat cōgrua: & tamē sibi metis ipis nō sit diuersa: vt inter passiones medias vno ductu transeat: sed more bicipitis gladij tumores cogitationū carnalium ex diuerso latere incidat: quatenus sic superbis predicet humilitas: vt timidus nō augeat metus: sic timidus infundatur auctoritas: vt tamen superbis nō crescat esfrenatio: sic ociosis ac torpētibus predicetur sollicitudo boni operis: vt tamē inquietis immoderate licētia non augeat actionis. Sic inquietis ponat modus: vt tamē ociosis non fiat torpor securus. Sic ab impatientibus extinguat ira: vt tamen remissi ac lenibus nō crescat negligentia: sic lenes accendant ad zelum: vt tamē iracundis nō addatur incendiū: sic tenacibus infundat tribuendi largitas: vt tamen prodigis effusionis frena minime laxentur: sic prodigis predicet parcitas: vt tamen tenacibus paritura serū custodia nō augeatur: sic in continentibus laudet coniugiū: vt tamē iam continētes non reuocent ad luxū: sic continentibus laudet virginitas corporis: vt tamē in cōiugibus despecta non fiat fecunditas carnis: sic predicāda sunt bona: nec ex latere iubeant & mala: sic laudanda sunt bona summa: ne despiciātur vltima: sic nutrienda sunt vltima: ne dum credunt sufficere: nequaquā tendantur ad summa.

De exhortatione que vni adhibenda est: aut his qui contrarijs passionibus laborant:

Capitulum. XXXVIII.

Hec gravis quidē predicatori labor est in cōmunis predicationis voce ad occultos singulorū

motus causasq; vigilare & palistrari more
in diuersi lateris arte se vertere Multo ta-
men acrioz laborz fatigatur quando vni
econtrarijs vitijs seruenti predicare com-
pellitur. Pleriq; enim quis lete nimis
conspersionis existit. sed tamen eum repē-
te ab orta tristitia imaniter deprimunt. Tu-
randum itaq; predicatori est quatenus sic
tergatur tristitia que venit ex tempore vt
non augeatur leticia que suppetit ex con-
spersione. & sic frenetur leticia que ex con-
spersione est vt tamen non crescat tristitia
que venit ex tempore. Iste grauatur vsu
imoderate precipitationis & aliquādo ta-
men ab eo qđ festine agendum est euz vis
prepedi subito nate formidinis. ille gra-
uatur vsu imoderate formidinis & aliquā-
do tamen in eo qđ appetit temeritate im-
pellitur precipitationis. Sic itaq; in isto
reprimat subito aborta formido. vt tamē
nō exerceat enutrita diu precipitatio. sic
in illo reprimatur aborta repente precipi-
tatio. vt tamen non conualescat impressa
ex conspersione formido. Quid autēz mis-
rum si mentis medici ista custodiunt. vuz
medici corporū tanta discretionis arte se
temperant qui non corda sed corpora me-
dentur. Plerūq; enim debile corpus op-
premit languoz imanis. cui languoz scilicet
obuiari adiutorijs fortibus debet. sed
tamen corpus debile adiutorium forte nō
sustinet. studet igitur qui medetur. quate-
nus sic super existentē morbu; subtrahat
vt nequaquā supposita corporis debilitas
crescat. ne fortasse languoz cū vita deficiat.
Tanta ergo adiutorium discretionē
componit. vt vno eodēq; tēpore & lāguoz
ri obuiet & debilitati. Si igitur medicina
corpi; indiuise adhibita seruire diuisibiliter
pōt. tūc enī vere medicina est qñ sic
per eā vitio superstitēti succurrit vt etiam
suppositē cōspersioni seruiat. Cur medici
na mētis vna eadēq; predicatione appo-
sita morū morbis diuerso ordine obuiare
nō valet que tāto subtilior agitur. quāto
de inuisibilibus tractatur.

¶ Aliquā leuioza vitia relinquit
da sint vt grauiora subtrahant.

Capitulum. XXXIX.

Sed qz plerūq; dū duoz vitioz
lāguoz irruit. hic leuioz. illd for-
tasse grauioz premit. & illi nimirū
vitiis vitio rectius sub celeritate
subuenit p qđ festine ad interitū tenditur
& si hic a vicina morte restringi nō potest
nisi illud etiā qđ existit contrariū crescat.
Tollerandū itaq; predicatori est. vt p ex-
hortationē suam artificioso moderamine
vnū patiat crescere. quatenū aliud possit a
vicina morte retinere. Quis cum agit non
morbum exaggerat. sed vulneri sui cui
medicamentū adhibet vitam seruat. vt ex-
quirende salutis congruū tempus inueniat.
Sepe enim quis a ciboz se ingluuie
minime temperans iamq; pene superaris
luxurie stimulis premitur. qui huius
pugne metu territus dum se per abstinen-
tiam restringere nititur. inanis glorie tē-
patione fatigatur. In quo nimirū vnum
vitium nullatenus extinguitur. nisi aliud
nutriatur. Que igitur ardentius pestis in-
sequenda est. nisi que periculosa premit.
Tollerandū nāq; est vt per virtutē abstinē-
tie interim arrogantia cōtra viuentēz
crescat. ne cum per ingluuie a vita fundi-
tus luxuria extinguat. Hinc est qđ Pau-
lus cum infirmū auditozem suū perpende-
ret aut praua adhuc velle agere. aut de ac-
tione recta humane laudis retributione
gaudere ait. His nō timere potestatem.
Bonum fac & habebis laudē ex illa. Res-
q; enim ideo bona agenda sunt vt potes-
tas huius mundi nulla timeatur. aut per
hec gloria transitorie laudis assumatur.
Sed cum infirmā mentē ad tantū robur
ascendere non posse pensaret. vt & prauis
tatem simul vitaret & laudem. Predica-
tor egregius ei admonēdo aliquid obtu-
lit. & aliquid tulit. Concedendo enim les-
nia: subtraxit acriora. vt quia ad deserens-
da cuncta simul nō assurgeret. Vuz in qđ
dam suum animus familiariter relinquit.

Tertie partis libri Pastoralis cure

a quodam vitio suo sine dolore tolleretur.

Quod infirmis mentibus omnino non debeant alta predicari. Capitulum. XXXX.

Sciendū vero predicatori est: ut auditoris sui animū ultra vires non trahat: ne vt ita dicam dum plusq̄ valet: tendit: mensis corda rumpat. Alta enim queq; debent multis audientibus cōtegi: et vir paucis aperiri. Hinc namq; per semetip̄am veritas dicit: Quis putas est fidelis dispensator quem cōstituit dominus super familiam suam: vt det illis in tempore tritici mensurā? Per mensurā quippe tritici exprimitur modus verbi: ne cū angusto cordi incapibile aliquid tribuit: extra fundatur. Hinc Paulus ait: Non potui vobis loqui quasi spiritualibus: sed quasi carnalibus: tanq̄ paruulis in x̄po: lac vobis potum dedi: non escam. Hinc Moyses a secreto dei exiens conuulsantē coram populo faciem velat: quia nimirū turbis claritatis intimes archana nō indicat. Hic per eum diuina voce precipitur: vt is qui cysterneam foderit si operire negligat: corruente in ea boue vel asino: precū reddat: quia ad alta scientie fluente preueniens: cum hec apud bruta audientū corda non contegit: pene reus addicitur: si per verba eius in scandalū: siue mūda: siue mens immūda capiatur. Hinc ad beatū Job dicitur: Quis dedit gallo intelligentiam? Predicator etem sanctus dum caliginoso hoc clamat in tempore: quasi gallus cātat in nocte cū dicit: Hora est iam nos de somno surgere. Et rursus. Euigilate iusti et nolite peccare. Gallus autē in pfundioribus horis noctis altos edere cantus solet. Cum vero matutinū ias tempus in proximo est: minutas ac tenues voces format: quia nimirū qui recte predicat obscuris adhuc cordibus aperta clamat: nihil de occultis mysterijs indicat: vt tūc sublimiora queq; de celestibus audiāt: cum luciveritatis appropinquāt.

De opere predicatoris et voce:

Capitulum. XLI.

Sed inter hec ad ea que iam superius diximus: charitatis studio reuocemur: vt pdicator quisq; plus actibus q̄ vocibus insonet: et bene viuendo vestigia sequacibus impemat: vt potius agendo q̄ loquendo quogradiat: ostendat: quia et gallus iste quē pro exprimenda boni predicatoris specie in locutione sua dominus assumpsit: cum iam edere cantus parat: prius alas excutit: et semetip̄m feriens vigilantiorē redidit: quia nimirū necesse est: vt hi qui verba sancte predicationis mouent: prius studio sancte actionis inuigilent: ne in semetip̄is torpentes opere alios eritent voce. Prius se per sublimia facta excutiant: et tūc ad bene viuendū alios sollicitos reddant. Prius cogitationū alis semetip̄os feriat: quicquid in se inutiliter torpet: sollicita inuestigatione deprehendant distrecta animaduersione corrigāt: et tunc demū aliorū vitam loquēdo componant. Prius punire propria stetibus curent: et tunc que aliorū sunt punienda denūciant: et anteq̄ verba exhortationis insonēt omne qd locuturi sunt operibus clamāt.

Explicit tertia pars.

Incipit quarta pars: Pastorem recte docentem admonēs: vt frequenter ad se redeat infirmitatē suam quanta valet consideratione ad memoriā mentis reuocando: ne de acceptis virtutibus intumescat: vnico capitulo comprehensa.

Sed quia sepe dum predictario modis congruentibus ubertim funditur apud se metipsum de ostensione sui occulta leticia loquentis animus subleuatur: magna cura necesse est: ut timoris laceratione se mordeat: ne qui aliorum vulnera medendo ad salutem reuocat: ipse per negligentiam sue salutis intumescat: ne proximos iuuantem se deserat: ne alios erigens ipse cadat. Nam quibusdam sepe magnitudo virtutis occasio perditionis fuit: ut cum confidentia viri inordinata securi sunt per negligentiam inopinata moderentur. Virtus namque cum vicij renititur: quadam delectatione eius si bimeti ipse animus blanditur: fitque ut bene agentis mens metum sue circumspicientis abijciat: atque in sui confidentia securam requeat. Cui iam torpentis sed uictor callidus omne quod bene gessit: enumerat eamque quasi pre ceteris prepollentem in timore cogitationis exultat. Unde agitur ut ante iusti iudicis oculos fovea metus sit memoria virtutis: quia reminiscendo quod gessit: dum se apud se erigit: apud humilitatis auctorem cadit. Hinc namque superbienti anime dicitur. Quis pulchrior es descendente: surge qui dormis cum in circuitibus. Ac si aperte diceretur: Quia ex virtutum decore te eleuas: ipsa tua pulchritudine impelleris ut cadas. Hinc sub hierusalem specie virtute superbiens anima reprobatum cum dicitur: Perfecta eras in decore meo: quem postera super te dicit dominus: et habens fiduciam in pulchritudine tua: fornicata es in nomine tuo. Fiducia quippe sue pulchritudinis animus atollitur: tum de virtutum meritis leta apud se securitate gloriatur: sed per eandem fiduciam fornicationem ducit: quia dum interceptam mentem cogitationes sue decipiunt: hanc maligni spiritus per innumera vicia seducendo corrumpunt. Notandum vero quod dicitur: Fornicata es in nomine tuo. Quia cum respectus superni rectoris mens deserit: laudem protinus priuata querit: et sibi arro-

gare incipit omne bonum: quod ut largitoris preconio seruiret: accipit. Opinionis sue gloriam dilatare desiderat: fatagit ut mirabilis cunctis innotescat. In suo ergo nomine fornicat: qui legalis thori conubium deserens: corruptioni spiritui in laudis appetitu subternit. Hinc David ait: Tradidit in captiuitatem virtutem eorum: et pulchritudines eorum in manus inimici. In captiuitatem etenim virtus et pulchritudo in manus inimici traditur: cum decepte menti antiquus hostis et boni operis elatione dominatur. Que tamen virtutis elatio: quamuis plene non superat: vicij tamen et electorum sepe animum temptat. Sed cum subleuatur destituit: destitutus ad formidinem reuocat. Hinc etiam David iterum dicit: Ego dixi in abundantia mea non mouebo in eternum. Sed quia de confidentia virtutis intumuit: paulo post quod perterritus adiunxit. Auertisti faciem tuam a me et factus sum turbatus. Ac si aperte dicatur: Fortem me inter virtutes credidi: sed quante in firmitatis sum derelictus: agnouit. Hic rursum dicit. Iuravi et statui custodire iudicia iusticie tue. Sed quia eius virum non erat manere in custodia quam iurabat: debelicitate sua protinus turbatus inuenit. Unde et ad precis operem se contulit repente dicens: Humiliatus sum usquequaque domine: vivifica me secundum verbum tuum. Homini quod vero superna moderatio priusquam per munera prouebat: in firmitatis memoria ad mentem reuocat: ne de acceptis virtutibus intumescat. Unde et Ezechiel propheta quotiens ad contemplananda celestia ducitur: prius filius hominis vocatur. Ac si hunc aperte dominus admoneat dicens: Ne de his que vides in elatione cor subleues: cauitus perpende quod es: ut cum summa penetras esse te hominem recognoscas: quatenus dum ultra te raperis ad temetipsum sollicitus in firmitatis tue freno reuoceris. Unde necesse est ut cum virtutum nobis copia blanditur: ad infirma sua mentis oculus redeat: seseque salubriter deorsum premare: ne recta que egit: sed ea que agere neglexit

Quarte partis libri Pastoralis cure

aspiciat: vt dum cor ex memoria infirmi-
tatis arerit: apud humilitatis auctore ro-
bustius in virtute solides: quia et plerumque
omnipotens deus iccirco rectorum mentes
quauis ex magna parte perficit: imperfes-
ctas tamen ex parua aliqua parte derelin-
quit: vt cum miris virtutibus rutilat: imper-
fectioi sue tedio tabescat: et nequaquam se de
magnis erigat: cum adhuc contra se minima
immiteres laborant: sed quia extrema non
valent vincere de precipuis actibus non
audeat superbire. Ecce bone vir reprehensio-
nis mee necessitate compulsum: dum non
strare qualis esse debeat pastor in uigilo:
pictorem epinxit hominem: pictor sedus:
aliosque ad perfectionis litus dirigo: qui ad-
huc in delictorum fluctibus versor. Sed
in huius queso uite naufragio orationis
tue me tabula sustine: vt quia pondus pro-
prium me deprimis: tui me meriti manus
leuet.

Beati Gregorij pape: Liber
cure pastoralis insigni laude com-
mendatus: diligenti studio emen-
datus: ac debita distinctioe par-
titus: vigilantique cura in urbe
Basiliensi arte impressoria per-
fectus: feliciter explicat. Sub an-
no domini. Millesimoquadringentesimo
nonogesimo sexto: die
vero decimoquinto Mensis Fe-
bruarii.

Laus deo.